

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Genderové aspekty výuky ICT

Lucie Fusková

Katedra informačních technologií a technické výchovy

Vedoucí diplomové práce: Ing. Irena Fialová, CSc.

Studijní program: M7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství VVP pro ZŠ a SŠ – Technická a
informační výchova

2013

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra informačních technologií a technické výchovy
ZADÁNÍ DIPLOMOVÉHO ÚKOLU

akademický rok 2010/11

Jméno a příjmení studenta: **Lucie Fusková (Bartlová)**

Studijní program: **M7504 Učitelství pro střední školy**

Studijní obor: **Učitelství VVP pro ZŠ a SŠ – Technická a informační výchova**

Název tématu práce v českém jazyce:

Genderové aspekty výuky ICT

Název tématu práce v anglickém jazyce:

Gender aspects of ICT education

Pokyny pro vypracování:

- Seznamte se s relevantními informačními prameny a zdroji dat.
- Zvolte adekvátní metody zjišťování skutečností a zmapujte rozdíly ve vztahu, přístupech a způsobech využití IT prostředků u dívek a chlapců na ZŠ.
- Analyzujte obsah učebnic pro IT (případně jiných zdrojů) pro danou věkovou skupinu z hlediska genderové citlivosti.
- Zjistěte názory dívek a chlapců a jejich vyučujících na potřebu a charakter genderově citlivé výuky.
- Vytyčte směry, které lze pedagogickými prostředky ovlivnit a navrhněte metodické řešení a doporučení pro tuto problematiku.
- Zhodnotit splnění cíle a formulujte závěry a doporučení pro pedagogickou praxi.

Předpokládaný rozsah diplomové práce¹: **60 stran**

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Irena Fialová, CSc.**

Datum zadání diplomové práce: **4. 11. 2010**

Předběžný termín odevzdání diplomové práce: **2012**

Práce se předkládá ve dvou vyhotoveních (v pevné vazbě) a jedenkrát v elektronické verzi na nepřepisovatelném médiu.

.....
doc. PhDr. Vladimír Rambousek, CSc.
vedoucí katedry

V Praze dne:

¹ Minimální rozsah diplomové práce je standardně 60 normostran (108 000 znaků vč. mezer) vlastního textu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Genderové aspekty výuky ICT vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně, za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 24. 4. 2013

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Ing. Ireně Fialové, CSc., která ve mně vyvolala hlubší zájem o danou problematiku a poskytla mi cenné rady. Rovněž bych chtěla poděkovat vyučujícím ze základních škol za vstřícnost a pomoc při získávání potřebných informací a podkladů k výzkumu.

.....

podpis

NÁZEV:

Genderové aspekty výuky ICT

AUTOR:

Lucie Fusková

KATEDRA (ÚSTAV)

Katedra informačních technologií a technické výchovy

VEDOUCÍ PRÁCE:

Ing. Irena Fialová, CSc.

ABSTRAKT:

Předmětem diplomové práce je současný stav genderových aspektů v edukaci na základních školách, především ve vzdělávací oblasti informační a komunikační technologie. Teoretická část se zabývá základní problematikou, která vedla a stále vede ke genderovým stereotypům. V praktické části jsou analyzovány výsledky provedeného výzkumu věnujícího se aktuálnímu stavu genderově citlivé výuky v předmětech vzdělávací oblasti ICT, přístupu žáků a žákyň, ale také učitelů a učitelek ke genderové problematice. Dále jsou genderově analyzovány dvě vybrané učebnice informatiky pro druhý stupeň základní školy. V závěrečné části jsou shrnuty výsledky práce a navrženo několik doporučení pro pedagogickou praxi.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Gender, chlapec, dívka, škola, ICT, učebnice

TITLE:

Gender aspects of ICT education

AUTHOR:

Lucie Fusková

DEPARTMENT:

Department of Information Technology and Technical Education

SUPERVISOR:

Ing. Irena Fialová, CSc.

ABSTRACT:

The topic of my diploma thesis is the current situation of gender aspects of education in primary schools, mainly concerning information and communications technologies. The theoretical part deals with the basic issue, which caused and still causes gender stereotypes. The practical section analyses results of my survey that was dedicated to the present situation of gender sensitive education in subjects of ICT. The survey paid attention to the attitude of the male and female students as much as the view of the male and female teachers on the gender issues. Further, there is a gender analyse of two of the textbooks used for the second grade of primary education. In the final part, there are conclusions of my research with a few suggestions for teaching practices.

KEYWORDS:

Gender, boy, girl, school, ICT, textbook

OBSAH

1. ÚVOD.....	9
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1 Základní pojmy	11
2.2 Gender jako pojem - gender jako skutečnost.....	17
2.3 Genderová socializace do předškolního věku dítěte	19
2.3.1 Hra a hračky.....	20
2.3.2 Dětská literatura.....	22
2.3.3 Socializace s vrstevníky.....	23
2.4 Genderové aspekty ve vzdělávacích institucích	25
2.4.1 Pedagogický sbor.....	26
2.4.2 Rozdílné chování k chlapcům - žákům a dívkám - žákyním.....	27
2.4.3 Upřednostňování chlapců a odmítání dívek	28
2.4.4 Diskriminace u chlapců	30
2.4.5 Učebnice a studijní materiály	30
2.4.6 Diskriminace v jazyce	33
2.4.7 Tresty a pochvaly ve škole	34
2.4.8 Prostory školy	35
2.4.9 Školní činnosti	35
2.5 Genderová problematika a technické předměty.....	38
2.5.1 Počítač a informatika	38
2.5.2 Počítačové hry	40
2.5.3 Ženy v IT	41
3. PRAKTICKÁ ČÁST	45
3.1 Cíl praktické části	45
3.2 Metoda výzkumu	45
3.3 Dotazníkové šetření	46
3.3.1 Hypotézy.....	46
3.3.2 Tvorba dotazníku, typy otázek	46
3.3.3 Výzkumné otázky	47
3.3.4 Výběr respondentů.....	49

3.4	Výsledky dotazníkového šetření	50
3.4.1	Oblíbenost práce na počítači.....	50
3.4.2	Čas strávený u počítače	51
3.4.3	Zájmy.....	53
3.4.4	Sportování.....	61
3.4.5	Čas trávený před obrazovkou	63
3.4.6	On-line komunikace	66
3.4.7	Počítačové hry	69
3.4.8	Počítačové hry - nehrající děti	78
3.4.9	Genderové rozdíly v názorech na práci s počítačem	80
3.4.10	Vzájemné ovlivňování zájmů	84
3.4.11	Současná situace IT učitelů na školách	86
3.5	Shrnutí dotazníkového šetření vyhodnocením hypotéz	87
4.	ANALÝZA UČEBNIC	89
4.1	Kniha 1 – Dolanský, 2004	89
4.2	Kniha 2 – Kovářová, 2004 a 2008	95
5.	DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGICKOU PRAXI.....	99
5.1	Doporučení pro vyučující	102
5.2	Doporučení pro vyučující IT.....	104
5.3	Doporučené zdroje pro vyučující.....	107
6.	ZÁVĚR.....	108
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	110
8.	SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ.....	111
9.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	113
10.	SEZNAM PŘÍLOH	121
	Příloha 1 - Dotazník.....	122
	Příloha 2 – Ukázka vyplněných dotazníků	128

1. ÚVOD

Informační a komunikační technologie je rychle se vyvíjející a rozvíjející obor. Novodobé technologie přehlcojí dnešní moderní obchodní a mediální trh. Proto je pro každého jedince nezbytné se v těchto technologiích co nejvíce vyznat a ovládat je. V oblasti vzdělávání může být snaha o aktuálnost značně obtížná, z ekonomických důvodů často nerealizovatelná, přesto velice nezbytná. Z pohledu na vyučující/ho je ještě komplikovanější. Je totiž nezbytné klást na vyučující vysoké nároky v sebevzdělávání a „jít s dobou“.

Vzdělávání v oboru informační a komunikační technologie je v této době jednou z nejrychleji se rozvíjejících a rychle se měnících oblastí. Přesto a právě proto je velice důležité, aby nebyla doménou výhradně jednoho pohlaví.

Genderově citlivá výuka je další významný pojem dnešní společnosti celoživotního vzdělávání. Ale stále ne tolik povědomá a rozšířená, jak bychom si přáli, především pro neobornou veřejnost. Proto spojení těchto dvou problematických oblastí bylo logickým vyústěním mé diplomové práce.

Tato diplomová práce se věnuje genderovým aspektům z hlediska genderově citlivé výuky. Má za cíl zmapovat současnou situaci genderově (ne)citlivé výuky na základních školách v České republice v rámci výuky informačních a komunikačních technologií a jím podobných oblastí. Zjistit odlišnosti v edukaci chlapců a dívek. Dalšími cíli je zmapování postojů učitelů a učitelek k problematice genderově citlivé výuky v tomto oboru a zjistit rozdíly v edukačním procesu a následném chování. Dále se tato práce snaží navrhnout možnosti překonávání těchto běžných problémů.

Diplomová práce nemá za cíl upřednostňovat ve školství jedno nebo druhé pohlaví, ale zabývá se obvyklou problematikou genderově citlivé výuky na českých školách. Práce chce upozornit na tento problém, který se možná nezdá být stále pro mnoho vyučujících, speciálně v IT, až tak důležitý. Tato práce má za cíl upozornit na určité genderové mezníky, které zbytečně a většinou nevědomky ztěžují různé situace a výuku ve vzdělávacích institucích, v zaměstnání i v běžném životě každého jedince, muže i ženy, chlapce i dívky. Opomíjením dívek a žen (nejen) v IT oborech dochází často

k ekonomickým, ekologickým až katastrofickým nesnázím. Genderové stereotypy dívky pouze utvrzují a demotivují je ke studiu a následné práci v těchto oborech.

Teoretická část diplomové práce se zabývá analýzou a rozбором genderově citlivé výuky na základních školách. Upozorňuje na největší pravděpodobná úskalí a nachází i nová řešení. Teoretická část především upozorňuje na genderové stereotypy běžně používané a viděné převážně v technických oborech. Dále poukazuje na nedostatek žen v technických oborech a často i zbytečnou neoblíbenost těchto oborů u dívek.

Oblast genderové problematiky je široká. Tato práce se však věnuje jen části spojené se vzděláním na základních školách v oboru informační a komunikační technologie.

Praktická část se zabývá zmapováním aktuální situace na několika základních školách v České republice. Hlavní výzkum byl věnován jednotlivým žákům a žákyním. Další informace k tomuto tématu byly získány od vyučujících. Prostřednictvím využití metod kvantitativních (dotazníky) a kvalitativních (rozhovory) je na základě provedeného výzkumu identifikována a objasněna standardní problematika genderově citlivé výuky na základních školách v oblasti informační a komunikační technologie.

Praktická část diplomové práce se také zaměřuje na běžné genderové stereotypy v učebnicích informatiky pro základní školy a jejich případné opravy.

Výsledkem práce je zmapování problematiky genderově citlivého vedení výuky na školách v České republice v oblasti informační a komunikační technologie podle představ žáků a žákyň. Dále pak představ učitelů a učitelek o této problematice a způsobech, jak jsou schopni s ní naložit, popřípadě i využít v edukačním procesu.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Základní pojmy

Gender

Společensky utvářené postoje a modely chování, obvykle dichotomicky dělené na mužské a ženské. (Renzetti a Curran, 2005)

Pojem, který odkazuje na sociální rozdíly (v protikladu k biologickým rozdílům) mezi muži a ženami, které jsou kulturně a sociálně podmíněné, konstruované, tj. mohou se v čase měnit a různí se jak v rámci jedné kultury, tak mezi kulturami. Jsou předmětem socializace. Závaznost těchto rozdílů tedy není přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami. (Gender, rovné příležitosti, výzkum, 1/2000)

Gender (sociální pohlaví, sociální rod) tvoří sociálně budovaný komplex vlastností, chování, zájmů a vzhledu, které jsou v dané společnosti spojovány s obrazem ženy nebo muže. (Fialová, 2009)

Je to pojem, který vyjadřuje, že vlastnosti a chování spojované s obrazem muže a ženy jsou formovány kulturou a společností. Na rozdíl od pohlaví, které je univerzální kategorií a nemění se podle času či místa, působení genderu ukazuje, že určení rolí, chování a norem vztahujících se k ženám a mužům je v různých společnostech, v různých obdobích či různých sociálních skupinách rozdílné. Jejich závaznost či determinace není tedy přirozeným, neměnným stavem, ale dočasným stupněm vývoje sociálních vztahů mezi muži a ženami. (Oakleyová, 2000)

Gender je kulturně-sociální koncept, který vyjadřuje představu, že lidské bytosti lze dělit na dvě skupiny - ženy a muže, jež jsou definovány protikladně a hierarchicky, přičemž jim jsou přisuzovány odlišné charakteristiky, schopnosti a další sociální atributy, které v našem kulturním pojetí vesměs zvýhodňují muže. (Smetáčková, 2007a)

Pohlaví

Biologicky podmíněné tělesné odlišnosti mezi samci a samicemi. (Renzetti a Curran, 2005)
Biologická kategorie vymezující fyziologické rozdíly mezi muži a ženami, zejména rozdíly týkající se pohlavních orgánů a reprodukčních dispozic. (Gender, rovné příležitosti, výzkum, 1/2000)

Je to jedna ze dvou základních biologicko-sociálních charakteristik každého lidského jedince (...) Biologicky se pohlaví jedince určuje podle přítomnosti pohlavních chromozomů, ale existují i další kritéria (...) Tato kritéria shodně vedou ke stanovení, zda jde o muže nebo o ženu... (Linhart J., Vodáková, A. a P. Klener, 1996)

Genderové role

Společenské role předepisované členům společnosti na základě jejich pohlaví. (Renzetti a Curran, 2005)

Soubor předpisů a norem očekávaných v jednání a chování žen a mužů, které jsou předávány a zachovávány procesem socializace a které jsou do značné míry stereotypně vymezeny, k čemuž přispívá i fakt, že jsou vnímány jako biologicky dané. (Gender, rovné příležitosti, výzkum, 1/2000)

Genderové stereotypy

Zjednodušující a paušalizující obecné popisy maskulinity a feminity. (Renzetti a Curran, 2005)

Genderové stereotypy jsou v kulturní a socializované společnosti vnímány jako tradiční představy o typicky „mužských“ a typicky „ženských“ rolích. Tyto představy mohou být častým problémem v chování a jednání mnohých lidí. Může zde docházet (a často i dochází) k diskriminaci jednoho či druhého pohlaví (v rodině, v zaměstnání aj.)

Genderová rozdílnost

V každé nám známé společnosti jsou lidé děleni na základě genderu (obvykle na ženy a muže) a od tohoto dělení se odvíjí jejich postavení, povinnosti i možnosti. (Smetáčková, 2007)

Genderová dominance

V každé nám známé společnosti jsou zdroje – symbolické, mocenské, ekonomické aj. – rozděleny mezi skupinami vymezenými na základě genderu nerovně, přičemž muži jich vesměs kontrolují více. (Smetáčková, 2007a)

Feminismus

Feminismus je ideologie a filosofie, která se snaží o rovnocenné jednání a chování mezi muži a ženami ve všech odvětvích lidského počínání.

Maskulinita a feminita

Jako maskulinita či maskulinní chování označujeme to, co považujeme za „mužské“. Opak tohoto slova se označuje jako feminita či femininní a vyjadřuje to, co je vnímáno jako „ženské“.

Feminita je soubor genderových vlastností připisovaných ženě danou společností v určitém čase, vymezený komplementárně k maskulinním charakteristikám a vycházející z ženských pohlavních znaků, především péče o potomky. (Gender, rovné příležitosti, výzkum, 1/2000)

Zato maskulinita je soubor genderových vlastností připisovaných muži danou společností v určitém čase, vymezený komplementárně k femininním charakteristikám a vycházející z mužských pohlavních znaků a především hormonální podmíněné pohotovosti k agresivitě. (Gender, rovné příležitosti, výzkum, 1/2000)

Generické maskulinum

Můžeme se také setkat se slovním spojením „generické maskulinum“. Jde o užívání podstatných jmen rodu mužského u souhrnného označení skupin mužů, ale i žen - například žáci, učitelé aj. Toto označování má psychologický a sociologický dopad na ženy, ale i muže, kteří si ve většině případů představí primárně pouze muže.

Sociologie

Vědecké zkoumání lidských společností a kultur, jakož i společensky podmíněného chování. (Renzetti a Curran, 2005)

Věda o společnosti, její struktuře a fungování, o sociálních skupinách, institucích, sociálních jevech a procesech, s nimiž člověk přichází do kontaktu během svého života ve společnosti. (Průcha, 2003)

Socializace

Proces, v jehož rámci lidé předávají a vstřebávají společenské hodnoty a normy včetně těch, které se vztahují na gender. (Renzetti a Curran, 2005)

Celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. (Průcha, 2003)

Formální kurikulum

Soubor předmětů, jež jsou oficiálně a explicitně vyučovány ve škole. (Renzetti a Curran, 2005)

Komplexní projekt cílů, obsahu, prostředků a organizace vzdělávání, jeho realizace ve vzdělávacím procesu a předepsané způsoby kontroly a hodnocení výsledků. (Průcha, 2003)

Skryté kurikulum

Hodnotové preference, jež jsou dětem ve škole vštěpovány, nejsou však explicitní součástí učební náplně, nýbrž jsou v ní skrytě či implicitně obsaženy. (Renzetti a Curran, 2005)

Zahrnuje zkušenosti žáků v reálném životě školy, které nejsou postižitelné ve vzdělávacích programech a ve formálním kurikulu, to znamená klima třídy a školy, hodnoty a postoje, vzory chování, které si žáci a žákyně osvojují od svých vrstevníků či učitelů a učitelek. (Průcha, 2003)

Obor informační a komunikační technologie

Používáme i zkratky IKT nebo ICT (z anglického Information and Communication Technologies). ICT nahradila dříve používané IT. Je to obor pro komunikaci a práci s informacemi, který se zabývá veškerými informačními technologiemi. ICT zahrnuje nejen oblasti hardware a software vybavení počítačů, ale i různých přenosných zařízení.

ICT odborníci

Jsou to experti pro hardware, software a služby v oblasti informačních a komunikačních technologií, jejichž hlavní činností je umožňovat využívání informačních a komunikačních technologií jiným osobám (například programátoři/rky, správcové/kyně sítí, technici/čky, projektanti/tky výpočetních systémů a podobně). (ČSÚ: Definice pojmů, 2012)

ICT nebo IT odborník je člověk, který v jedné nebo více sférách oblasti ICT (IT) má nadprůměrné teoretické i praktické znalosti.

Informační společnost a celoživotní vzdělání

Společnost, která se ve stále větší míře opírá o shromažďování, využívání a šíření informací.

Celoživotní učení zahrnuje veškeré učební aktivity v průběhu života člověka, které mají za cíl rozvoj znalostí, dovedností a kompetencí a umožňují osobnostní růst a občanské, sociální a profesní uplatnění. (Průcha, 2009)

Celoživotní vzdělávání je plánovaná, cílevědomá a institucionalizovaná aktivita v rámci celoživotního učení, při které se realizuje to, co společnost považuje za důležité. (...) Celoživotní vzdělávání a učení je cílem a koncepcí dnešní vzdělávací politiky a politiky rozvoje lidských zdrojů. Prosazení této koncepce není jen pedagogickou a andragogickou záležitostí, ale vyžaduje řadu koordinovaných právních, administrativních, organizačních, didaktických a metodických rozhodnutí. Jde především o zaměstnanost, konkurenční schopnost ekonomiky, sociální soudržnost a aktivní občanství. A také především o seberealizaci jednotlivce. (Průcha, 2009)

2.2 Gender jako pojem - gender jako skutečnost

Gender není jen pojem, gender je situace, která je všude kolem nás (Smetáčková, 2006).

(Nejen) české ženy touží po tom být dobrými matkami a manželkami, ale také být úspěšnými v zaměstnání. Tím vznikají v každodenním rodinném životě změny v rolích čistě „mužských“ a „ženských“. O práci v domácnosti a starost o děti je nutné se rozdělit rovným dílem, tak aby bylo možné vše zvládat.

V dnešní době jsou velké rozdíly mezi projevy mužů a žen a tyto rozdíly generacemi stoupají díky odlišnému životu a emancipaci žen.

Děti běžně vzhlížejí k rodičům jako ke svým životním příkladům. Utvářejí si tím modelové role muže a ženy. Pokud chlapec vidí svého otce pomáhat s jistou domácí činností, vídá ho například v kuchyni vařit nebo starat se o mladšího sourozence, sjednocuje si tyto představy do svých představ běžné role muže a otce. Stejně jsou na tom dívky. Pokud vidí své matky jako sportovkyně nebo technicky zdatné ženy, budou předpokládat, že je to samozřejmé a společensky správné (Rambousek, 2009).

Masmédia jsou schopna ovlivňovat přesvědčení lidí ve velikém měřítku. Je tudíž samozřejmé, že má jejich poselství obsahující genderové stereotypy silný dopad na představy o postavení a rolích žen a mužů v široké společnosti. Bohužel prostřednictvím médií dochází především k prohlubování těchto předsudků a stereotypních představ. Podle různých průzkumů se ženy téměř neobjevují ve zprávách či na titulních stránkách novin, a pokud ano, tak zejména ve spojení s „lehčími“ tématy (například herečky a zpěvačky). V reklamních kampaních na různé produkty jsou naopak jednou z hlavních součástí. Vedle reklamních spotů, kde mají převážně roli matek a hospodyněk, jsou to jen velmi výjimečně odbornice či jinak výše společensky situované ženy. Totéž platí také v běžných zprávách a různých zábavních i serióznějších pořadech. I když redaktor či redaktorka dělá rozhovor s významnou ženskou osobností (slavnou umělkyní, vysokou političkou, top manažerkou), která se dostala vlastními schopnostmi na vrchol ve svém oboru, neodpustí si většinou otázku ve stylu „A jak to zvládá Vaše rodina?“, čímž se stále zdůrazňuje odpovědnost žen za plynulý chod rodiny a domácnosti (Plesková, 2008).

Většina provedených výzkumů je velice užitečná. Je ovšem nutné uvědomit si kulturní odlišnosti, které mohou nastat, jelikož většina výzkumů byla prováděna především v bělošských rodinách s heterosexuálními rodiči. Tato skutečnost může do jisté míry ovlivnit studium genderových stereotypů vzhledem k rozdílnému smýšlení a kultuře ostatních ras a menšin.

2.3 Genderová socializace do předškolního věku dítěte

Už v prenatálním věku dítěte může docházet ke genderové socializaci dítěte. Rodiče, kteří vědí pohlaví svého dítěte již před jeho narozením, se podle této skutečnosti k dítěti chovají. Rodiče a jejich okolí očekávají určité osobnostní vlastnosti a sociální role. Tuto teorii ovšem není možné, z pochopitelných důvodů, potvrdit.

Naopak je již dnes potvrzena genderová socializace ihned po narození. Z četných výzkumů vyplývá, že první, co chtějí rodiče znát, je pohlaví svého dítěte. (Renzetti a Curran, 2005). K dalšímu častému škatulkování může také docházet v některých porodnicích již pár minut po narození, kdy děti balí do přidělených deček. Chlapce do modrých a dívky do růžových. K tomu patří i stejně barevné čepičky a podobné doplňky, jako například barevně rozlišené cedulky, mašličky a jiné.

Je zajímavé, že v tomto věku mají chlapci i dívky spousty společného. Jsou si velice podobní, vzhledově i chováním. Děti mají velice podobnou velikost a váhu. Vlásoků mají stejně dívky i chlapci (Shakin a kol., 1985). Přesto většina rodičů a okolí popisuje chlapce jako silné, velké a divoké. Dívky naopak popisují jako hezké, drobné a hodné (Reid, 1994). Rodiče se většinou snaží své dítě genderově rozlišit již v kočárku. Jeho barevnost by měla předem ukázat, kdo v něm leží, zda chlapec nebo dívka. Pro většinu rodičů je tato socializace velice důležitá a bývá to velmi citlivá záležitost. Proto se většina rodičů uchyluje ke klasickým barvám udávaným ve své kultuře. Ze stejného důvodu nakupují a dávají svým dětem oblečení a doplňky v modré nebo růžové barvě. Že se děti genderově socializují již od narození, je vidět i na výmalbě a výbavě jejich dětského pokojíku, a to podle již zmíněných barev, ale i vybavení podle „kategorizovaných“ hraček. U chlapců jsou často vidět auta, bagry a „akční figurky“ (NE panenky, musí se odlišně jmenovat, i když princip je stejný). U dívek jsou to často právě různé panenky, kočárky a kuchyňky. I jejich oblečení je zdobeno stejnými prvky, u chlapců například auty a letadly, u dívek například volánky nebo růžovými postavičkami (Renzetti a Curran, 2005). Jedním z nejviditelnějších rozpoznání v naší kultuře je propíchnutí uší na náušnice, které se zpravidla provádí v několika měsících života dívky.

Většinou je genderově stereotypní chování rodičů neuvědomované, jelikož si rodiče nejsou vědomi, že by jejich chování mohlo jejich dětem nějak ublížit. Genderové stereotypy jsou ve společnosti běžné a do značné míry (neuvědoměle) uznávané. Dokonce je v této fázi chování utvářen proces vědomého napodobování. Tato teorie využívá stimulační odměny za „správné“ chování a trestů za „špatné“ chování (Jarkovská, 2004, s. 27). Při osvojování si genderových rolí je zřejmý a značně silný tlak společnosti. Společnost totiž od každého jedince čeká, že se bude chovat „žensky“ nebo „mužsky“ (Bačová a Mikulášková, 2000). Děti, ale i lidé všeobecně, se totiž učí, co se od nich očekává a také si osvojují jednotlivá pravidla chování odpovídající jejich genderovým rolím interakcí s jinými lidmi.

Existuje řada dalších genderových stereotypů. Velice častým je již zmiňovaný způsob oblékání dívek a chlapců. Ten může mít i další dopad na socializaci v rámci budoucího získávání zkušeností a schopností dítěte.

Děti se od svého narození učí určitým motorickým schopnostem a dále jsou rozšiřovány o schopnosti pohybové. Děti a jejich aktivity jsou často ovlivňovány oblečením, které mají na sobě. Často jsou od některých aktivit doslova odrazovány. Dívky, které jsou oblečeny do bílých šatiček, nebo sukýnek s volánky, si sotva mohou dovolit účastnit se fyzicky náročnějších her (Shakin a kol. 1985, s. 956). Ba, i dokonce jsou jim zakazovány, „aby se neumazaly“. Většinou jsou to chlapci, kteří mají tepláčky nebo oteplovačky. A zašpiní-li se, většinou se nad tím rodiče jen „pousmějí“, protože to očekávají. Chlapci jsou více vychováváni k samostatnosti, řešení si „svých věcí“ sami a přiměřené agresivitě. Dívka je vychovávána ke „správnému“ sezení, „správnému“ chození, „vhodnému“ hraní si a do určité míry pasivitě.

2.3.1 Hra a hračky

Hra je forma činnosti. „Člověk se hrou zabývá po celý život, avšak v předškolním věku má specifické postavení – je vůdčím typem činnosti. Hra má řadu aspektů: aspekt poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický či terapeutický.“ (Průcha, 2003). Hra a hračky jsou pro děti jednou z nejdůležitějších věcí, které utvářejí jejich přítomný a budoucí život. Proto vzniklo mnoho výzkumů (Stoneman a kol., 1986) věnujících se hračkám dětí. Konkrétně jednotlivých dětských pokojů chlapců a dívek a jejich genderovým aspektům.

Dívčí pokojíky byly vybaveny podle tradičních genderových rolí. Zaměřovaly se na hračky, které znázorňují domácnost a mateřství. Dívky měly mnoho panenek a různých předmětů s nimi spojených. Hlavně domečky pro panenky, jejich oblečení a doplňky. Další běžnou výbavou pokojíků dívek bylo vybavení napodobeninami z kuchyně nebo domácích prací. Většinou šlo o malou kuchyňku s nádobím i jídlem. Také se v pokojíčcích objevovaly dětské žehličky a vysavač. Chlapecké pokoje byly většinou vybaveny hračkami, které napodobují vojáčky a různé typy aut. Chlapci také měli častěji sportovní náčiní. Více se u chlapců objevovaly různé druhy stavebnic. Celkově měli chlapci více druhů hraček, i didaktických. Hračky, které měli jak dívky, tak chlapci, byly hudební nástroje a knihy.

Celkově se tedy dá říci, že hračky pro dívky je připravují pro budoucí role v domácnosti a mateřství. Zato chlapce jejich hračky vybízejí k akci a dobrodružství.

Tento problém je ale daleko hlouběji zakořeněn, než by se mohlo zdát. Hračky kupují většinou rodiče a prarodiče dětí. Většinou vyberou podobnou hračku, se kterou si hráli oni sami nebo si nechají poradit v hračkářství či nahlídnou do katalogů hraček. Jenže tento trh je zahlcen kategorizací hraček „pro dívky“ a „pro chlapce“. Stejně jsou na tom i pulty s knihami. Výzkumy také potvrzují, že samy děti upřednostňují genderově stereotypní hračky. A to již od jednoho roku dítěte. To musí být důsledek výchovy a socializace dítěte v útlém věku (Renzetti a Curran 2005, s. 115). Stále častěji mají velký vliv média a reklama. Děti a jejich rodiče upřednostňují hračky, které někde zahlídli nebo je mají kamarádi či kamarádky. Děti samy cítí svou genderovou roli a škatulkují se do ní. Rodiče tomuto trendu obvykle nebrání. Většinou netuší, že by to mohlo mít v budoucnu pro dítě nějaký negativní dopad. Nebo se nechtějí vymykát standardnímu společenskému chování.

Různé typy hraček rozvíjejí různé typy vlastností a dovedností. Proto se může zdát, že některé hračky „nejsou vhodné“ pro jedno nebo druhé pohlaví. Což je samozřejmě mylná domněnka. Hračky, se kterými si hraje chlapec (panenky neboli „akční figurky“, v kostýmech jsou to rytířové, nindžové, piráti, upíři a velcí hrdinové), podporují jeho zvědavost, vynalézavost a touhu po dobrodružství. Dále to jsou manipulační a konstrukční dovednosti, soutěživost a agresivita. Zato hračky dívek (panenka Barbie a jiné panny, hlava s krásnými vlasy a doplňky pro kadeřnici, v kostýmech jsou to tradiční princezny, nevěsty a víly) se specializují na dovednosti spojené s tvořivostí, pečovatelským o druhé

a vlastní atraktivitou (Miller, 1987). „Tyto údaje jen potvrzují domněnku, že hra s hračkami považovanými za dívčí, popřípadě chlapecké, má vliv na rozdílný vývoj kognitivních schopností a sociálních dovedností u dívek a chlapců.“ (Miller 1987, s. 485).

V posledních letech je stále větší snaha o nápravu kategorizačních hraček. Přesto jde stále o malé procento. Sami spotřebitelé, děti a rodiče, ale smýšlejí stále v genderových stereotypech. A velmi často o nich stále sami nevědí.

2.3.2 Dětská literatura

Z mnoha výzkumů například Lenore Weitzman (Renzetti a Curran, 2005) vyplývá, že v tradiční dětské literatuře se ženské role zcela pomíjejí, anebo popisuje ženy a muže v tradičních rolích stereotypním způsobem. Mužské postavy jsou zobrazovány v rolích aktivních dobrodruhů a vůdců a ženské postavy v rolích pasivních společnic, pomocnic a žen točících se okolo domácnosti či mateřství. U mužských postav jsou oceňovány především výkony, chytrost, rozhodnost a akčnost. U ženských postav to je především přitažlivý vzhled a zdrženlivost. Z těchto výzkumů bylo zjištěno, že se až v celé třetině knih ženské postavy nevyskytovaly vůbec. Po patnácti letech (1987) výzkum zopakoval tým Williams. Překvapivě zjistili významnou změnu ve zviditelnění ženských rolí v literatuře. Pouze osmina vydaných knih (na počátku 80. let) neobsahovala žádné ženské postavy. A dokonce v jedné třetině posuzovaných knih hrály ženy hlavní roli. Přesto bylo z výzkumu zjištěno, že genderové stereotypy zobrazovaných postav se mezi mužskými a ženskými liší. Autoři Williams a kol. (1987, s. 155): „Co se týče charakteristik rolí a osobních charakteristik, jeví se ženské postavy ani ne tolik stereotypně, jako spíše bezbarvě. Zato mužské postavy jsou popisovány jako nezávislé, aktivní a cílevědomé.“ Z dalšího výzkumu (Odean, 1997) vyplývá velmi podobné zjištění. Odean uvádí, že na trh přichází ročně okolo 40 000 nových dětských knih. A v naprosté většině z nich ženské postavy hrají jen vedlejší roli a jen malá část z nich je popisována jako statečná či fyzicky zdatná, natož nezávislá. Z těchto mnoha tisíců knih autorka vytvořila seznam asi šesti set knih, které popisují ženské postavy vymykající se vžitým genderovým stereotypům. Jsou to převážně dívky, které samy bez pomoci (mužů) podstupují rizika a nebezpečné situace. Dívky, které řeší problémy a nečekají na pomoc od jiných, samy je vyřeší a vydedukují. Dívky se také dopouštějí omylů a jsou schopny se z nich samy učit dále. Autorka také poznamenala, že existuje jen velmi málo knih o dívkách, které se věnují sportu, přestože ve

skutečnosti je takovýchto dívek velké množství (Renzetti a Curran, 2005). I když se v posledních dvaceti – třiceti letech velice rozšířily knihy popisující dívky jako hlavní hrdinky a dále knihy o koních či jezdeckví.

Lze tedy shrnout, že dnešní literatura je méně sexistická než v dřívějších dobách – z výzkumu Weitzmanové (Renzetti a Curran, 2005). Přesto změny nejsou převratné, spíše skromnější. Také jsou dětem stále předkládány tradiční (hlavně české) pohádky, které obsahují přemíru genderových stereotypů.

Také bylo dokázáno, že tato skutečnost je u již zcela malých dětí „naučená“. Děti berou tyto pohádky a příběhy jako ponaučení a odráží se i v dětském uvažování o genderu. Děti tím přijímají tradiční genderové role jako přirozenost společnosti. Z výzkumu Davies 1989 (Renzetti a Curran, 2005) bylo zjištěno, že děti předškolního věku špatně reagují na příběhy, kde se tyto tradiční genderové stereotypy obracejí. Děti reagují odmítavě a nedokáží se s nimi ztotožnit. Naopak děti, které byly vychovávány proti genderovým stereotypům a rolím, nemají problém se ztotožněním s těmito postavami. Což dokazuje, že při společných snahách různých účastníků je nestereotypní genderová socializace možná.

2.3.3 Socializace s vrstevníky

Děti však nejsou socializovány jen dospělými, ale velkou roli (ne-li větší) hrají i jejich vrstevníci a kamarádi.

Socializace není jen jednosměrný přenos z dospělých na děti, ale kolektivní proces, kdy si děti aktivně osvojují tyto informace a přenášejí si je do svého světa (Renzetti a Curran, 2005). Pro děti to znamená vzájemnou socializaci každodenní interakcí s rodiči i kamarády. Již v útlém věku (2 – 3 let) dětí se pozorováním při hře potvrdilo, že se děti z vlastního popudu rozdělují na dvě oddělené skupiny podle pohlaví (Feiring a Lewis, 1987). Současně bylo zjištěno, že chlapci upřednostňují hru ve větších skupinách. Chlapci se již také chovají průbojněji a soutěživěji (Corsaro a Eder, 1990). Naopak bylo také vyzorováno (Thorne, 1993), že si děti navzájem do těchto skupin vstupují a většinou s úspěchem. Ovšem už děti dokáží být kruté, především v odměňování a trestání genderově nepřiměřeného chování u svých vrstevníků. Dokonce výzkumy potvrzují (Golombok a Fivush, 1994), že se děti předškolního věku dokáží chovat ke svým vrstevníkům krutěji

než dospělí jedinci. Dokáží odsoudit genderově „nevhodné“ chování rychleji a jednoznačněji. Děti, které si vybírají ke své hře genderově přiměřené hračky, jsou oblíbenější. A jsou to chlapci, kteří jsou více kritizováni a odmítáni, pokud nesplňují standardní genderové role (Roopnarine, 1984). Také bylo vyzorováno, že vrstevníci mají větší socializační faktor než učitelé.

Běžně jsou děti socializovány do dvou odlišně a nerovně vymezených genderů. Již u malých chlapců je vštěpována nezávislost, schopnost řešit problémy, asertivita a zvědavost. Což jsou v naší společnosti vysoce ceněné vlastnosti. Bohužel u dívek je stále ještě vštěpována závislost, pasivita a domáckost. Což jsou vlastnosti, které jsou v naší společnosti několik desítek let již hodně znehodnocovány.

Je tudíž důležité uvědomit si, že na celém socializačním procesu se podílejí rodiče a vlastně všichni dospělí, ale také ostatní děti v těsné blízkosti socializovaného dítěte. V neposlední řadě to je především i škola a média.

2.4 Genderové aspekty ve vzdělávacích institucích

Slovo škola pochází ze starořeckého slova *scholé*. Označuje volný čas, zahálku (myšleno od každodenní fyzické práce). V těchto chvílích lidé polemizovali a diskutovali nad idejemi a tříbili si mysl. Škola, neboli učení se, bylo vždy předmětem svrchního lidu, dá se tedy vysvětlit pojem i tím, že měli dostatek „volného času“ na rozdíl od pracujícího lidu. Vyučovalo se zpravidla domácím vyučováním a soukromým učitelem, mužem.

Škola je v dnešní době základní a hlavní institucí, která umožňuje žákům/yním jejich seznámení se se společností ve které žijí, její kulturou a normami, které upřednostňuje a uplatňuje. Ve vzdělávacích institucích dochází k osobnostnímu a sociálnímu vývoji každého dítěte. Krom jiného má škola vliv na utváření genderové identity u každého jedince (Smetáčková, Vlková, 2005).

V dnešní škole se děti učí znalostem a dovednostem potřebným k plnění nejrůznějších společenských rolí. Školy k tomu využívají takzvané formální kurikulum, které označuje vše, co do vzdělávání ve školské instituci spadá – studijní předměty, jejich osnovy a učebnice, cíle, prostředky a organizace vyučovacího procesu, hodnocení a řád školy. Žáci a žákyně se také velmi naučí takzvaným skrytým kurikulem. Jde o způsob učení, které je osvojeno mimo učební osnovy a mimo vědomé cíle činnosti školy. Učí se tím nazírat na svět určitým způsobem, který jim ukazuje, co od něj mohou v budoucnosti čekat (Renzetti a Curran, 2005).

I když se ve vzdělávacím kurikulu objevují požadavky na vyučování a jednání rovnosti mezi lidmi, je genderová problematika, z důvodu plné neznalosti a i přehlížení, (většinou) neúmyslně vyloučena.

Jedna z nejdůležitějších socializací pro dítě je vstup do mateřské školy. Dítě vnímá, jak je vnímáno ostatními jedinci ve skupině. Přijímá názory a postoje, které vidí nyní u svých vrstevníků, kteří v této chvíli jsou již pro ně v prosazení se důležitější než rodiče. Právě v tomto prostředí se děti učí hodnotit ostatní vrstevníky a jsou ochotny je krutě kritizovat, až i izolovat od ostatních, chovají-li se mimo rámec „vhodného chování pro jeho genderovou roli“. Dokonce může v této době docházet k prvním známám šikany.

Jeden ze zásadních problémů v mateřských školách jako takových je nedostatek mužských vzorů pro chlapce. V České republice pracují necelé 0,3 % (to znamená několik desítek) mužů – učitelů v mateřských školách (Novotný, 2012; MŠMT, 2011/2012). Tento nedostatek mužů - učitelů je velice nežádoucí a MŠMT se snaží tento jev napravit, i když diskriminací žen (například vyššími platy pro muže, než mají ženy). Je důležité, aby měly děti – dívky i chlapci – oba pohledy na svět. Mužský i ženský. Tento problém je ještě o to komplikovanější tím, že velké množství rodin je neúplných a většinou je to žena, která se stará o své děti. Tím malí chlapci i dívky nemají mužský vzor v rodině, v mateřské škole a většinou ani na prvním stupni základních škol.

2.4.1 Pedagogický sbor

V historii bylo učitelství dominantou mužů. Až od druhé poloviny 20. století se tato situace prudce změnila (počátky vznikaly na konci 19. století). Ženy mají nyní ve školství převahu. Postupně tak docházelo k celkové feminizaci školství. Prudký nárůst žen ve školství vychází z historických proměn pracujících žen. Bylo nutné, aby se ženy zapojily do pracovního procesu a tak častou volbou byla právě volba učitelské profese, která umožňovala (i dnes) případné spojení s péčí o rodinu a domácnost. Navíc bývá v roli učitelky především spatřována role matky a pečovatelky, což je rovněž charakteristické u povolání pro ženy.

Bylo zjištěno, že feminizací určitého povolání dochází postupně k několika změnám. V první řadě tato povolání obvykle ztrácejí na prestiži a snižuje se tím finanční podpora dané oblasti. S tím souvisí i nižší finanční ohodnocení pracovníků. Dále dochází ke snížení odborné úrovně zaměstnankyň (učitelek), a tím mohou vznikat menší pracovní nároky. To vše způsobuje zhoršování pracovních podmínek (Smetáčková, Vlková, 2005).

Vážným problémem ve školství na základní škole (prvního i druhého stupně) vzdělávání je nízký počet mužů – 25,5 % (Statická ročenka školství, 2011/2012, C1). Častou praxí je i nedostatečný mužský vliv v rodině (pokud dítě například vyrůstá jen s matkou). Muži jsou pro děti přirozenou autoritou a je velice důležité, aby je žáci a žákyně spatřovali i v učitelích. Pokud už muži na školách jsou, pracují nejčastěji ve vedoucích pozicích. Muži se často vědomě vyhýbají školským institucím. Nejčastějším udávaným důvodem je nízké finanční ohodnocení, kdy je od společnosti stále očekávána genderová role muže

jako živitele rodiny. Proto jsou muži více viděni na vyšších postech nebo na vyšším stupni vzdělání. Na středních školách je poměr mužů a žen víceméně vyrovnaný. Na vysokých školách vyučují již tři čtvrtiny mužů. Dalším důvodem je možnost kariérního růstu, který většinou muži vyžadují, a ten je možný nejvíce právě ve vyšším vzdělávání. Zastoupení žen v řízení škol je stále velmi nízké. Důležitou roli hraje i oblast vzdělávání. Většinou jde o typicky „mužský“ obor, který učitele láká vyučovat na vyšším stupni vzdělávání (Smetáčková, 2006).

Prestiž povolání se zdá velmi důležitým prvkem pro výběr povolání. V povědomí společnosti jsou názory hlavně na učitelky v negativním pojetí například „Vždyť je to učitelka, co bys čekal...“. I když je prestiž učitelek a učitelů považována za nízkou, podle výzkumů je vysoká. Prestiž učitelů a učitelek na základních školách se dostala na 4. - 5. místo (Tuček, 2012).

V případech, kdy nevyváženost mužů a žen na pracovišti vede k různým konfliktům a problémům, může dojít i k syndromu vyhoření. Tomu napomáhá i denní rutina, do které mohou vyučující spadnout. Vysoký stres, nízká komunikace a jiné potíže k tomu jen přispívají (Červinková, 2010).

2.4.2 Rozdílné chování k chlapcům - žákům a dívkám - žákyním

Častá nevědomost učitelů a učitelek nejen na základních školách ohledně genderové problematiky je největším problémem a také začarovaným kruhem. Společnost vychází z určitých představ o dané kultuře, která utváří povědomí o tom, jací jsou muži a ženy, jak se mají chovat, co od nich daná společnost očekává. Pokud už o této problematice učitelé a učitelky vědí, často si sami neuvědomují své nerovnocenné chování vůči chlapcům a dívkám. Navzdory tvrzení učitelů a učitelek, že pohlaví a rasu dětí „nevnímají“, působí na ně vědomě i nevědomě a velice je ovlivňuje. Většina stereotypů je ale tak vžitá, že si je lidé už neuvědomují. Tím učitelé a učitelky připravují nerovné postavení dětí pro jejich budoucí roli občanů a občanek státu.

Pět rovin genderu ve škole podle Smetáčkové (2006):

1. Praktické oddělení úkolů a fyzického prostoru
 - např. oddělené šatny, obvyklé zadávání oprav lavic chlapcům a zalévání květin dívkám
2. Konstrukce symbolů a představ
 - např. zkrášlování nástěnek a učeben (dívky mají estetické cítění)
3. Formální a neformální pravidla komunikace
 - očekávání gentlemanského chování mužů k ženám (v opačném případě jsou divní, hrubí apod.)
4. Osobní identita členů/ek školy
 - tradiční předpoklady genderových rolí ženy (výchova – emoce – mateřství) a mužů (vzdělávání – racionalita – odstup), v opačných případech jde o vybočení ze standardu
5. Obecná logika a principy života ve škole
 - atmosféra, která vede k určitému chování, jde o symbolické zdůvodnění nebo např. o podoby školního a klasifikačního řádu

2.4.3 Upřednostňování chlapců a odmítání dívek

I když jsou české školy demokratické a rovnocenné, dochází na některých školách k oddělování jednoho nebo druhého pohlaví od jednotlivých předmětů. Toto oddělování bývá většinou neúmyslné a bývá to způsobeno genderovým upřednostňováním daného zájmu, předmětu, a tím často i celkového oboru. Dívky častěji volí humanitní a chlapci technické obory. Jedinec, který se vymyká „standardu“, je často odrazován nebo se může dočkat i výsměchu ze svého okolí (Smetáčková, 2006). V některých případech dochází k odrazování i od samotných vyučujících. Při výběru povinně volitelného nebo nepovinného předmětu se může stát, že vyučující „nedoporučuje“ svému žákovi či své žákyni určitý předmět. Často se jedná o předmět ICT a odrazování od učitele – muže, pro dívky. Nebo v pečovatelské či rodinné výchově od učitelky – ženy, pro chlapce (Fialová, 2009).

Volba zájmových kroužků je také často genderově stereotypní, chlapci a dívky (nebo jejich rodiče) si často vybírají zájmy, které by podle své genderové role měli mít. Místo toho, aby

vybírali podle svých skutečných zájmů nebo přání, co by si chtěli vyzkoušet. Při jakékoliv odchylce mohou být děti (nejen) svými vrstevníky zesměšňovány a nepochopeny (například chlapec by chtěl tančit balet, dívka hrát hokej). Dívky si proto častěji volí mezi své zájmové kroužky tanec, výtvarné a hudební umění. Chlapci více fotbal, florbal a počítače (Smetáčková, 2006).

Podle různých výzkumů (například *Hostile hallways*, AAUW, 1993) jsou chlapci častěji vyvoláváni, nebo jim učitelé/ky věnují celkově více vyučovacího času vysvětlováním. Vyučující dokonce více podporují chlapce v hledání správné odpovědi a napravování vlastních chyb. Chlapci také častěji odpovídají na otázky, aniž by byli vyvoláni, bez sankcí, kdežto u dívek je tento jev viděn negativně. Učitelé/ky také velice často a nevědomě dávají chlapcům úkoly a úlohy, které jsou složitější a zaslouží si hlubší promýšlení problému. Velice zneklidňující zjištění bylo, když chlapci byli chváleni za intelektuální výkon a dívky za upravený zevnějšek (nebo sešit) a příjemné vystupování či naučení se nazpaměť (a ne pochopení situace). Také je tento jev často vidět v různých soutěžích. Ceny pro „nejchytřejší hlavu“ a „nejpilnějšího žáka“ pro chlapce a „Miss školy“ nebo „vzorné chování“ pro dívky (Renzetti a Curran, 2005).

U dívek bývá častým problémem socializace v pubertálním věku. Dívky jsou k sobě sebekritičtější a nejsou samy k sobě shovívavé. Jakýkoliv úspěch a dobré výsledky ve škole připisují své vlastní pracovitosti místo schopnostem. A při nezdaru se dokáží stáhnout do sebe a reagují obrannými mechanizmy. Tím se dívky mohou jevit jako pasivnější a méně průbojné. Dívka s horším prospěchem je velmi často považována za méně inteligentní, naopak u chlapce je předpokládáno lajdáctví (Vágnerová, 2005). Také se tyto stavy vyhrocují kvůli oblíbenosti. Dívky více než na známky dbají na vzhled a popularitu v třídním (školním) kolektivu (Průcha, 2002, s. 153).

Tato situace se také odráží ve výběru povolání dětí. A skutečnost je o tolik nešťastnější, že si děti musí povolání (střední školu) volit již ve 14 letech svého života. Volba netradičního oboru (např. chlapec zdravotník, dívka technický), vzhledem ke svému pohlaví, může mít za následek odrazování sociální skupiny jedince. Pokud se přesto rozhodnou pro genderově netradiční obor, mohou být terčem výsměchu pro své okolí. Obvykleji se ale stává, že si podvědomě tyto obory druhé pohlaví nevybírá a automaticky je zavrhuje, protože „jsou pro

chlapce“ nebo „pro dívky“. Nechtějí tato pravidla porušovat a být ve středu pozornosti (Smetáčková, 2006).

2.4.4 Diskriminace u chlapců

Před lety docházelo a občas stále dochází také k častým komplikacím vzhledem k diagnostice s vrozenými poruchami učení. Dříve se zdravotníci a výzkumníci domnívali, že se chlapci rodí s těmito poruchami častěji. Poznatky plynoucí z posledních let však tuto teorii zpochybňují tím, že chlapci jsou častěji agresivní, soutěživí a neklidní právě proto, že jsou tyto vlastnosti u chlapců podporovány. Proto často docházelo k chybně diagnostikovaným poruchám učení, právě z problémového chování chlapců (Hostile hallways, AAUW, 1993). Dívky jsou naopak klidnější a nepoutají k sobě tolik pozornosti. Důsledkem toho byli často chlapci ve speciálních školách, které neodpovídaly jejich specifickým problémům a potřebám.

2.4.5 Učebnice a studijní materiály

Učebnice, podle kterých vyučující učí, si vybírá sám/a a nejsou předem určeny ve vzdělávacích programech. Je proto velmi těžké v nepřeberném množství publikací najít takovou, která splňuje všechny dané požadavky. Učitel/ka (nebo vedení školy) je ten/ta, kdo učebnici vybírá. Jeden z mnoha požadavků na korektní učebnici je eliminace genderových rolí v textu i příkladech.

Genderové signály se nacházejí i v učebních materiálech určených pro základní školy. V mnoha učebnicích, podpůrných podkladech či textech. Ať se podíváme na učebnice kteréhokoli školního předmětu (angličtiny, českého jazyka, matematiky nebo informatiky), nikde nejsou ženy a menšinové skupiny reprezentovány dostatečně. Nejde jen o frekvenci účinkování mužských a ženských postav v příbězích. Jde také o role, které jsou těmito postavám přisuzovány. Tradičně jsou dívky zachraňovány, chlapci mají větší smysl pro dobrodružství, ženy jsou při práci vždy podřízeny mužům a nikdy naopak (Odean, 1997). Tato skutečnost je velice závažná, pokud si uvědomíme, jak tyto předsudky, zatížené v učebních materiálech, mají vliv na děti, které vysílané signály přijímají velmi pohotově. Různé výzkumy (Sadker a Sadker, 1994) dětí ve školách také poukázaly, že většina chlapců nevidí žádné výhody v tom, být ženou. Naopak vidí jen samé nevýhody. Množství

dívky se také domnívá, že je lepší a jednodušší být mužem. Většina (dívky i chlapců) se domnívá, že prezidentem se mohou stát jen muži.

Genderová nekorektnost v učebnicích může pronikat v několika rovinách, a to ve výběru učiva, v použitých příkladech, ilustracích a špatně voleném jazyce. Nejobecnější rovinou je koncepce a povinný obsah vyučovaného předmětu. Což by mělo být prezentováno z genderové perspektivy.

Výběr učiva v učebnicích závisí na tom, kdo učebnici tvoří, hlavně jeho doprovodné učivo. Autoři a autorky knih by měli uplatňovat princip genderové citlivé výuky. Jak bylo řečeno učebnice, které vyučující používají k výuce, si volí sami. Je proto velmi důležité znát genderovou problematiku, aby těmito materiály sami učitelé a učitelky nerozšiřovali genderové stereotypy a role.

Problém může nastat při běžné výuce, i když se na ni vyučující pečlivě připraví. Při výuce či později však zjistí (pozorováním druhou osobou nebo sebereflexí), že konkrétní výuka obsahovala mnoho genderových stereotypů. Jako příklad může posloužit výuka dějepisu. Jeho koncept může vycházet z předkládaného seznamu významných a zlomových událostí, které se vztahují zejména k politickému a hospodářskému uspořádání společnosti (války, politické převraty a jiné). Z genderového hlediska se jedná o oblasti, ve kterých ženy neměly většinou žádné uplatnění (výjimku tvoří například tradiční Velká Británie). Ale ne proto, že by nechtěly, ale proto, že nesměly. Jednoduchou nápravou může být koncepce spojená s každodenním životem, která zahrnuje všechny skupiny obyvatelstva. Tím dostává prostor představení ženské životní zkušenosti a jejich sociální vrstvy (Smetáčková, 2006). Stejně tak podobné pojetí se může využít ve výuce informatiky, kde k nejvýznamnějším osobnostem o kterých se mluví, jsou většinou programátoři a nejbohatší osobnosti světa - muži. Ale skutečnost, že je mezi nimi množství významných žen, které si svou slávu také zaslouží, je opomíjeno. Většina dívek, ale i chlapců by tuto informaci ráda slyšela. Ukazuje jim to nové pojetí nejen vědy a techniky, ale i žití. Maskulinita ve vyučování a učivu by měla být rovnoměrně srovnána s feminitou pro ideální představy žáků a žákyň (nejen) českých škol.

Genderově optimální příklady jsou takové, které upřednostňují osobní zkušenosti jak dívek, tak i chlapců společně. Protože v důsledku právě rozdílné genderové socializace se

jejich zkušenosti liší. Tím může dojít k pochopení učiva v různých intervalech u dívek i chlapců.

Správné typy příkladů:

- z biologie – Proč je nutné pěstovat pokojové květiny u okna, Proč lze sklizenou zeleninu či ovoce skladovat jen po určitou dobu (učebnice biologie pro gymnázia – Jarklová, Kincl, Kincl 2000).
- z fyziky – proudění – vlání záclon nad topením (ne obvyklý motor letadla)
- z jazyka – „Musím vstávat už v šest hodin. (...) Pak udělám snídani a vzbudím děti. O půl osmé je přivedu ke škole. V osm jsem již v obchodě. (...) Děti vyzvedne ze školy moje žena. Vezme je domů, udělá s nimi úkoly a zaveze je na sportovní kroužek a do hudební školy. V osm děti uložím do postele. Pak se ještě na chvíli dívám na televizi...“ (Kettnerová, Tesařová 2002)
- z informatiky – K druhům počítačových myši: „(...) nemá kuličku, ale svítí jí na bříšku světelný paprsek (...)“ nebo o procesoru a chladiči: „Je to takový kovový ježek (...). Funguje stejně jako studená lžička v horkém čaji. Odvádí teplotu do sebe a čaj (procesor) se tak chladí.“ (Dolanský, 2004)

Jednou z nejběžnějších chyb, kterých se učitel/ka dopouští, je konstatování rozdílu otázky nebo příkladu, a tím i rozdílného myšlení. „Nyní si dáme jeden příklad i pro děvčata, aby to pochopila“, „děvčata si mohou nyní na chvíli odpočinout, s chlapci vypočítáme velmi tvrdý oříšek“. Nebo naopak příklad z hudební výchovy „chlapci si nyní dají pauzu a budou poslouchat, jak hrají dívky, stejně vám to moc nejde, co kluci?“.

Je velmi nevhodné předávat dětem ke studiu texty, příklady a ilustrace, které obhajují tradiční rozdělení mužské a ženské role, a tím i nerovnost mužů a žen. I některé děti se pozastavují nad nefunkčností genderových rolí v učebnicích, protože je u svých i jiných rodičů nevidí.

Také v ilustracích se může schovávat poselství genderových stereotypů. Většina publikací má problém s vyrovnanými počty ilustrací, jak s muži, tak se ženami. Většinou je poměr (5:1, 4:1 pro muže). Což se týká především technických předmětů, kde jsou zobrazováni více chlapci. Tím se v dívkách utvrzuje dojem, že tyto předměty „nejsou pro ně“.

Velmi častý problém nastává v použitém jazyku. Dochází k takzvanému generickému maskulinu. Dokonce z těchto důvodů se stává, že dívky (a ženy) mají někdy pocit, že jsou z daného úkolu zcela vyřazeny. Může se jednat o plnění příkladů v učebnicích nebo zadaných vyučující/m. Ale i učitelky - ženy mohou být neúmyslně odrazeny od plnění úkolu zadaného vedením školy.

Všechny uvedené roviny genderového stereotypu v učebnicích a studijních textech se vzájemně prolínají a kombinují. Proto je nezbytné provést u nové učebnice, kterou bude chtít vyučující používat, mimo jiné i genderový rozbor.

Takové učebnice musí podle Smetáčkové plnit následující nároky (2006: 29):

- Učebnice je názorově otevřená a pestrá. Nahlíží na témata z různých úhlů pohledů a předkládá i protichůdné poznatky.
- Učebnice představuje všechna relevantní témata, žádná podstatná témata neopomíjí a všechna nahlíží s respektem. Věnuje se souvislostem, které obsahují genderový aspekt.
- Učebnice ukazuje různé životní styly žen a mužů, včetně různých sexuálních orientací. Neprezentuje ženy pouze v tradičním spojení s domácností a muže s veřejnou sférou, nýbrž zdůrazňuje šířku možných uplatnění v návaznosti na individuální dispozice a zájmy.
- Učebnice využívá pro výklad učiva větší množství příkladů z různých oblastí každodenního života.
- Příklady a ilustrace používané v učebnicích věnují stejný prostor ženám i mužům, zobrazují je v různých a srovnatelných situacích, neodkazují je výhradně do oblastí, které jsou stereotypně spojovány s ženami či s muži.
- Učebnice oslovuje stejnou měrou dívky i chlapce, nepoužívá nadměrně často generické maskulinum a vyhýbá se jazykovým klišé týkajících se žen a mužů.

2.4.6 Diskriminace v jazyce

Jazykové zviditelňování je určitým prostředkem diskriminace, která není na první pohled patrná, a většina obyvatel si ji vůbec neuvědomuje. Přesto na ni podvědomí může reagovat různými způsoby. Při použití generického maskulina mohou být znevýhodňovány právě ženy. Existuje ovšem i další jazyková diskriminace (například etnická).

Klasické označení ve třídě „žáci“, „posluchači“ označuje společně chlapce i dívky. Tím dochází k zviditelňování chlapců neboli ignorování dívek, které si nemusí vzít výzvu k srdci a mohou si připadat opomíjené.

Další velice problematickou sférou diskriminace jsou vulgární výrazy, které by se na půdě školy neměly ani objevit, natož z úst vyučující/ho. Studentky Pedagogické fakulty z Jihočeské univerzity vyprávěly, jak k nim někteří vyučující promlouvali: „Bože, holky, proč vy jste už v tomhle věku ukdákané jako slepice!“ nebo „No jo, podívejte se, kluci, to je ta ženská logika, to je ten ženskej slepičí mozeček, to jsou ty ženský, a pak s nima máme my chlapi vydržet!“ či „To je typicky ženský myšlení.“ (Smetáčková, 2006).

V hierarchizované společnosti se i jazyk utváří tak, aby podporoval upevňování hierarchie pohlaví. Z toho vyplývá, že mnoho stereotypů hovoří v neprospěch žen. Jejich používání má ve třídě za následek, že se chlapci považují být „důležitějším pohlavím“ než dívky (a také i než učitelky!). Mezi učiteli - muži jsou pak i takoví, kteří jsou o nadřazenosti mužského pohlaví vnitřně přesvědčeni. Také podle jednoho šetření na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity to tak vnímaly dvě třetiny dotazovaných dívek. A v takové třídě se nikdy nemůže vyvinout příznivé klima pro práci a vztahy (Smetáčková, 2006).

2.4.7 Tresty a pochvaly ve škole

Také jsou to chlapci, kdo bývají častěji a tvrději (většinou i veřejně) trestáni za nevhodné chování. A jsou to dívky, které jsou odměňovány za tichost a pasivitu. Dívky jsou také mockrát oceňovány za kázeň, projev, pečlivost a píli („Výsledek je špatný, ale aspoň ses snažila.“). Chlapci jsou zase více chváleni za odvahu a zmužilost, fantazii a originalitu v řešení úkolů nebo problémů (Smetáčková, 2006). Autorka dále uvádí příklad jedné dívky, která dostala poznámku (a on ne) za odpověď spolužákovi „Drž hubu.“. A to prý proto, že dívky prostě mluvit prostě nesmějí.

„Z tohoto pravidelného vzorce chvály a napomínání si chlapci pro sebe mohou vyvodit, že jsou nadaní, byť třeba nepříliš dobře vychovaní, a dívky se naopak učí, že možná nejsou nejchytřejší, mohou to však vynahradit dobrým chováním“ (Golombok a Fivush 1994, s. 173). Podle American Association of University Women (1993) je nerovnost, která je

používaná vyučujícími při komunikaci s žáky a žákyněmi velmi problémová a snižuje studijní sebevědomí dívek.

Také rodina bývá v reakcích na různé pochvaly a poznámky úzce stereotypní. Většinou poznámky typu „Vyrušuje.“, „Zase nemá domácí úkol.“ jsou více snášeny a tolerovány u chlapců než u dívek (Smetáčková, 2006).

2.4.8 *Prostory školy*

Prostory škol bývají často uzpůsobovány ženám/dívkám a mužům/chlapcům podle zažitých genderových stereotypů. Nejčastějším genderovým stereotypem jsou barvy (obklady, malby na stěnách) na jednotlivých toaletách, ale i chybějící zrcadlo u pánských umyvadel.

Výzdoba školy může být považována za maskulinní. A to z důvodu větší převahy vyvěšených obrazů, které znázorňují podobizny významných osobností - mužů. Často jde o stoprocentní převahu.

Prostory škol jsou často viděny jako jednotlivé části pro dívky a chlapce. Je možné vidět skupinky žáků a žákyň, jak se podvědomě podle pohlaví do těchto prostor shlukují. Mohou to být „neviditelné“ skupinky ve třídě. Nebo naopak časté srocování chlapců například u počítačů nebo sportovních koutků o velkých přestávkách. Stejně tak se dívky více sdružují v koutku u knížek, malování nebo obklopují chlapce, které pozorují a baví se o nich (Smetáčková, 2006).

„Rozdíly a stereotypy jsou reprodukovány i dětmi samotnými a je na vyučujících, aby reflexí stereotypů a vhodným přístupem začarovaný kruh jejich reprodukce narušili.“ (Smetáčková, 2006 s. 16)

2.4.9 *Školní činnosti*

Dalším a neméně důležitým způsobem, jak si děti uvědomují genderové role, je uspořádání školních činností. Může se jednat o častou separaci na základě pohlaví (nástup ve dvojstupu, soutěžní týmy dle pohlaví, například v pravopisu nebo matematice či informatice). Učitelé/ky také často udělují chlapcům a dívkám odlišné pracovní úkoly.

Dívky například zalévají květiny nebo dohlížejí na pořádek v učebně. Chlapci mívají na starosti obsluhu technického zařízení a přenášení knih nebo lavic.

Z jednoho pozorování (Sadker a Sadker, 1994) bylo zaregistrováno, jak pedagogický asistent ukázal chlapcům, jak se zachází s videem, a poté je nechal, ať si sami vyzkouší přístroj obsluhovat. Když se však na video chtěly dívat dívky, asistent jim kazetu pustil sám, bez jakéhokoliv pokusu vysvětlení obsluhy.

Dívky a chlapci se také sami vzájemně oddělují ve školních jídelnách a hřištích. Často i učitelé/ky to potvrzují tím, že vnímají některá území školních pozemků jako „dívčí“ nebo „chlapecké“. A také, když jsou chlapci a dívky společně na školním hřišti, bylo vypořazováno, že chlapci zabírají svými činnostmi více prostoru než dívky. Častěji také vnikají do dívčího prostoru a ruší jejich činnost než naopak (Renzetti a Curran, 2005).

I když tyto situace mohou znít triviálně, jsou provázány třemi závažnými důsledky. Za prvé odrazují dívky a chlapce od vzájemné spolupráce a zbavují je tak cenných příležitostí poznat a vyzkoušet si zájmy a činnosti opačné skupiny, druhého pohlaví. Za druhé si děti více zvykají na jednu skupinu jednoho pohlaví, a tím získávají lepší pocit z té jedné skupiny. Tento zvyk může být problematický i v zaměstnání, kdy budou muset vycházet se smíšeným kolektivem. Také může docházet k problémům v partnerských vztazích. Za třetí oddělování dětí podle skupin posiluje genderové stereotypy, které mohou obnášet i rozdílné typy pracovních úkolů (Sadker a Sadker, 1994).

Jedním z nejdiskutovanějších způsobů vyučování je kooperativní forma učení. Podle Thorne (1993) jsou dětské skupiny, které se soustřeďují na společný cíl, velmi spolupracující. Ať jde o společné kreslení nějaké mapy nebo jakoukoliv tvorbu. Tento přístup přináší v praxi mnoho výhod. Napomáhá vytváření mezirasových přátelství, zvyšuje sebevědomí žáků všech barev pleti bez rozdílu a je velice užitečný u integrace žáků s tělesným či mentálním postižením. Bohužel právě u rozvíjení pozitivních vztahů mezi dívkami a chlapci nastávají problémy. Chlapcům se tím dostává více možností uplatnit se ve vedoucích rolích a zvyšovat si tak sebevědomí. Dívkám však nikoliv. Dívky se nakonec podřizují vedení chlapců, což má za následek oslabení jejich sebevědomí, ale i jejich studijní výkony (AAUW: Hostile hallways, 1993).

Dalším způsobem, jak si děti utvářejí představu o genderu, je i způsob rozdělení rolí, pracovních pozic na školách. Přestože je na základních školách 84 % (Statistická ročenka školství, 2011/2012-C1) učitelek - žen, ve vyšších funkcích zůstávají ženy nedostatečně reprezentovány. Podle jedné studie věnované žákům prvních ročníků lze u těchto dětí, v jejichž škole pracuje v ředitelské funkci žena, pozorovat nižší intenzitu genderových stereotypů než ve školách, kde je ředitelem muž (Paradise a Wall, 1986).

I když mají dívky ve všech fázích základní školní docházky průměrně lepší prospěch než chlapci, jejich studijní výsledky a studijní sebevědomí se již od základního (i po střední škole) vzdělávání zhoršují (AAUW: Hostile hallways, 1993).

Až nyní, na pozadí tísnivého souhrnného obrazu vzdělávacích podmínek pro ženy, můžeme skutečně ocenit onen velký počet z nich, které navzdory všem znevýhodněním dosahují velkých i malých úspěchů nejen v kariéře, ale i osobním a společenském životě.

2.5 Genderová problematika a technické předměty

Velmi dlouho se věřilo, že chlapci a muži mají přirozený a vrozený talent na technické obory (matematika, fyzika, informatika a jiné). Až po revizích *Testu studijních schopností*, které se věnovaly úpravám genderové jednostrannosti, se výsledky výrazně zlepšily i pro dívky. Jelikož v matematické části k revizi nedošlo, tyto výsledky k dispozici nejsou (Arenson, 1998). I když jsou stále odborníci, kteří jsou zastánci toho, že genderové rozdíly v matematickém výkonu mají biologickou (neboli genetickou) příčinu, kterou disponují spíše muži. Tuto teorii značně podporují i média, přesto, že pro ni nejsou skoro žádné vědecké poznatky. Je známo, že mají chlapci a muži lepší schopnosti prostorového vnímání, ale existují různé výzkumy, kde bylo zjištěno, že tyto schopnosti jsou do jisté míry naučitelné. Stejně jako rozvoj schopnosti řešit problémy. Toto jsou právě ty schopnosti, které se chlapci učí od dětství v různých sportovních soutěžích a hrách. Stejně tomu napomáhá právě vyšší míra nezávislosti dítěte na rodiči, hraní si ve vnějším prostředí, ochota podstupovat rizika a časté výpravy do okolí domova. A zrovna tyto hry jsou dívkám většinou odepírány nebo k nim mají horší podmínky (Renzetti a Curran, 2005).

K často formulovaným genderovým problémům v matematice bývá nevhodně volená terminologie a slovní úlohy. Matematika se více zaměřuje na mužský svět (Rosser, 1990). Například: „Těžkotonážní tahač ujel dráhu 108 km. Protože jel průměrnou rychlostí o $3 \text{ km}\cdot\text{h}^{-1}$ větší, než se původně předpokládalo, byl v cíli cesty o půl hodiny dříve. Jaká byla průměrná hodinová rychlost jízdy?“ (Jirásek, 1986).

2.5.1 Počítač a informatika

V jedné studii (Renzetti a Curran 2005, s. 148) uvedlo dokonce 85 % dívek, že by pro ně byl počítač atraktivní, kdyby (nejen) hry byly uzpůsobeny jejich zájmům. Tímto je vhodné zmínit společnost Girl Games, která vyvíjí počítačové hry pro dívky a ženy. Na jednu stranu sice dává dívkám, co chtějí, ale na druhou stranu opět spadá do genderových stereotypů, hlavně díky herním žánrům vydávaným touto firmou. Nejoblíbenější je již několik let hra o panence Barbie.

Jiné výzkumy (Crawford 1990, s. 25) dokazují, že dívky a ženy studující počítačové (nebo technické) obory či kurzy jsou atakovány ze stran chlapců, kteří „žárlí“ na jejich úspěchy a počítačovou gramotnost. Nepříjemně je „obtěžují“ například různými řečmi. Tuto skutečnost potvrzují i sami chlapci. Důsledkem toho někteří pedagogové navrhuji segregaci těchto kurzů, které mohou pomoci v rozvíjení se u chlapců a dívek zvlášť. A tím i v klidném prostředí. Samozřejmě další nepříjemnou situací je někdy přímé i nevědomé odrazování od daného (technického) předmětu či oboru. Někteří učitelé (zpravidla se jedná o muže) záměrně dívky odrazují od těchto oborů s tím, že „nejsou pro dívky“. Že na ně nemají hlavu, nebo se nehodí, aby se těmto předmětům věnovaly (Fialová, 2009). Nebo Smetáčková (2006) uvádí příklad, kdy dívky nechtěly chodit do počítačové učebny právě proto, že pokaždé, když se zde objevily, tak si chlapci začali prohlížet pornografické stránky nebo si zobrazovali velice drsné a krvavé obrázky. I když se později podařilo eliminovat tyto stránky, dívky, které se o počítače zajímají, stejně do učebny nechodily, protože jim tam bylo trapně (většinou jde o malé procento dívek ve třídě, které měly o počítače zájem). Eliminovaly by se tím i z kolektivu a byly by buď pro smích ostatním dívkám, nebo terčem útoků chlapců, kteří tyto počítače využívají. To může vést až k extrémním případům fyzického či psychického násilí, šikany nebo sexuálního obtěžování.

Většinou se ale jedná o nevědomé odrazování, které si ale dívky berou osobně a řídí se podle těchto náznaků. Když vyučující mimoděk konstatuje, že matematika (fyzika a jiné obory) je pro dívky méně důležitá než pro chlapce. Proto se vyučující ve výuce věnují více chlapcům než dívkám.

Chlapce vedou k důrazu na řešení problémů a při výuce je častěji vyvolávají a pracují s nimi déle. Dívky vedou jen k soustředění na výpočetní stránku příkladů (AAUW: Hostile hallways, 1993).

Druhou stránkou genderového stereotypu v technických předmětech jsou obecné předpoklady rodičů, kteří je neúmyslně také podporují. I když dívkám většinou nic přímo již v dnešní době nezakazují, podporují matematické a technické myšlení spíše v chlapcích. Jsou to většinou chlapci, kteří navštěvují zájmové kroužky technického nebo matematického typu. A také chlapci většinou jezdí na různé takto tematicky zaměřené a jiné kurzy (Hess a Miura, 1985). Také chlapci byli ti, co uváděli, že mají doma počítač.

Tato situace se stále mění a zlepšuje i ve prospěch dívek (Crawford, 1990). V dnešní době mají počítač chlapci i dívky. Vlastně je málo domácností, které by počítač neměly vůbec. Většinou vícečlenná rodina vlastní více počítačů a často má svůj počítač (ať stolní počítač, notebook, tablet nebo i Smartphone) každý člen rodiny.

Přesto je velice důležité vědět, že genderové rozdíly v technických předmětech jsou ovlivňovány sociálními faktory a ne biologickými. Protože společensky podmíněné skutečnosti je možné měnit snáze než ty biologické. A o to se již musí zasadit hlavně rodiče a učitelé a učitelky (Renzetti a Curran, 2005). V těsném závěsu, a s pomocí médií.

2.5.2 Počítačové hry

Maskulinní orientace často byla, ale i dodnes je, patrná u počítačových her (Crawford, 1990).

Možná právě proto, že počítačové hry byly v minulosti tvořeny převážně muži. Hry si vytvářeli hlavně pro pobavení sama sebe a blízkého okolí. Proto i další hry byly stále určeny převážně pro muže. Většinu dívek a žen tyto hry nepřitahovaly z mnoha důvodů. Třeba i proto, že se často točí kolem „mužských“ témat dobrodružství a násilí. Z výzkumu (Meyer, 1996) je patrné, že ilustrace na obálkách her obsahovaly třináctkrát více mužských postav než ženských a třetina ženských postav v nejprodávanějších hrách a videohrách (1994) hrála roli oběti násilí. Poté je více než pochopitelné, že i z těchto důvodů dívky a ženy mohou (mohly) počítače vnímat jako mužskou oblast. Tato skutečnost má vliv na výkon dívek a žen a na jejich touze vyniknout v IT odboru.

Naštěstí prototyp klasického „pařmena“ poslední léta upadá do pozadí, a tak se i dívky nebojí vstoupit do „počítačového světa“. Dívky a ženy stále častěji vyhledávají zábavu právě v různých počítačových hrách. Hraní počítačových her je již totiž sociální a veřejnou volnočasovou aktivitou, které se účastní obě pohlaví. Důkazem toho je rozvoj globálních herních komunit a sítí, všudypřítomných komunikačních, informačních a mediálních technologií. Díky tomuto jevu, který je nedílnou součástí našeho běžného života, se technické kompetence zvyšují nejen u žen, ale i u starších osob a důsledkem bývá odbourávání nezájmu či strachu z počítačů či chytrých telefonů.

I ve škole a samotné výuce využíváme různé druhy her. Je zapotřebí využívat i moderní technologie, hlavně moderní zábavu dětí a mládeže. A k tomuto účelu se dobře hodí právě počítačové hry. Dají se využít k zábavnému a nenásilnému učení. Ideálními počítačovými hrami mohou být simulace, například vývoje a stavby, ale nejen ony.

Velmi vhodnou pomůckou do školy i domů je využití her z herních konzolí, například Nintendo Wii, Nintendo Wii U, Xbox 360 a PlayStation 3. Přístroje umožňují každému, kdo je vlastní a propojí je s televizní obrazovkou, hrát hry ovládané vlastním pohybem. Při spuštění s (nebo bez) ovladače/m hráč/ka pohybuje rukama, nohama nebo celým tělem. Senzor umístěný v blízkosti obrazovky snímá pohyby, které následně vyhodnocuje. Jde o ideální způsob zábavy pro všechny děti a mládež, které si rády hrají, ale nemají rády sport. Jelikož v tomto případě budou i ze sportovních her nadšené. Mohou si zahrát stolní tenis, bowling, vyzkoušet různé olympijské sporty, ale mohou třeba i tancovat nebo cvičit například zumbu a jiné tance a sporty. S touto skutečností je možné se setkat i na vybraných dnešních základních školách. K hraní - sportu využívají i delší přestávky na protažení a relaxaci.

Ve světě i u nás vychází množství časopisů věnujících se počítačům a některé i výhradně počítačovým hrám. Na většině z nich je viditelné, že jsou určeny primárně pro mužské pohlaví. Přesto v nedávné době proběhly pokusy o zavedení počítačových časopisů o hrách pro dívky, nebo méně odborné pro obě pohlaví, ale spíše pro mladší čtenářky (Level(ík) a Score girl). Tyto pokusy moc neuspěly. Hlavní příčinou pravděpodobně bude malý zájem. Dívky sice hrají počítačové hry, ale jen malé procento z nich by si o hrách i četlo. Raději než číst o počítačových hrách je baví číst žánrově jiné časopisy (Bravo Girl, Cosmo Girl a podobné) nebo čtení knih.

2.5.3 Ženy v IT

Obor IT nebo ICT je (relativně) velmi mladý a moderní. Podle mnoha průzkumů do tohoto oboru vstupují převážně muži. Ženy se mu vyhýbají. Tato skutečnost je dána hlavně genderovou socializací a vzniklými stereotypy. Přesto ženy technické obory studují a žijí se jimi, ale je jich velice malé procento.

Česká republika se jako většina zemí na světě potýká s problémem nedostatku žen v IT profesích a s tím souvisejícím nezájmem o studium IT oborů či technických předmětů již na základní škole. Podle Českého statistického úřadu v roce 2010 studovalo informatiku 474 žen a 3331 mužů. Což je o 1 % méně než v roce 2009, kdy žen studovalo 495 (ČSÚ: Studenti a absolventi terciárního stupně vzdělávání, 2012).

	muži	ženy	muži	ženy
2001	84 %	16 %	737	138
2002	81 %	19 %	675	162
2003	84 %	16 %	817	159
2004	84 %	16 %	1 013	198
2005	86 %	14 %	1 465	240
2006	88 %	12 %	2 025	281
2007	86 %	14 %	2 365	377
2008	86 %	14 %	2 906	458
2009	87 %	13 %	3 240	495
2010	88 %	12 %	3 331	474

Tabulka č. 01: Počet studujících žen a mužů v oborech IT

Absence žen v IT oborech přináší někdy i velké potíže v běžných životních situacích, ale i v rozvoji ekonomického růstu jednotlivých zemí. Ženské uvažování, jejich zkušenosti a postupy se s myšlením mužů různí. Příroda to tak chtěla, a proto bychom na to neměli zapomínat i u technických oborů. Ženské smýšlení chybí v hledání nových řešení a v identifikaci problémů již nastalých, a to v mnoha odvětvích lidské činnosti. Jako příklad je možné uvést sestavení prvních airbagů, které byly konstruovány na mužské tělo, a výrobci úplně zapomínali na odlišnosti žen a dětí, díky čemuž došlo ke smrtelným nehodám (Hill, Corbett, Rose 2010).

Jedním ze všeobecných předpokladů proč dívky a ženy nestudují technické předměty je, že nemají vlohy na techniku. A tak dochází k eliminaci v těchto oborech již od začátku vzdělávání, ne-li dříve. Dívky tudíž nevidí žádné šance na úspěchy, proto o ně v těchto oborech ani moc neusilují a věnují se předmětům, ve kterých by měly podle společnosti excelovat. Ale podle několika výzkumů a měření je prokázáno, že genetika či biologie

s tím nemají nic společného. Například Hill, Corbett a Rose (2010: 20) předkládají studii o velkém nárůstu nadprůměrných znalostí v matematice u dívek vůči chlapcům. Říkají, že došlo tak rychle k radikálnímu nárůstu, že není možné, aby šlo o biologické změny, ale půjde zde o společenské bariéry, které jsou na dívky kladeny. Dle studií Sorby a Baartmanse z roku 2000 (Renzetti a Curran, 2005) je možné některé dovednosti dobře vytrénovat. Jejich studie se týkala prostorové představivosti, která je důležitá pro technické myšlení a ženy v ní standardně dosahují horších výsledků. Po jejich výzkumu, kdy ženy prošly tréninkem, se až trojnásobně zlepšily. Je tedy potvrzeno, že tyto dovednosti nejsou vrozené, a tudíž neměnné (Marhánková, Svatošová 2011).

Z průzkumu Eurostat roku 2004 je celkové zastoupení žen v IT profesích zemí Evropské unie 16,9 %. Česká republika je se svými 10,7 % hluboko pod průměrem (22. z 27). Zajímavé je, že v roce 2007 (ČSÚ: IT odborníci v datech, 2012) pracovalo v pozicích ICT odbornic 12,6 % žen. Ale v roce 1995 jich bylo 34 %! Programování se věnovalo 21 % žen, ale v roce 2007 již jen 8,7 %.

První programátorky se běžněji začaly objevovat kolem roku 1980. Přesto v historii najdeme významné počítačové odbornice. Například Augusta Ada hraběnka z Lovelace, vývojářka prvního počítačového programu, nebo Grace Hopper, vynálezkyň prvního kompilátoru programů. Ženy se také podílely na vývoji operačního systému Windows, a to bez povšimnutí. I ve vývoji počítačových her se angažovaly ženy, třeba Roberta Williams nebo Jane Jensen. V dnešní době se běžněji setkáváme s ženami IT odbornicemi, ale v porovnání s muži je to stále mnohem menší procento.

Již zmíněná společnost Her Interactive, kterou založila Patricia Flanagan v roce 1995, je velmi známá vývojem „růžových her“ nebo „dívčích her“. V roce 1997 vznikla hra se jménem Mattel's Barbie Fashion Designer, které se prodalo jen v USA 600 tisíc kusů a stále se prodává. Jak bylo řečeno, vydáváním her určených pro dívky vyplnili mezeru na trhu, ale posílili tím i genderové stereotypy.

Diskriminace v oboru IT (jako u profese učitelské) je vidět i z platů. Ženy i v tomto oboru mají ve stejné funkci nižší příjem. Také pomaleji postupují na vyšší funkce a velmi obtížně se dostávají do vedoucího postavení (ČSÚ: Mzdy IT odborníků v České republice, 2012).

Jednou může být považována rovnost v IT jako jeden z indikátorů míry rovnosti pohlaví ve společnosti (Marhánková, Svatošová 2011).

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části diplomové práce je zjištění pohledu vyučujících i vyučovaných na problematiku genderově citlivé výuky v oblasti informačních a komunikačních technologií v České republice. Do jaké míry jsou s touto problematikou seznámeni a jak jsou schopni s ní naložit. Dotazníkovým šetřením je zjištěna stávající situace na základních školách. Výzkum se zabývá obecným pohledem na zájmy žáků/yně, využití jejich volného času, (ne)oblíbenost počítače a jeho příslušenství. Dále se zabývá i dalšími způsoby využívání informačních a komunikačních technologií a jejich vztahem ke genderovým stereotypům.

3.2 Metoda výzkumu

K ověření níže uvedených hypotéz byla zvolena metoda dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo rozděleno na dvě části. Před vlastním výzkumem byl proveden předvýzkum. Malý vzorek dotazníků byl dán vybrané skupině žáků a žákyň. Předlohou dotazníku byl dotazník pro studentky a studenty, pro žáky a žákyně od Týmu projektu G@me (2009). Dotazníkové položky byly částečně pozměněny a zčásti doplněny o položky nové, které byly použity vzhledem ke stanoveným cílům výzkumu. Některé otázky byly po předvýzkumu doplněny a upraveny vzhledem k potřebám a pochopení dotazovaných.

Dotazník neobsahuje informační úvod, jelikož byly vždy osobně a přímo respondentům a respondentkám vysvětleny všechny informace a instrukce. Dotazník byl vyplňován anonymně. Závěrečná podoba obsahovala položky otevřené i uzavřené, polozavřené i kombinované. Dotazník obsahoval celkem 44 otázek a byl rozdělen na pět dílčích bloků.

3.3 Dotazníkové šetření

3.3.1 Hypotézy

Ve spojitosti s již vyřčenými cíli je zde vytvořeno několik základních hypotéz o možných výsledcích výzkumného šetření.

H1 Největším zájmem dnešních dětí je počítač a následné hraní počítačových her. Dívky mají raději internet a chatování.

H2 Zároveň děti příliš nečtou knihy ani moc nesportují.

H3 Chlapci tráví u počítače o hodně více času než dívky.

H4 Čím jsou dívky mladší, tím více se zajímají o IT obor.

H5 Vyučující jsou seznámeni s problémem genderových stereotypů a snaží se jej ze svých hodin (ve shodě s RVP) postupně eliminovat.

H6 I děti mají minimální povědomí o genderové problematice.

3.3.2 Tvorba dotazníku, typy otázek

Dotazníky použité při výzkumném šetření jsou vytvořeny jako soubor s celkem 44 otázkami a jednou informační tabulkou. Dotazník je rozdělen na 5 jednotlivých částí.

První část – hlavička dotazníku, je zaměřena na identifikaci respondenta/tky (pohlaví, věk, třída a druh školy) pro následné zpracování dotazníku. V druhé části je tabulka, která má pouze informační charakter. Pro lepší přehled, jak je respondent/ka přesný/á a sebekritický/á, zvláště v rozdílnosti věku, pohlaví a jednotlivých škol.

Další otázky zjišťují jedny z nejpodstatnějších informací. Otázky jsou tvořeny z výběru odpovědi (převážně ano/ne) a možnosti vysvětlení či upřesnění s otevřenou odpovědí. Tato část dotazníku obsahuje osmnáct otázek. V poslední otázce je respondent/ka odkázán/a

na čtvrtou část, která je rozdělena na dvě skupiny: hrající respondenty/ky a nehrající respondenty/ky. Část „hrající“ se vyplňuje pouze v případě, že hrají počítačové hry a část „nehrající“ zase v případě, když počítačové hry nehrají.

Část dotazníku, která se zaměřuje na respondenty/ky hrající počítačové hry, vymezuje již konkrétní cílovou skupinu, na kterou je zaměřena první hypotéza. Ve 13 otázkách je zde zachyceno široké pole možností. Otázky jsou zde tvořeny převážně z uzavřených odpovědí s možností vícenásobné odpovědi. Oproti tomu předposlední část dotazníků je zaměřena na skupinu respondentů/tek, kteří/ré počítačové hry nehrají. Otázky jsou pak zejména namířeny na důvody, proč tomu tak je.

V poslední části dotazníku jsou uváděny otázky s otevřenou odpovědí, které dávají respondentům/kám možnost více se vyjádřit k dané (genderové) problematice. Tato část je velice náročná vzhledem k počtu otázek v dotazníku a vysokým nárokům kladeným na děti při jejich zodpovídání – tvorbě vlastních odpovědí, vlastního názoru.

3.3.3 Výzkumné otázky

V této kapitole je pro názornost předložena, ve zkrácené podobě, většina částí dotazníku. Ukázka vyplněného i nevyplněného dotazníku je připojena v přílohách 1 a 2.

Hlavička dotazníku – Identifikace respondenta/ky

1. Pohlaví
2. Věk
3. Třída
4. Typ školy (ZŠ – G – SŠ)

Třetí část – Základní informace

1. Pracuješ rád/a na počítači?
2. Kolik času přibližně strávíš týdně u počítače?
3. Znáš Facebook?
4. Hrál/a jsi na Facebooku někdy hry?
5. Jaké máš zájmy?

6. Hraješ na počítači hry?
7. Hraješ stolní/karetní hry?
8. Čteš knihy?
9. Čteš časopisy?
10. Čteš komiksy?
11. Věnuješ se nějakému sportu?
12. Jaký je tvůj oblíbený sport?
13. Jak často se díváš se na televizi, DVD aj.?
14. Díváš se více na TV nebo DVD?
15. Zajímáš se o nějaké historické období?
16. Od kolika let pracuješ s počítačem?
17. Dokážeš si představit svůj život bez počítače?
18. Hraješ na počítači hry?

Čtvrtá část A – Respondenti/ky hrající počítačové hry

19. Proč hraješ na počítači hry?
20. Jak často hraješ?
21. Jaké žánry her hraješ?
22. Kde hry získáváš?
23. Kde je hraješ?
24. Hraješ sám/sama nebo s někým? S kým?
25. Napiš 5 nejoblíbenějších počítačových her?
26. Znáš nějakou firmu vyrábějící počítačové hry?
27. Hrál/a jsi někdy hru přes internet (online)?
28. Čteš nějaké časopisy o počítačových hrách?
29. Hrál/a jsi někdy na herní konzoly?
30. Hrál/a jsi někdy na přenosném herním zařízení?
31. Od kolika let hraješ počítačové hry?

Čtvrtá část B – Respondenti/ky nehrající počítačové hry

32. Nikdy jsi žádnou hru nehrál/a?
33. Chtěl/a jsi někdy nějakou hrát?
34. Líbí se ti všeobecně hry (jako i stolní, karetní, počítačové)?

35. Co si o počítačových hrách myslíš?
36. Co děláš jiného, když nehraješ počítačové hry?

Pátá část - Genderová problematika

37. Co si myslíš o nelegálním šíření počítačových her?
38. Jaká je tvá oblíbená internetová stránka?
39. Co je podle tebe špatného na hraní počítačových her?
40. Co je podle tebe dobrého na hraní počítačových her?
41. Co si myslíš o dívkách a jejich práci na počítači?
42. Co si myslíš o dívkách a hraní počítačových her?
43. Co si myslíš o chlapcích a jejich práci na počítači?
44. Co si myslíš o chlapcích a hraní počítačových her?

3.3.4 Výběr respondentů

Dotazník byl předáván vybrané skupině respondentů/ek podle následujících kritérií. Dotazníky byly dány do škol s různou specializací. Jedna z vybraných škol měla specializaci na obor ICT a cizích jazyků. Druhá škola měla všeobecnou specializaci.

Školy, které se účastnily dotazníkového šetření, byly ZŠ a MŠ Radlická, Praha 5 a ZŠ U Krčského lesa, Praha 4. Doplnující rozhovory s pedagogickými pracovníky/icemi byly prováděny na výše uvedených školách, dále pak na ZŠ u Říčanského lesa, Praha Říčany, ale i s náhodně vybranými učitelkami. Díky pedagogické praxi bylo možné využít doplnující metody zkoumání, a to pozorování. Výzkum byl uskutečněn v roce 2011.

Celkem bylo osloveno 216 žáků a žákyň základních škol, z nichž přesně 200 vyplnilo dotazníky korektně a byly tudíž použité do výzkumu. Dále bylo osloveno celkem osmnáct učitelů a učitelek, přesněji dva učitelé a šestnáct učitelek. Vyučující mají různé aprobace od ICT přes ostatní, například anglický jazyk, hudební výchova, matematika, vychovatelství.

3.4 Výsledky dotazníkového šetření

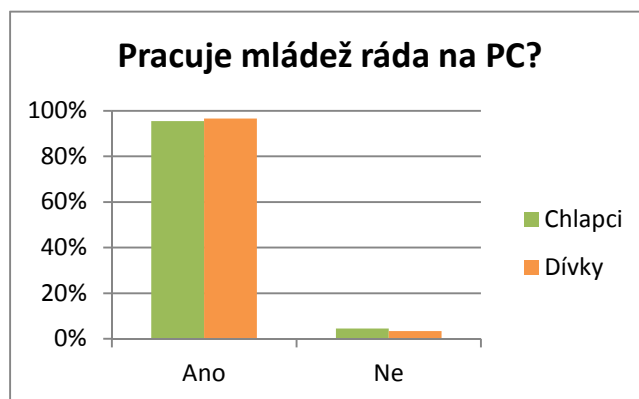
Všichni žáci/kyně studují na základních školách. Celkem se dotazníkového šetření zúčastnilo 111 chlapců a 89 dívek. Viz podrobně následující tabulka.

	Chlapci	Dívky
Celkem	111	89
6. ročník	32	15
7. ročník	25	19
8. ročník	21	24
9. ročník	33	31

Tabulka č. 02: Přehled respondentů a respondentek dotazníkového šetření

3.4.1 Oblíbenost práce na počítači

Na otázku zda žáci/žákyně pracují rádi/y s počítačem odpovědělo ANO – 95 % chlapců a 97 % dívek. Pouze pět chlapců a tři dívky neradi pracují s počítačem.

Graf č. 01: Oblíbenost práce na počítači – od všech respondentů/ek

Na rozšířenou otázku PROČ NE/MAJÍ RÁDI POČÍTAČ, odpovědělo 196 respondentů/ek (z celkových 200).

Důvod této oblíbené činnosti je, že je to BAVÍ, je to také ZÁBAVNÉ a MODERNÍ. Celkem takto odpovědělo 45 % všech respondentů. Nejvíce takto odpovídali dívky i chlapci z osmého ročníku. Mezi další časté důvody patří, že práce na počítači je rychlejší a jednodušší než práce, kterou musí vytvářet bez něj (např. referáty).

Pouze 8 % všech dotázaných uvedlo, že mají počítače rádi, protože na nich mohou hrát hry, tuto odpověď uvedly především dívky ze šestých a sedmých ročníků. Vzhledem k přihlídnutí k následujícím odpovědím se dá předpokládat, že velké množství respondentů/ek vnímá rozdíl mezi prací na počítači a hraním počítačových her.

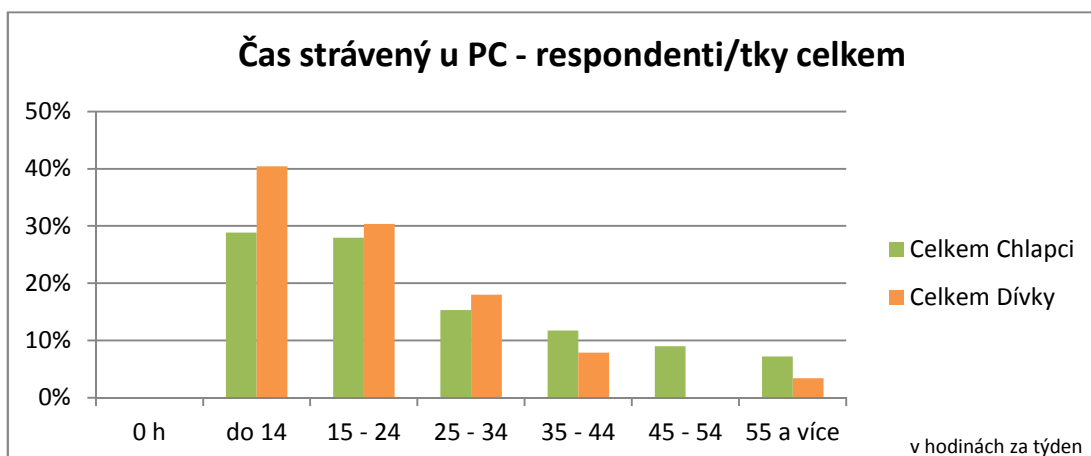
Další časté odpovědi byly, že jim počítače přináší mnoho nových možností, a také jsou častým zdrojem informací. Práce na počítači je pro ně rychlejší a jednodušší než například s knihou či učebnicí. Jeden z dalších důvodů k práci na počítači je jeho možnost komunikace s přáteli, rodinou a známými. Tuto variantu převážně uváděly dívky se všeobecným vzděláním. Někteří respondenti a respondentky uvedli, že práce na počítači jim umožňuje určitý druh relaxace. Další uvádějí jeho klady ve všem, protože je to jejich koníček a zajímají se o vše, co s ním souvisí (různé ročníky i zaměření i pohlaví respondentů/ek).

V neposlední řadě je značná oblíbenost tvůrčí činnosti na počítači. Mezi tyto činnosti patří práce s fotografiemi a grafikou všeobecně, tvorba prezentací, práce s Officem a tvorba různých internetových stránek a blogů. Jedna ze studentek uvedla, že se „...počítač dá využít ke shánění různých věcí, a to nejenom u nás“ (myšleno v ČR). Byla zde i námitka, že „počítač bez netu je úplně k ničemu“.

V záporných odpovědích byly: NEBAVÍ MĚ, NEMÁM NA NĚM CO DĚLAT. Dále odpověď „nepracuji na něm rád, ale nevadí mi to, tak půl na půl“. Jedna z odpovědí od chlapce devátého ročníku a dívky sedmého ročníku se všeobecným zaměřením byla, že na počítači RÁD/A NEPRACUJE, PROTOŽE JE TO MOC NÁROČNÉ A ZASE TAK MOC POČÍTAČ NEOVLÁDAJÍ. Počítač se jim zdá příliš složitý.

3.4.2 Čas strávený u počítače

Na otázku kolik vlastně žáci a žákyně tráví času u počítače (myšleno v hodinách za týden), byla nejčastější odpovědí u dívek jedna až čtrnáct hodin. Zajímavé, ale ne nepředvídatelné bylo zjištění, že ani jeden student či studentka nemají v odpovědi žádnou hodinu týdně strávenou u počítače. Lze tudíž předpokládat, že i žáci/žákyně, kteří/ré neradi pracují s počítačem, jsou nuceni vzhledem k době a nutnosti práce ve škole strávit alespoň nějaký čas u počítače.

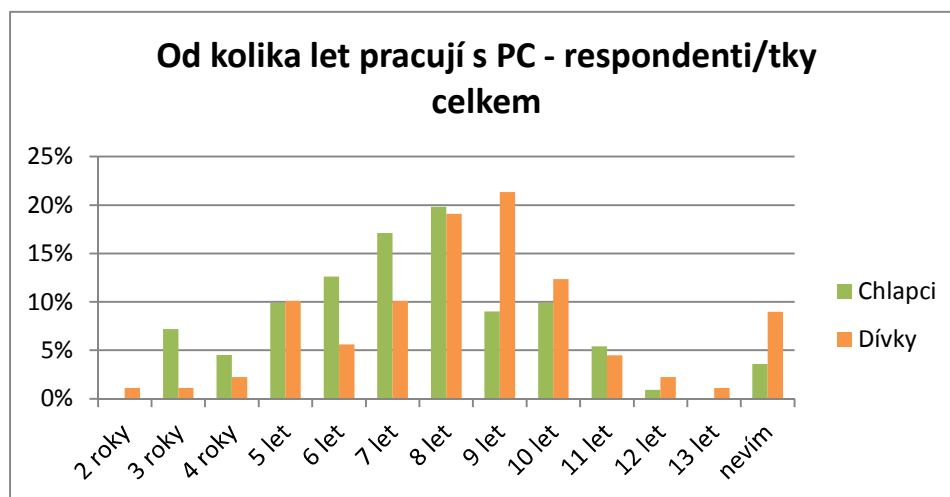
Graf č. 02: Čas strávený u počítače v hodinách za týden – od všech respondentů/tek

Z dalších typů grafů je patrné, že u dívek s převahou vedou časy právě do 14 hodin v silném závěsu s dalším časovým rozpětím 15 – 24 hodin. Z toho vyplývá, že děti nejčastěji tráví u počítače až 3,5 hodiny denně. Být každý den 3,5 hodiny na počítači znamená trávit na něm většinu volného času ve všední den nebo jeho velkou část a k tomu třeba celý jeden den o víkendu.

Pár dívek se najde v hodinově nejpočetnějším rozmezí (55 hodin a více), a to tři procenta, u chlapců se jedná o sedm procent. Jde tudíž jen o extrémní a vzácné případy.

Ale i tak, když se na to podíváme podrobněji, zjistíme, že tyto děti tráví průměrně denně skoro 8 hodin u počítače. Při vyhodnocování dotazníku jsem byla přesvědčena, že to ani není možné, bereme-li v úvahu, že tyto děti mají každý den výuku přibližně do 14 h (nepočítáme odpolední vyučování a různé odchylky). Vezmeme-li v potaz i to, že mají ve škole 1 – 2 hodiny výuky informatiky týdně a mohou chodit na nějaký zájmový kroužek této vzdělávací oblasti. Ale z různých výpovědí a odpovědí vyšlo najevo, že některé děti usednou k počítači při příchodu ze školy. A pokud nemusejí (doplnění stravy a pitného režimu, toalety, domácí povinnosti), nehnou se od něj až do noci, tím mají na mysli i do 2 h do rána, a to i ve všední den, kdy jdou ráno do školy. Rodiče je prý nechávají, nebo o tom dokonce ani nevědí. Velice rychle se také nakupí hodiny trávené na počítači hlavně přes víkend, jelikož většina žáků/žákyň odpovídala, že jsou na počítači právě v tyto dny.

U méně častých odpovědí, a to u časového rozmezí 25 – 44 hodin, je znát, že tyto děti mají i nějaké kroužky. Avšak po škole, po zájmových kroužcích a po příchodu domů usednou k počítači, jelikož se denně musí dostat až na 6 h.

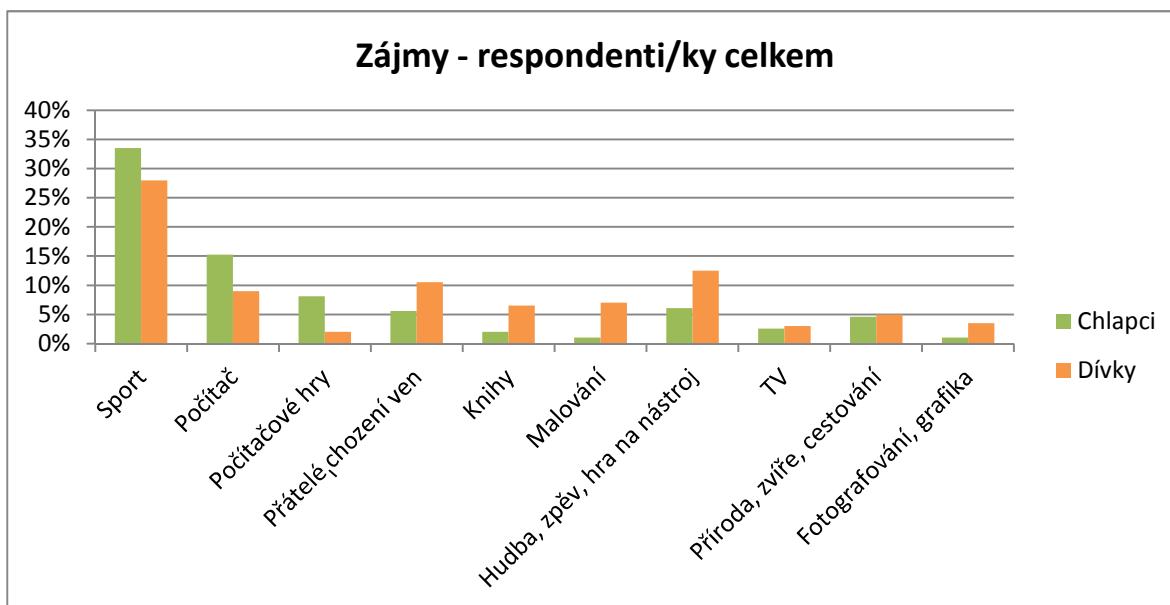

Graf č. 03: Od kolika let pracují s počítačem – od všech respondentů/tek

Od kolika let pracují žáci a žákyně s počítačem? Na tomto grafu je krásně vidět Gaussova křivka, která znázorňuje nejčastější jevy a jejich extrémní příklady. Když jsem si jednotlivé odpovědi rozdělila, zjistila jsem, že je velký rozdíl v tom, kdy se k počítači dostali chlapci a kdy dívky.

3.4.3 Zájmy

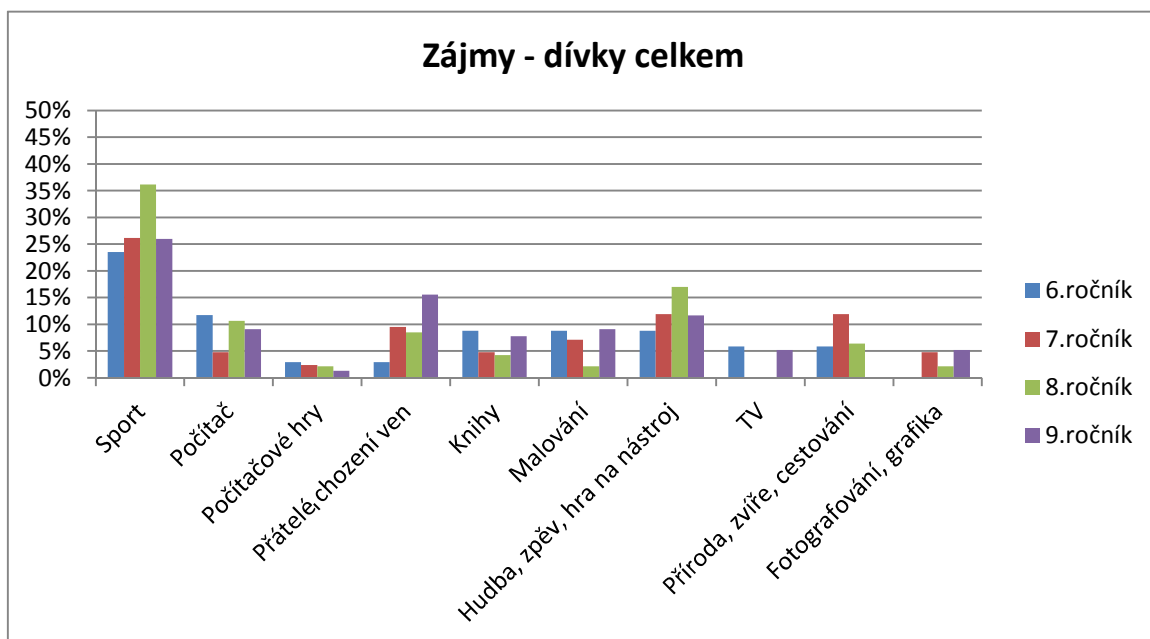
Otázka, jaké mají žáci a žákyně v dnešní době zájmy, byla otevřená s možností více odpovědí. Otázku nezodpovědělo 18 (5 % ze všech) dotazovaných, z toho 12 tj. 6 % ze všech chlapců a 6 tj. 3 % ze všech dívek.

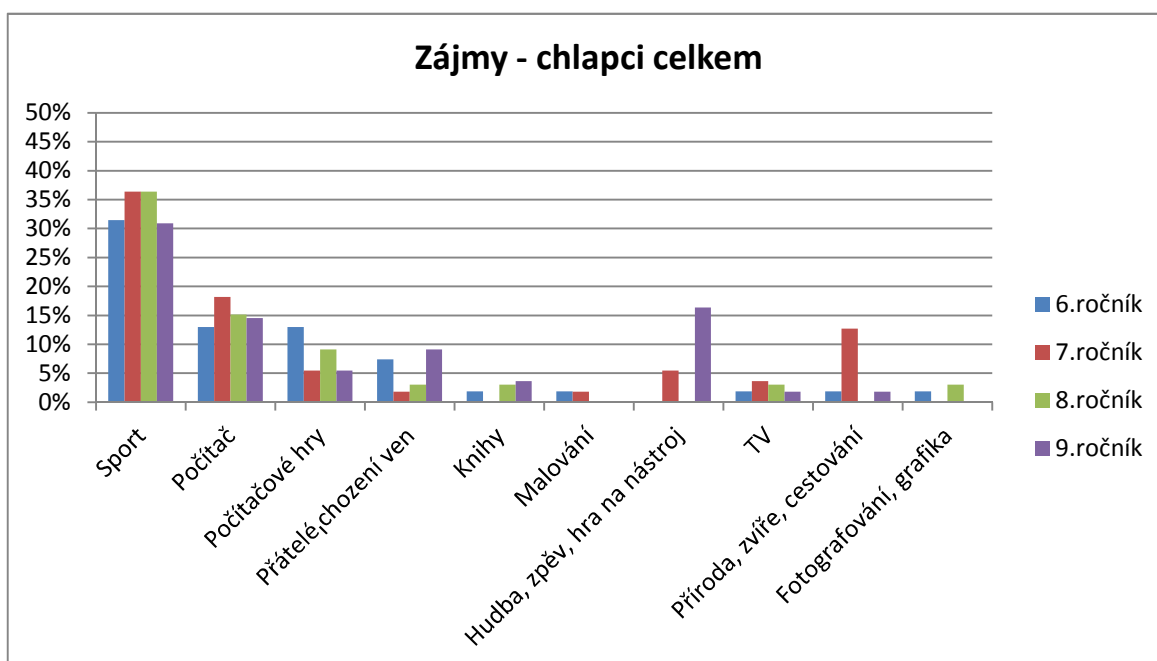
Graf č. 04: Zájmy – od všech respondentů/tek

Nejprekvapivější odpovědí bylo, když se mezi nejoblíbenějším koníčkem dnešní mládeže objevil sport. Tak vypovědělo 34 % chlapců a 28 % dívek. Jedná se o 122 (62 %) dětí, což je větší polovina. Dalším oblíbeným koníčkem jsou počítače, které má rádo 15 % chlapců a 9 % dívek. To je celkem 48 (24 %) ze všech dotazovaných, takže skoro celá čtvrtina žáků a žákyň. Zajímavé je, že oblíbenost počítače u dívek je přesně o čtvrtinu menší než u chlapců. Velmi oblíbenou zábavou je chůze ven s přáteli (i randění), kde je větší oblíbenost u dívek, skoro o polovinu (dívkami 11 %, chlapci 6 %). Počítačové hry uvedlo jako svůj koníček 20 dětí, což jsou jen 4 dívky (2 %) a 16 chlapců (8 %). Mezi oblíbenou zábavou dále patří čtení knih, tvůrčí práce (malování, zpěv, hra na nástroj, fotografování, grafika), poslech hudby a sledování televize, příroda, zvířata a cestování. Dále se v odpovědích objevily zájmy, jako jsou ruční práce, motorka a auta, zájem o historii, nakupování a dokonce i studium. Je velice dobré vědět, že i tak mají děti zájmy velice rozmanité. I když je vidět, že se drží jakýsi moderní trend doby.

Rozdíly v pohlaví se mírně ukazují v zájmu o počítače, kdy o ně chlapci mají větší zájem. Výraznější rozdíl je již vidět u počítačových her. Zato u chůze ven jsou na tom dívky výrazně lépe než chlapci. Pravděpodobně zde hraje důležitou roli socializace a potřeba komunikace a přátelských těsných vztahů u dívek. Dominantní je zájem o malování, které kromě výjimek zajímá pouze dívky, a to v kterémkoliv věku.

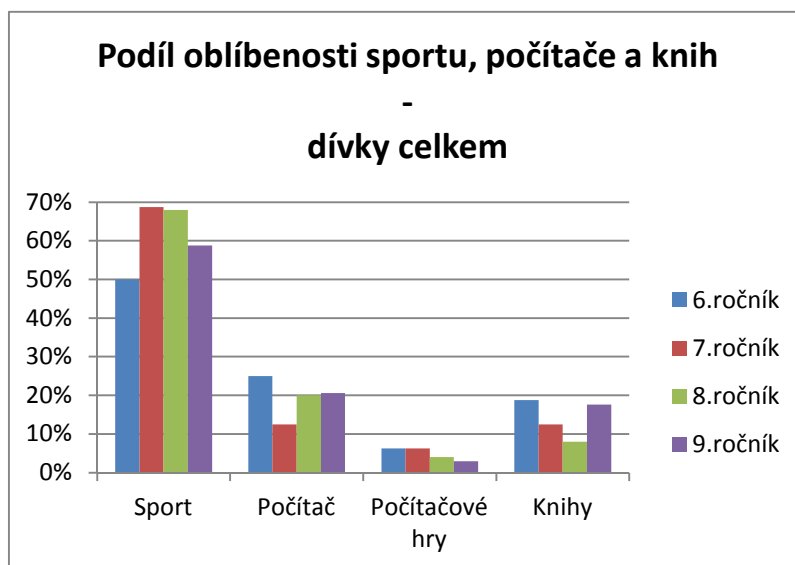
Graf č. 05: Zájmy dívky

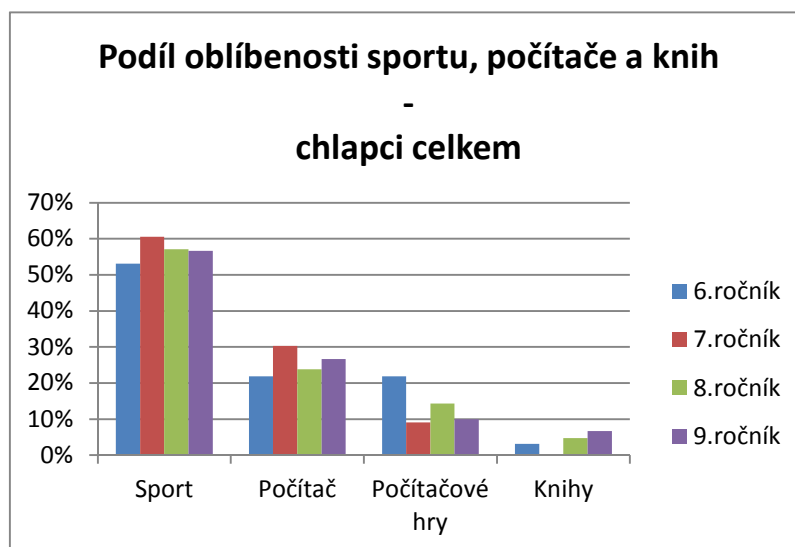
Graf č. 06: Zájmy chlapci

V grafech níže jsou znázorněny pouze zájmy dětí, které jsou stále diskutovány odbornou i laickou veřejností. Vidíme zde velkou oblibu již zmíněného sportu a za ním počítače, který je krom sedmého ročníku u obou pohlaví celkem vyrovnaný. Ale již u počítačových her vidíme velkou převahu u chlapců, ale stejně tak u knih u dívek. Porovnáme-li tyto dva

zájmy, je vidět, že počítačové hry o něco více hrají chlapci a knihy zase o trochu více čtou dívky.

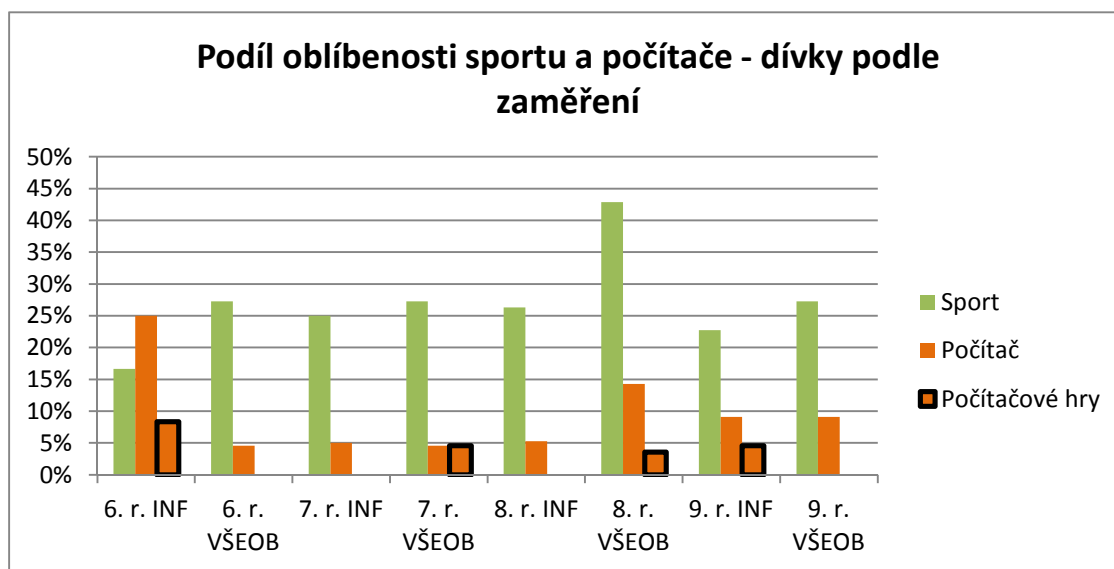
Graf č. 07: Podíl oblíbenosti sportu, PC a knih – dívky

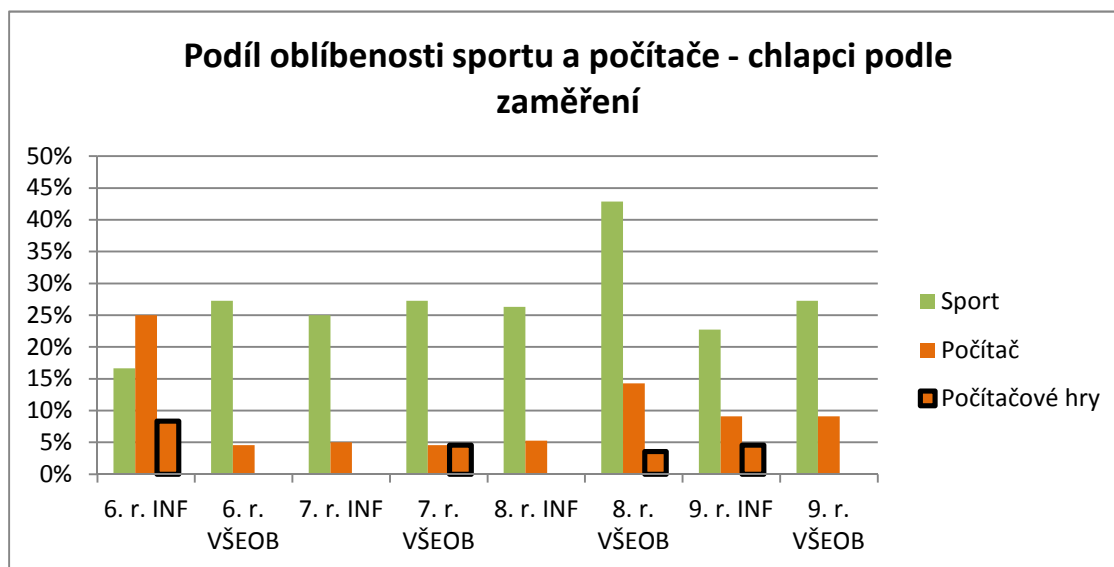
Graf č. 08: Podíl oblíbenosti sportu, PC a knih - chlapci

Podle grafů níže lze také velice jednoduše vidět, jak moc je sport oblíbený a s počítačem či počítačovými hrami se nemůže vůbec rovnat. Počítač a počítačové hry jsou jen dalšími zájmy, které ale nenahradily sport. I když pomyslným vykřičníkem by mohl být šestý ročník se zaměřením na informatiku. Zde vidíme převratné vychýlení počítačů, které jsou nad sportem. Je tudíž možné, že se v tomto věku žáci/kyně teprve hledají nebo dostali větší možnost být na počítači (nebo ho vlastnit). Také se může rodičům zdát, že je to v tomto věku běžné a málo děti hlídají (mají méně kroužků atd.). Je to velice komplikovaný ročník,

jelikož se v tuto dobu žáci/kyně přesunuli na druhý stupeň ZŠ. Velice zajímavá je podívaná na počítačové hry. Musíme si ale uvědomit, že se nejedná o to, zda hrají nebo nehrají počítačové hry, ale zda je uvedli jako jeden ze svých koníčků tzn., že je hrají často, nebo je mají extrémně rádi. Z grafů níže je patrné, že jsou třídy, kde vůbec nebyly počítačové hry zmíněny. Myslím, že za zmínku stojí hlavně třídy se zaměřením na informatiku, a to sedmý a osmý ročník a to u obou pohlaví. Tyto třídy více preferují sport. Opět je zde nejvíce viděn šestý ročník se zaměřením na informatiku, kde hrají počítačové hry nejvíce. Jeden z důvodů, který jsem ve svém šetření zjistila také může být ten, že čím jsou děti mladší, tím mají raději počítač a celkově k němu mají kladný vztah i k hrám samotným, a to bez rozdílu pohlaví.

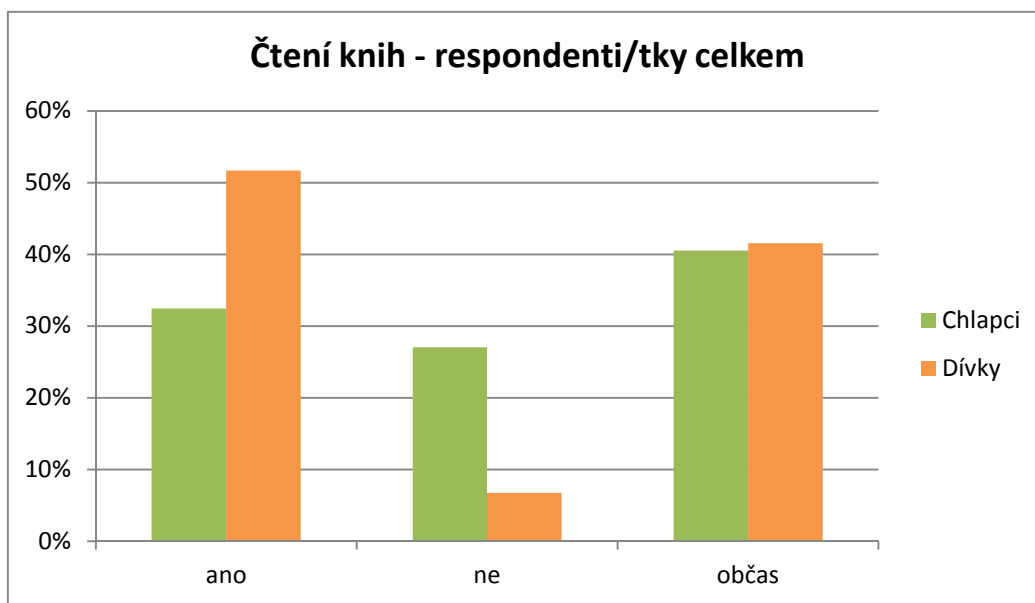

Graf č. 09: Podíl oblíbenosti sportu a počítače – dívky podle zaměření

Graf č. 10: Podíl oblíbenosti sportu a počítače – chlapci podle zaměření

Nyní se více podíváme na podrobnější výsledky jednotlivých zájmů. Podle různých průzkumů (IEA, PISA) mají větší vztah ke knihám a čtení obecně spíše dívky než chlapci. Což je patrné i v mém grafu níže. Jde-li o pravidelné čtení, tak opravdu více čtou dívky (52 %) oproti chlapcům, kteří čtou pouze z 32 %. Ale při bližším zkoumání zjistíme, že knihu do ruky berou občas všichni (41 a 42 %) a stejně často.

Graf č. 11: Čtení knih – od všech respondentů/tek

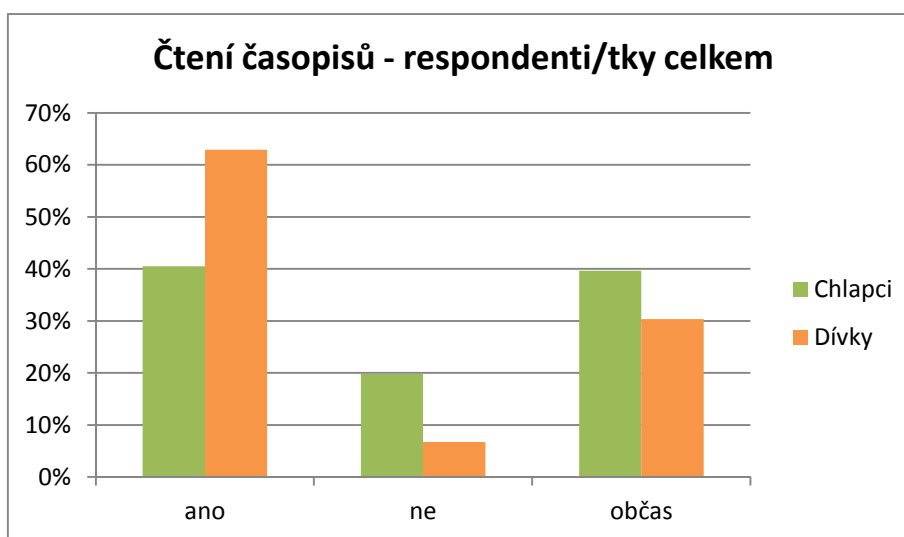
Z bližšího zkoumání bylo zjištěno, že zájem o čtení knih má u žákyň tendenci klesat (od šestých ročníků a v devátém opět lehce zájem stoupá). U chlapců jde převážně o stejnosměrný jev. Vychylují žáci se zaměřením na informatiku, a to také v šestém a devátém ročníku. Souhrnně se dá říci, že nejvíce čtou dívky i chlapci v šesté a deváté třídě. Zato se zdá, že nejméně čtou žáci i žákyně osmých ročníků (u chlapců až 50 % všech osmáků).

Z výzkumu také vyplývá, že dívky nejraději čtou různé druhy žánrů a konkrétně vítězí dívčí četba, dobrodružné a fantasy knihy a dále pak i zábavné a hororové knihy (hlavně u dívek v devátém ročníku). Naopak chlapci, když už čtou, mezi své nejoblíbenější žánry uvádějí dobrodružné a fantasy knihy, za kterými následuje povinná četba.

Mezi nejoblíbenější knihy, které žáci a žákyně uváděli, byly série o Harry Potterovi, Twilight sága, Odkaz Dračích jezdců, Letopisy Narnie, Percy Jackson, Pán prstenů a stále věčné „Verneovky“, dále pak Deníky malého poseroutky, My děti ze stanice Zoo,

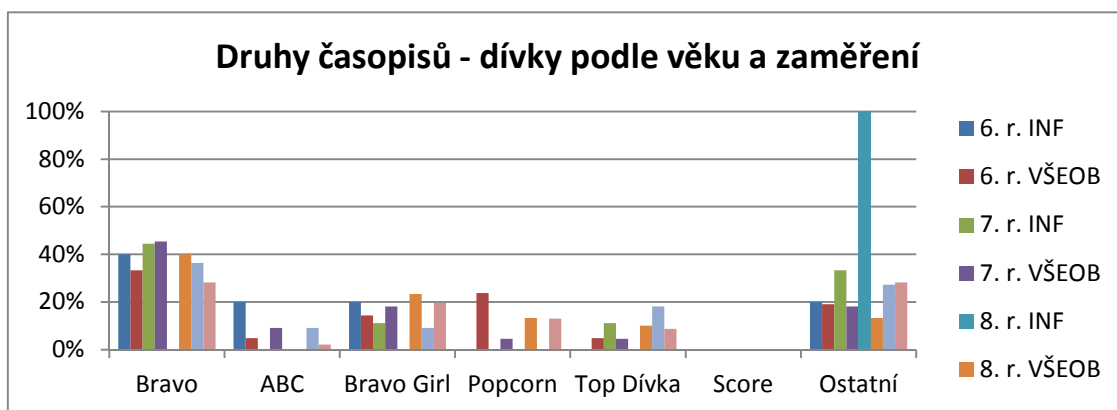
Bílý Tesák a různé knihy o koních. Mezi dalšími autory knih, které děti uvedly, byla četba od A. S. Puškina, Stephna Kinga. Zajímavé byly i knihy jako Digitální pevnost, Hostitel, Kmotr, Sherlock Holmes, Mládí v hajzlu, Bible pro děti a 1000 dívčích otázek.

Čtení časopisů je pro mládež o něco málo přijatelnější než čtení knih. Pouze 20 % chlapců a 7 % dívek nečte vůbec žádné časopisy. U čtoucích dívek hodnota neklesá v jednotlivých ročnících pod 57 % (krom výjimky, a to dívky v devátém ročníku se zaměřením na informatiku, které čtou časopisy pouze z 25 %, ale zato dívky se všeobecným zaměřením čtou časopisy z 74 %). Chlapci s všeobecným zaměřením (a osmý ročník chlapců se zaměřením na ICT) čtou časopisy častěji než ostatní chlapci.

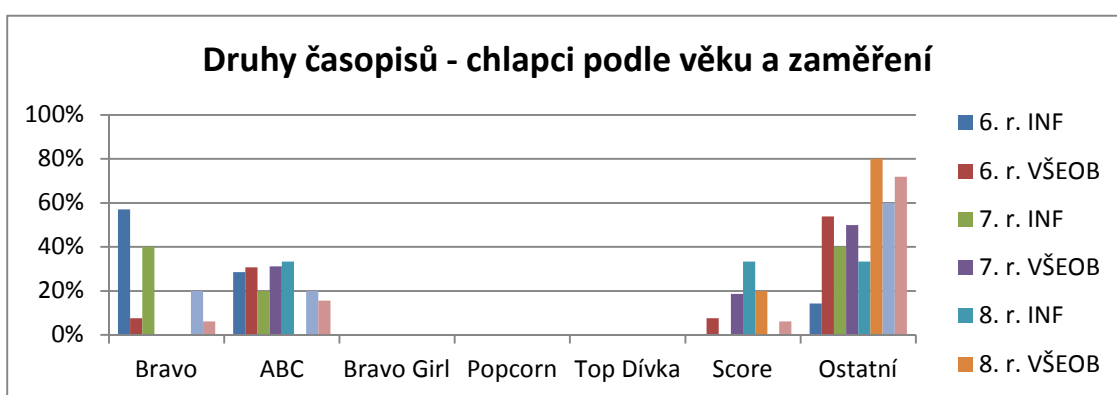

Graf č. 12: Čtení časopisů – od všech respondentů/tek

Velmi zajímavé zjištění je, že mezi mládeží (hlavně chlapci) je stále velmi oblíben časopis ABC. Někteří respondenti také uváděli, že ABC je o počítačích. I když se v ABC o počítačích a novinkách ze světa techniky objevují články, do dalšího zkoumání jsem ho jako počítačový uvést nemohla. Přesto je vítězem v oblíbenosti u dnešních chlapců hlavně v šestých a sedmých ročnících. Mezi další časopisy, které čtou, patří Bravo, počítačové časopisy Score a Level, ale třeba i Enigma, Maxim a Autosport & Tuning. U dívek stále vedou „dívčí“ časopisy typu Bravo, Bravo Girl, Top Dívka, ale i Popcorn.

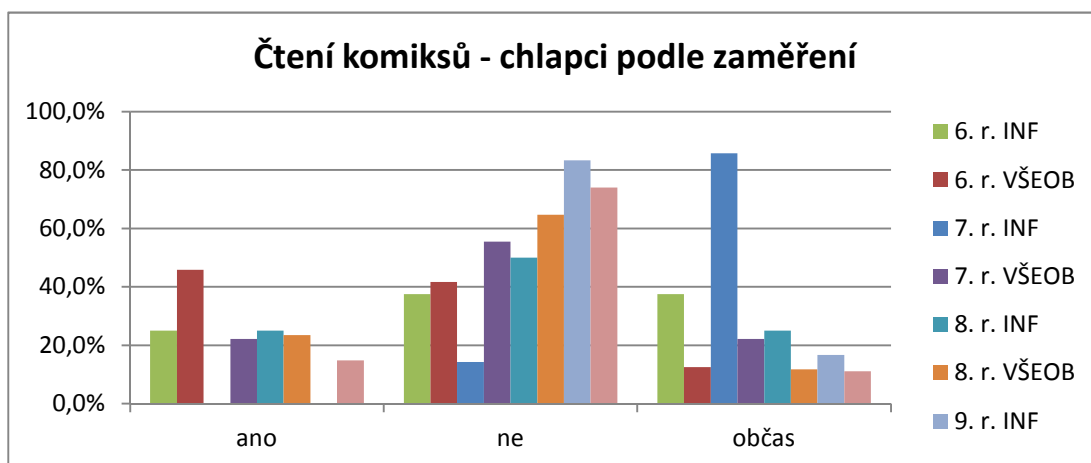

Graf č. 13: Druhy časopisů – dívky podle věků a zaměření

Graf č. 14: Druhy časopisů – dívky podle věků a zaměření

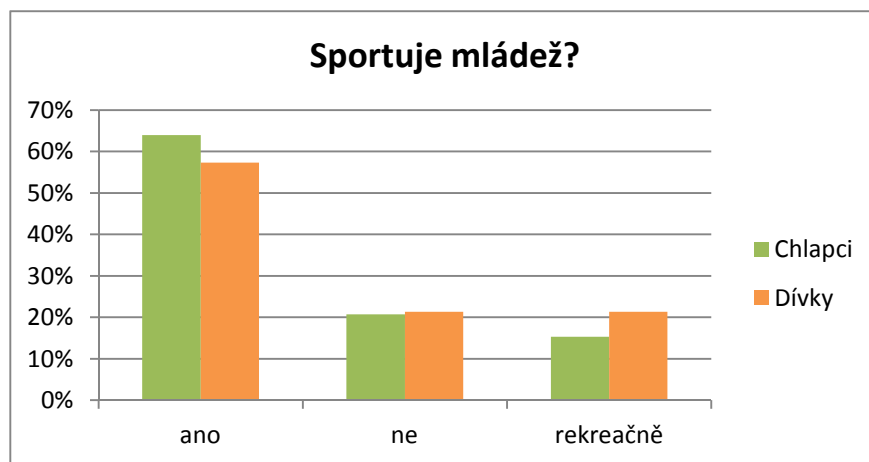
Dle mého předpokladu komiksy dívky moc nečtou. A když ano, tak hlavně dívky v šestém ročníku. Podle různých výzkumů děti komiksy celkem čtou, ale všimla jsem si, že u českých dětí toto moc neplatí. U nás je komiks brán jen jako zábava pro malé děti, což mi také někteří respondenti/ky potvrdili, když jsem se jich na toto téma ptala. Ale musím říci, že mě překvapila absence čtení komiksů i u chlapců. Ti ale uznali, že komiksy občas čtou.

Graf č. 15: Čtení komiksů – chlapci podle zaměření

3.4.4 Sportování

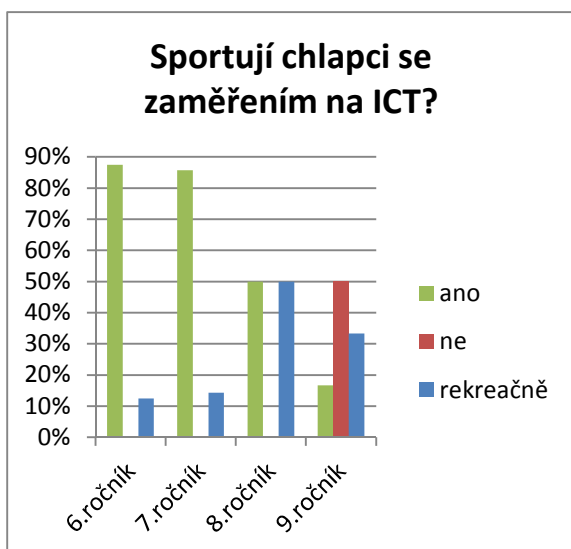
Jeden ze dvou největších problémů dnešní moderní doby, hlavně dle rodičů a odborníků na vzdělávání, sport a zdravou výživu, je předpoklad, že děti málo sportují (druhý problém je přemíra práce s počítačem). Jak jsem již uvedla výše, děti sportují.

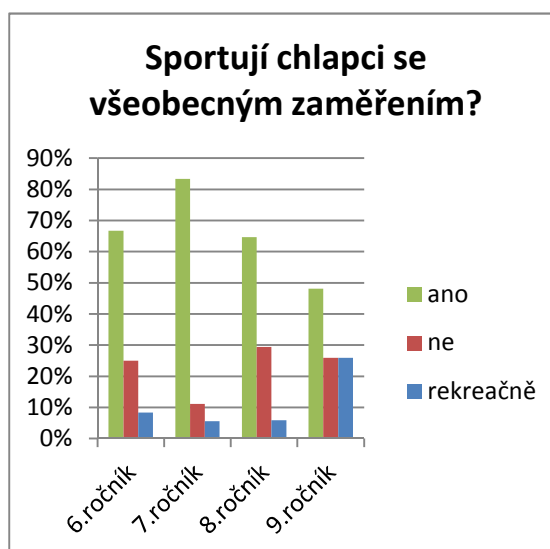
Graf č. 16: Sportuje mládež?

Na grafu je velmi dobře vidět, že 64 % chlapců a 57 % dívek sportuje pravidelně! Jen okolo 20 % dívek i chlapců nespportuje vůbec a zbytek rekreačně. Není to sto procent, ale tak tomu nebylo nikdy.

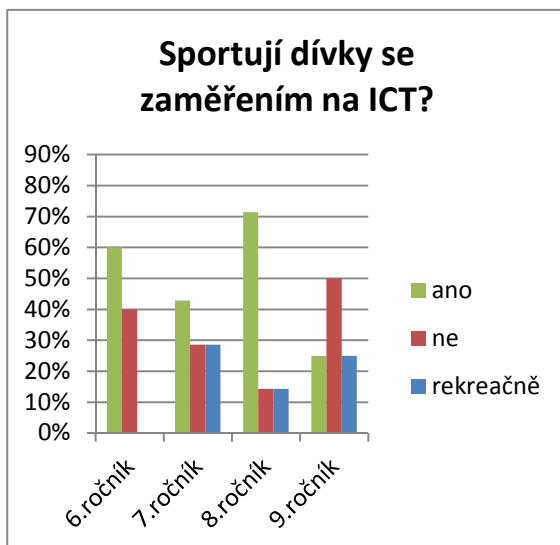
Zajímavé je, že chlapci se zaměřením na informatiku, kromě devátých ročníků (s oběma zaměřením) sportují pravidelně (u šestého a sedmého ročníku je to 86 – 88 %). Zde se hypotéza nepotvrdila. Děti pracující s počítačem sportují, jak je vidět na grafech níže.

Graf č. 17: Sportují chlapci se zaměřením ICT?

Graf č. 18: Sportují chlapci s všeobecným zaměřením?

Graf č. 19: Sportují dívky se zaměřením ICT?

Graf č. 20: Sportují dívky s všeobecným zaměřením?

Z grafů je zřetelné, že dívky tak kladný vztah ke sportu nemají. Hlavně dívky se zaměřením na informatiku, kdy až 50 % (v devátém ročníku) dívek nesportuje a dalších 25 % pouze rekreačně. Zato dívky se všeobecným zaměřením mají ke sportu velmi kladný vztah (hlavně v šestém, sedmém a osmém ročníku). U všeobecného zaměření u dívek i chlapců takové rozdíly nevidíme. Je zde vidět velmi podobný vztah ke sportu. Pokles u devátých ročníků u chlapců i dívek (obě zaměření) bychom mohli dát za vinu již jiným zájmům (např. chození ven s přáteli, randění). Myslela jsem si také, že se děti více připravují na střední školu. Dohánějí učivo a učí se na přijímací zkoušky nebo dočítají povinnou četbu. Ale děti mi tento argument velice snadno a rychle vymluvily. Nejen tím, že na střední školy se ve většině případů přijímací zkoušky nedělají, ale navíc moc dobře vědí už i v listopadu, že se dostali na svou vybranou školu. Nesportování žáků a žákyň v devátých ročnících s oběma zaměřeními by mohlo být důsledkem především malého vlivu rodičů na své děti. Děti (už i chlapci) jsou v rozvinuté pubertě a více si začínají dělat „co chtějí“. Nebo se o to spíše pokoušejí. Většina rodičů po nějaké době rezignuje a raději přestane své dítě do něčeho nutit.

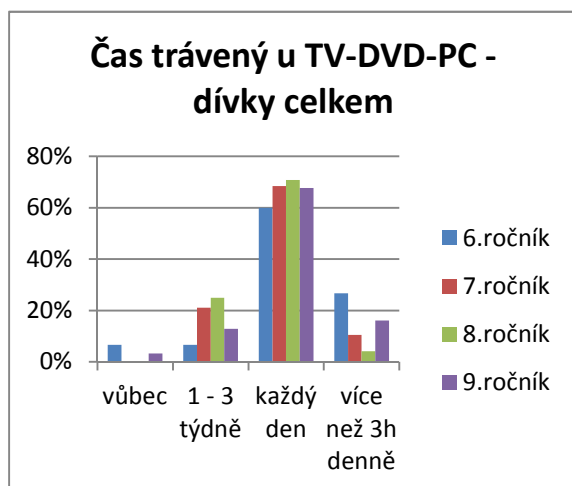
Mezi nejoblíbenější sporty u dívek patří plavání a tanec, dále pak volejbal, brusle, koně, kolo, basketbal a fotbal. Chlapci mají zase nejraději fotbal a florbal, dále je to kolo, stolní tenis, plavání, hokej, tenis a basketbal.

Basketbal byl oblíbený hlavně u devátého ročníku (dívky i chlapci) se zaměřením na informatiku, tudíž se dá předpokládat, že tento sport hrají v hodinách tělesné výchovy.

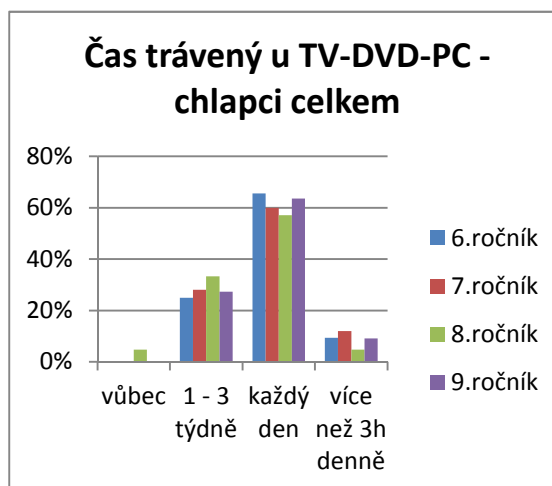
3.4.5 Čas trávený před obrazovkou

Velmi nebezpečná je nejen počítačová, ale i televizní obrazovka, která přitahuje stále více děti a dospělí. O to více mají-li děti ve svých rodičích vzor a vidí je, jak po práci přijdou domů a usednou před obrazovku, u které zůstanou, než jdou spát. Nemají jiné aktivity či zájmy a nechodí např. na procházky či do přírody. Problém mohou zvyšovat další přídavná zařízení k televizním obrazovkám jako videorekordéry, DVD-BD přehrávače. Ke sledování filmů a seriálů využívá mnoho lidí také svůj počítač.

60 – 72 % dívek i chlapců sleduje obrazovku každý den. Průměrně 12 % dívek a chlapců ji sleduje více než 3 hodiny denně. Je to čas, do kterého NENÍ započítána doba strávená u obrazovky počítače, na jinou práci a zábavu, než sledování např. filmů a seriálů.

Graf č. 21: Čas trávený u TV-DVD-PC - dívky

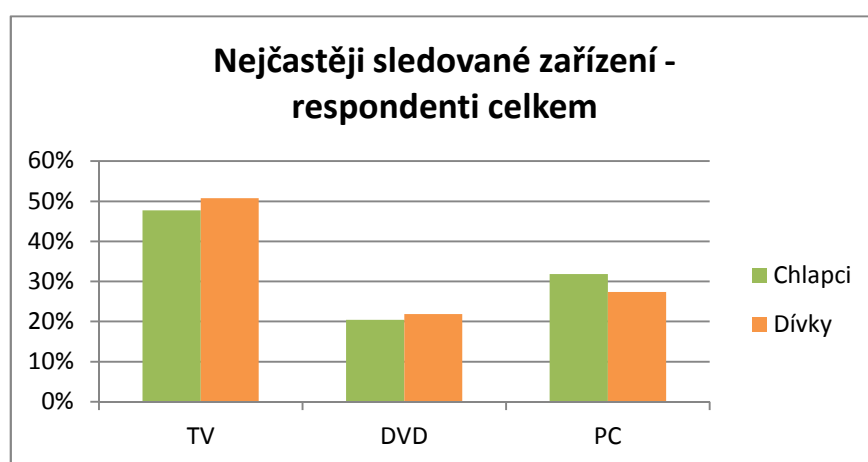
Graf č. 22: Čas trávený u TV-DVD-PC - chlapci

Výsledky ukazují, že děti, které tráví více než tři hodiny denně u televizní obrazovky, jsou ty, které mají všeobecné zaměření. To znamená, že tyto děti sice tráví méně hodin u počítače, ale vynahrazují si je u televizní obrazovky. Jedinou výjimkou jsou žákyně devátého ročníku se zaměřením na informatiku, těch je 25 %, které rády sledují také tak často televizní obrazovku.

Jaký žánr sledují žáci a žákyně se v různých zaměřeních, ročnících ani podle pohlaví moc neliší. Všichni mají nejraději seriály (30 – 55 % v každém ročníku). V těsném závěsu za nimi jsou to filmy. Dále jsou již značné rozdíly. Oblíbené jsou sitcomy a pohádky (hlavně u dívek všeho věku a zaměření), dále jsou to i různé pořady, hlavně hudební (zde

převažují dívky s ICT zaměřením – 25 %). Občas se respondenti/tky zmiňují i o zprávách, chlapci a dívky (pouze v šestém ročníku všeobecného zaměření) o sportu.

U otázky zda respondenti sledují více televizi, počítač či DVD odpověděli dívky i chlapci přibližně u všech přístrojů velice podobně. Nejvíce sledují přímo televizní obrazovku 48 - 51 %. Dále je to počítač 27 – 32 % a až v poslední řadě DVD přehrávač (20 %). Tento jev je dán tím, že za prvé děti většinou své oblíbené filmy a seriály mají stažené (v PC). Za druhé je často dospívající děti sledují na svém počítači (nebo notebooku), který mají ve svém pokoji samy nebo se sourozencem (hlavně bez rodičů).

Graf č. 23: Nejčastěji sledované zařízení – všichni respondenti/tky

Velice zajímavou otázkou je, zda si dnešní děti vůbec dokáží představit svůj život bez počítače. Odpovědi mě překvapily, domnívala jsem se, že by se většina z nich počítače zbavit nedokázala. Na první pohled to vypadá velice vyrovnaně, i když mírně je vyšší odpověď, že nikoliv. Překvapivé je, že život bez počítače si nedokáže představit více dívek než chlapců.

Graf č. 24: Dokáží si představit život bez PC – všichni respondenti/tky

Při podrobném prostudování odpovědí studentů a studentek spíše vyplývá, že by to nešlo, nebo by to nedokázali, protože někteří z nich otázku považovali jako týkající se pouze „stroje počítače“. Pouze dva studenti zapřemýšleli, že by dnešní život, jak ho známe, nebyl bez nich možný. „Počítače nejsou jen ty, co máme doma, ale přes počítače fungují semaforey, hromadná doprava a jiné důležité věci k životu.“ Další vhodnou připomínkou bylo i to, že na počítačích máme většinou mnoho důležitých dat, a tak by bylo velmi obtížné bez něj fungovat.

Bez dalších zařízení a rozšířeného příslušenství si již svůj život nedokáží představit, například by dnešní děti ani nenapadlo, že by mohly mít počítač bez Internetu („Nemohla bych komunikovat s přáteli“ aj.). Mezi odpověďmi na otázku „proč“ byly i takové: „Nevím“, „Neumím si to představit, když ho mám“ anebo „Jen někdy“.

Výběr několika nejzajímavějších příkladů slovních odpovědí:

Nedokáží se ho vzdát:

- „Bez hraní ano, bez komunikace, map apod. ne.“
- Odpovědi až do extrému, „protože bych to nepřežila, umřela bych bez počítače.“
- „V zimě bych neměl/a co dělat.“
- „I když mám i jiné zájmy, chyběl by mi, je moc dobrý.“
- „Hraji hry.“
- „Nevěděla bych, co mám dělat.“
- „Nemohla bych být v kontaktu s kamarády.“
- „Člověk už si zvykl, že s počítačem se dá dělat všechno a kdyby nebyl, tak by měl problém.“
- „Je to úžasná věc.“
- „Nikdy.“
- „Je to IN.“
- „Protože bychom se špatně domlouvali s kamarády, kdybychom spolu chtěli jít ven.“
- „Bych nemohla zpracovat referát do školy, nemohla bych poslouchat hudbu.“

Dokáží se ho vzdát:

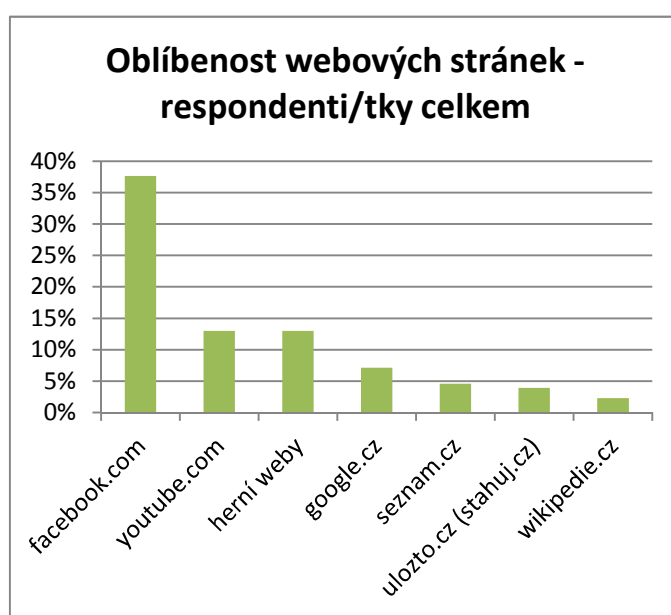
- „Mám Xbox a PSP.“
- „Protože jsem zvyklá na něm nebýt, mám to často zakázaný.“

- „Když ho mám, tak jsem ráda, ale kdybych ho neměla, tak bych to vydržela.“
- „Jsou důležitější věci než mít PC.“
- „Není to prioritní v mém životě.“
- „Asi ano, chodím na něj, jen když potřebuji něco do školy, občas si i zahraji hry.“
- „Lidé by byli více venku.“
- „Věnoval bych se více rodině a kámošům.“
- „Dají se dělat i jiné věci než být u PC.“
- „Ano, mám internet i v mobilu.“
- „Jeden rok jsem ho měl zakázaný a zvládl jsem to.“
- „PC používám jako zdroj informací, není pro mě moc důležitý.“
- „Protože chodím ven s kamarády a domluví se s nimi i mobilem, ne jen přes Facebook.“

Některé odpovědi jsou úsměvné, u některých až zamrazí, když si člověk uvědomí, jak moc vážné to může být.

3.4.6 On-line komunikace

Odpovědi na oblíbenost internetových stránek byly velice různorodé. Přesto se daly s přehledem najít alespoň tři nejoblíbenější. Je to sociální síť Facebook, internetový server pro sdílení videosouborů YouTube a v poslední řadě to bylo značné množství internetových stránek s různými hrami.

Graf č. 25: Oblíbenost webových stránek – všichni respondenti/tyky

Mezi další oblíbené stránky patřily např. různé blogy, stránky umožňující stahování dat (hudbu, filmy aj.), internetové stránky zabývající se filmy, jejich recenzemi či jejich databáze. Mezi oblíbené patřily i stránky s různými novinkami a zprávami. Velmi oblíbené byly také u děvčat stránky o koních, u chlapců zase recenze různých počítačových her. Dokonce se zde dvakrát objevily pornografické stránky. To spíše příkládám rozvernosti pubertálních dětí.

Mezi nejběžnějšími uživateli/kami Facebooku jsou dívky i chlapci devátých ročníků a dále pak dívky osmého ročníku a za nimi dívky i chlapci ze sedmých ročníků - všichni se všeobecným zaměřením.

Fenomén Facebook

Vždy mě velmi překvapí, když sleduji děti, své žáky a žákyně, a spousty svých přátel, jak s oblibou vše svěřují svému okolí. Nejen své dojmy z dovolené, ale i informace, kde právě jsou, kam se kdy chystají a co tam budou s kým dělat. Opravdu některé informace, jako „Jdu si uvařit oběd.“ nebo „Jdu nakoupit.“ jsou přehnané. I když já sama tyto informace nezveřejňuji, mám spousty „přátel“, kteří tyto informace vyvěsí za mě, když jsem s nimi. Co, s tím mohu jako učitelka dělat?

Především je třeba dětem vysvětlit bezpečnost práce nejen na Internetu, ale hlavně na Facebooku a podobných sociálních sítích. Bohužel ze zkušeností vím, že ani toto moc nepomáhá. Jsou mladší žáci a žákyně (cca do šestého ročníku), kteří si tato varování uvědomují a po nějakou dobu si dávají pozor. Je dobré dětem připomínat základy bezpečné práce s informací co nejčastěji. Facebook ve svých podmínkách použití mimo jiné uvádí, že služba se smí používat až od 13 let. Tuto skutečnost nerespektuje mnoho dětí a mají založený profil již i od 8 let. S registrací jim často pomáhají rodiče, kteří o tomto omezení možná ani nevědí.

Nejčastější odpovědí teenagera na otázku, co dělá na Facebooku, je (u dívek) chatování s přáteli. Komunikují často se svými spolužáky a spolužačkami, které vidí denně, i s kamarády a kamarádkami z tábora, které vidí jen jednou za rok. Naopak chlapci na Facebooku tolik nechatují. Další oblíbenou činností dívek na Facebooku je procházení profilů svých „přátel“ a práce na svém profilu (nové informace a fotografie) a v neposlední řadě komentování příspěvků ostatních uživatelů. Samozřejmě si dívky občas zahrají

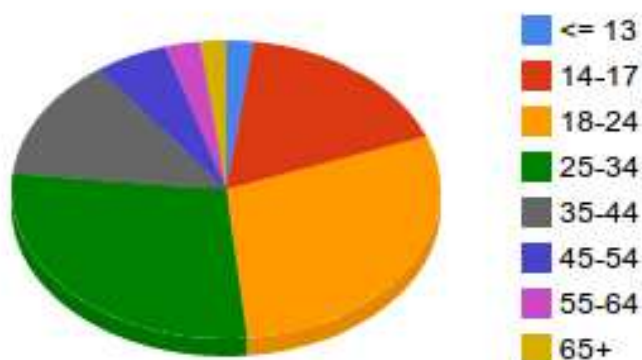
nějakou tu hru, ale spíše jen na odreagování na pár minut. Naopak u chlapců, když už na Facebooku jsou, je nejčastější zhlédnutí profilu (aby jim prý nic neuniklo a mohli zasvěceně druhý den hovořit se spolužáky o tom, co se zase dělo na Facu). Filmy a seriály již poukazují na tuto síť jako na problém – kdo ho nemá, jakoby ani nežil. Následující tabulka ukazuje, že jak dívky, tak i chlapci většinou hrají Facebookové hry. A to zhruba ve stejném poměru. Ale také je zde patrná zhruba třetina nehrajících dětí.

	Chlapci	Dívky
Hrají hry	64 %	67 %
Nehrají hry	36 %	33 %

Tabulka č. 03: Hrající a nehrající hry na Facebooku – všichni respondenti/tky

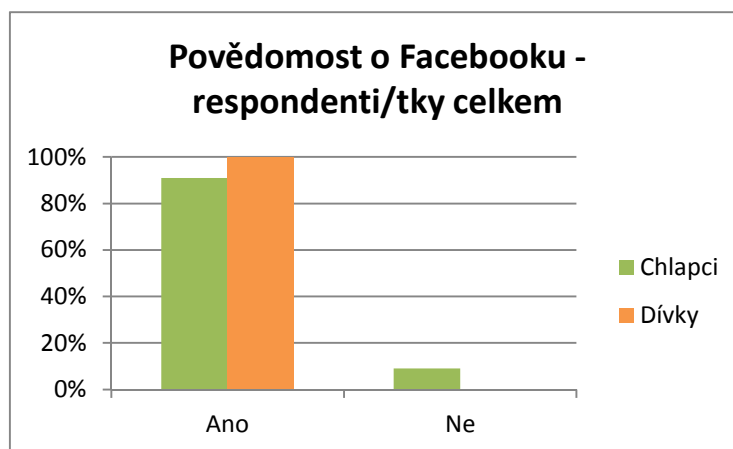
Mezi nejoblíbenější Facebookové hry v době výzkumu patřily u dívek i u chlapců Farmville, Happy Aquarium, City Ville. Dále velmi oblíbené, ale jen u chlapců, jsou Pocker a Mafia Wars. U dívek Petville, Fish Ville, Happy Pets, The Sims a Šmoulové. Tento fenomén her na síti podléhá módě podobně jako oblečení, bytový interiér či mobilní telefony.

Na následujícím obrázku je znázorněno rozdělení českých uživatelů/uživatelky Facebooku dle věku. „Z genderového úhlu pohledu si české komunitní weby oblíbily mladé ženy, přes dvě třetiny nových registrací na Lidé.cz totiž tvoří dívky z věkové skupiny 15 – 25 let.“ (Čížek, 2010).

Obrázek č. 01: Rozdělení českých uživatelů/lek Facebooku podle věku

V grafu níže vidíme celkovou znalost neboli povědomost o Facebooku. Zajímavá je odpověď dívek, které znají Facebook v 100 % případů.

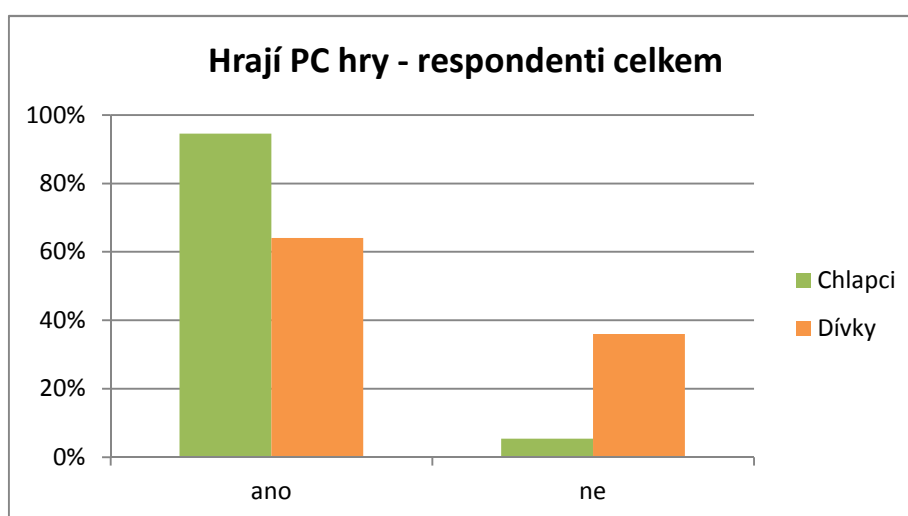

Graf č. 26: Povědomost o Facebooku – všichni respondenti/ky

3.4.7 Počítačové hry

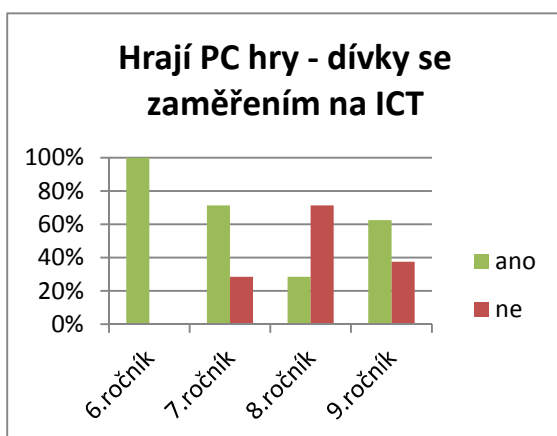
Počítačové hry jsou všudypřítomnou součástí dnešní doby. Jak moc je hraní her negativní záležitostí dnešní moderní společnosti? Jak moc je situace ohledně hraní her vážná u školní mládeže? Liší se přístup k hrám u chlapců a u dívek? Čím (a jestli) jsou ohroženi/y? Jaký je důvod častého hraní počítačových her dětí? Můžeme (a chceme) s tímto jevem něco udělat? Na tyto otázky jsem se pokusila získat odpovědi ve svém výzkumu.

Pravdou je, že většina dětí hraje počítačové hry. I dívky, o kterých se dříve tvrdilo, že počítačové hry nehrají, uvádějí, že hrají (64 %). Na grafu je velmi jasně vidět, že opravdu jen malé množství chlapců nehraje počítačové hry, a to pouhých 5 %.

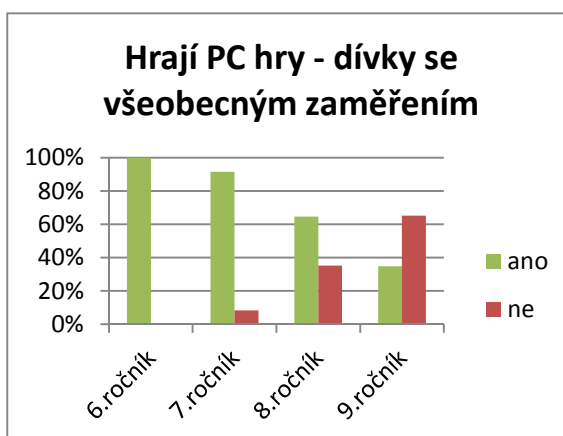

Graf č. 27: Hrají počítačové hry – všichni respondenti/ky

Velice zajímavé je zaměřit se na konkrétní žáky a žákyně, kteří hrají či nehrají hry. Kde je ten zlom, kdy nastala ta změna v hraní, neboli ve větší oblíbenosti počítačových her u dívek. Samozřejmě dívky hrály hry již dávno. Z výzkumu je patrné, že se díky mizející digitální propasti v České republice jejich počet postupně zvyšuje. Příčinou je větší možnost mít doma počítač „od jejich narození“, díky čemuž se ho „nebojí“ a mají i ony k němu kladný vztah. Je to běžný stroj v domácnosti jako např. mikrovlnná trouba či rychlovarná konvice.

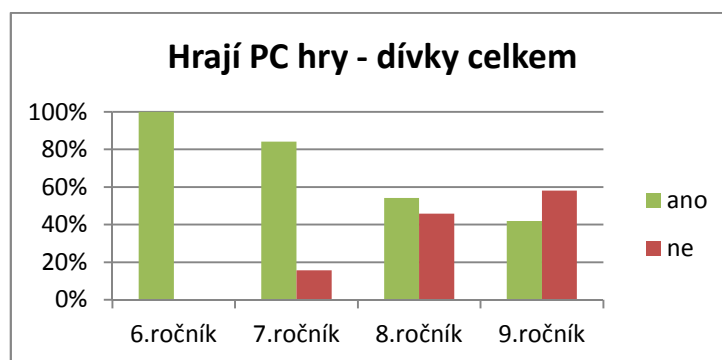

Graf č. 28: Hrají počítačové hry – dívky zaměřené ICT

Graf č. 29: Hrají počítačové hry – dívky všeobecně zaměřené

U grafů zobrazených výše je patrné, že rozdíly jsou u dívek v sedmých ročnících, kde převažuje kladný vztah ke hrám. V devátém ročníku u dívek s ICT zaměřením jde spíše o jejich specializaci, která je více ke hrám přibližuje a také fakt, že jsou často na Facebooku. Jak uvádějí, když čekají na někoho, s kým by si chatovali, zahrají si jednu krátkou hru. Velká změna nastala u dívek šestých ročníků (obě zaměření), které více hrají. Jedním z důvodů je již uvedený soulad dívek tohoto věku s počítačem jako takovým, i s hrami konkrétně. Ale také jejich věk, ve kterém většinou přecházejí do pubertálního stavu a začnou se zajímat i o jiné věci než hraní různých her (nemyšleno jen počítačové). Na grafu níže vidíme hrající a nehrající dívky s oběma zaměřeními dohromady. Je zde vidět plynulé klesání zájmu o hraní počítačových her nebo naopak vzrůstající zájem od devátých do šestých ročníků.

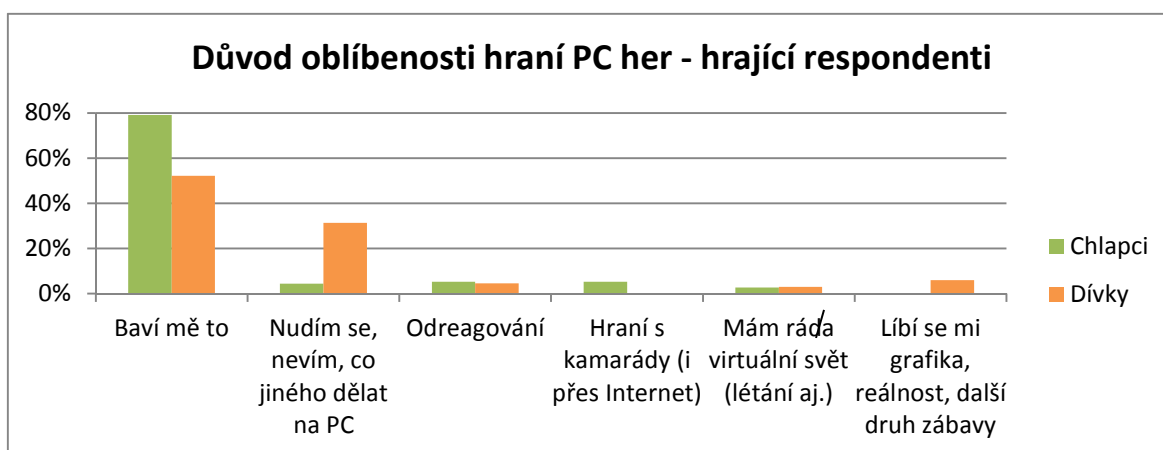

Graf č. 30: Hrají počítačové hry – všechny dívky

U chlapců se jedná o jev stabilní. Krom pár výjimek hraje počítačové hry 85 – 100 % všech chlapců. Jako důvod nehraní uvádějí chlapci, že je nebaví, nebo mají spousty jiných zájmů. Jedná se o 6 ze všech 111 chlapců.

Skupina hrajících žáků a žákyň

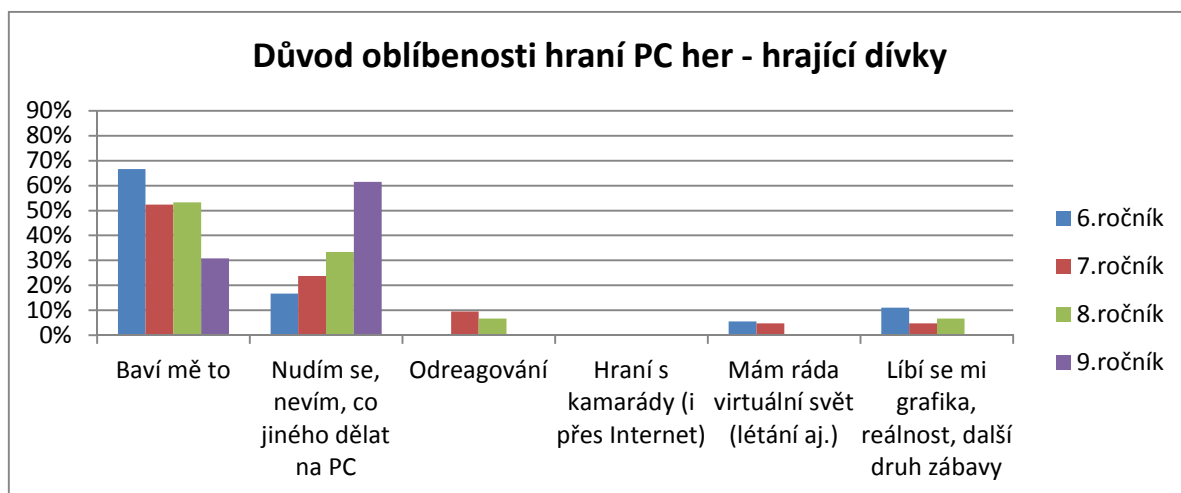
Důvody, proč děti hrají, jsou různé. Hlavním důvodem je to, že je hry baví. U chlapců je to 79 %, ale u dívek pouze 52 %. Velmi zajímavým zjištěním ale je, že hlavně dívky (celých 31 %) hrají počítačové hry proto, že se nudí, nebo neví, co jiného by na počítači mohly dělat. Velký význam vidí chlapci také v tom, že mohou hrát s kamarády. A některé děti to berou jako odreagování či relaxaci. Na tuto otázku neodpověděli čtyři chlapci a dvě dívky.

Graf č. 31: Důvod oblíbenosti hraní PC her – hrající všichni respondenti/tky

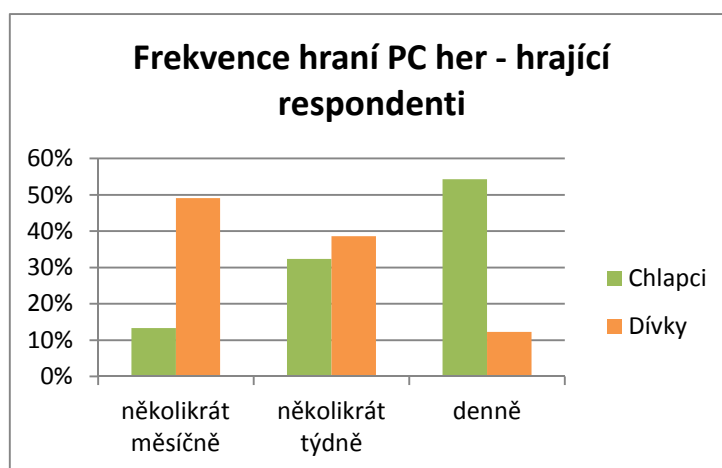
Rozhodně za zmínku stojí porovnání toho, v jakém ročníku a u kterého zaměření se dívky nudí, a proto hrají počítačové hry. Z grafu níže, ve kterém jsou zobrazeny všechny dívky, vyplývá, že se s nastupujícími mladšími hráčkami vše mění. Dívky v devátých ročnících se

nejvíce nudí u počítače. Jediná změna je u dívek z osmého ročníku se zaměřením na ICT, které neuvádějí (ani jedna), že by se u počítače nudily. Všechny dívky (100 %) uvádějí, že je to baví. Není tedy tento důvod jen v nastupující nové generaci, ale asi i v tom, jak se dívky samy dokáží zabavit, jaké mají zájmy a jaké jsou.

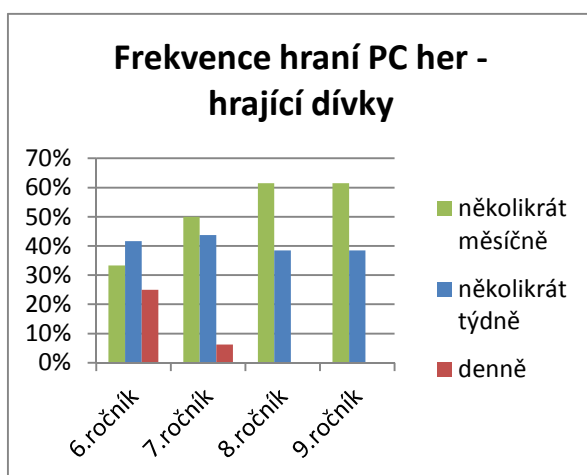
Graf č. 32: Důvod oblíbenosti hraní PC her – hrající dívky

Dalším velice zajímavým zjištěním je četnost hraní počítačových her. Musím konstatovat, že oproti různým výzkumům a všeobecným domněnkám se toho u chlapců opravdu moc nemění. Ale u dívek se dají zaznamenat zajímavé výsledky. U chlapců je hraní her časté. Celých 54 % hraje denně, 32 % z nich hraje počítačové hry „jen“ několikrát do týdne. Jak uvidíme dále, jsou to chlapci, kteří mají hry rádi, ale nemají čas kvůli svým dalším aktivitám hrát hry denně. U dívek je tomu naopak, 49 % všech dívek hraje počítačové hry pouze několikrát do měsíce. Tudíž lze říci, že je to pro ně jeden z mnoha druhů zábavy. A k hraní se dostanou jednou za čas.

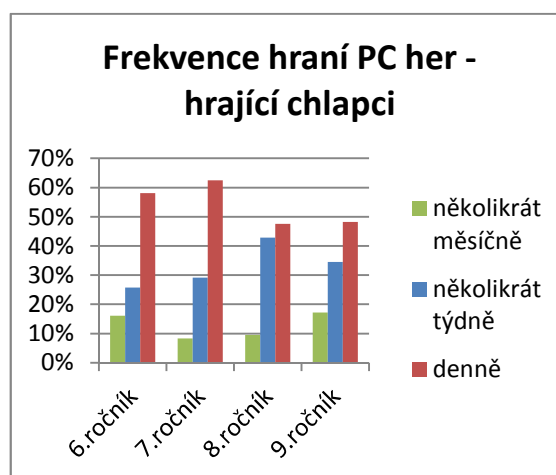

Graf č. 33: Frekvence hraní PC her – hrající všichni respondenti/tky

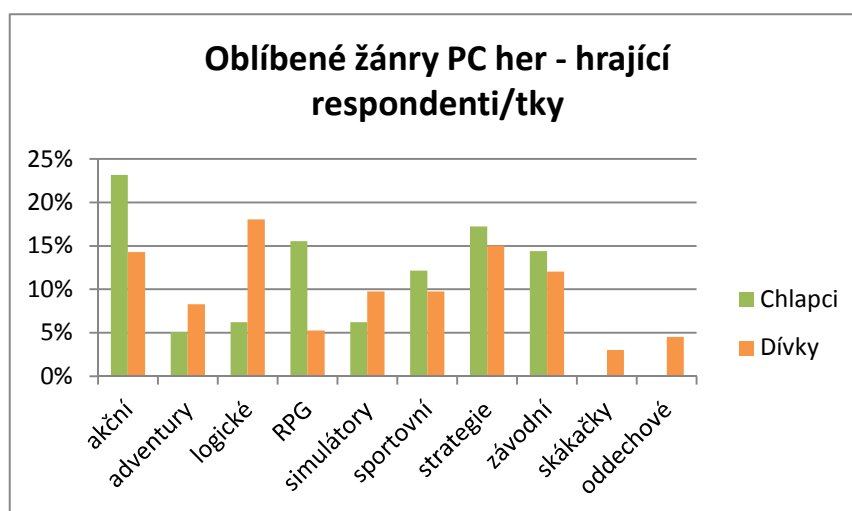
Ale také velké množství dívek (39 %) hraje několikrát týdně. Pouhých devět (12 %) dívek hraje každý den počítačové hry a jedná se zde o dívky pouze ze šestých ročníků obou zaměření a dívek ze sedmého ročníku se zaměřením na ICT. Z výsledků je patrné, že čím jsou dívky mladší, tím hrají častěji. U chlapců je tento jev také viděn, ale ne již v takovém měřítku. V osmém a devátém ročníku denní hraní her lehce klesá a nahrazuje ho hraní her týdně. Zajímavé také je, že častěji hrají počítačové hry děti (dívky i chlapci) se všeobecným zaměřením. Dívky v šestém ročníku všeobecného zaměření hrají z 50 % denně, zato dívky s ICT zaměřením pouze z 20%. Také dívky se všeobecným zaměřením hrají několikrát do týdne 40, 64, 45, 25 %. Ale dívky s ICT zaměřením jen v šestém a devátém ročníku, a to jednou jen z 20 % (podruhé již 60 %). Stejně je tomu i u chlapců, kdy hrají hry denně, ale v rozmezí 41 – 72 % se všeobecným zaměřením a chlapci s ICT zaměřením pouze 17, 33, 50 a 75 %.

Graf č. 34: Frekvence hraní PC her – hrající dívky

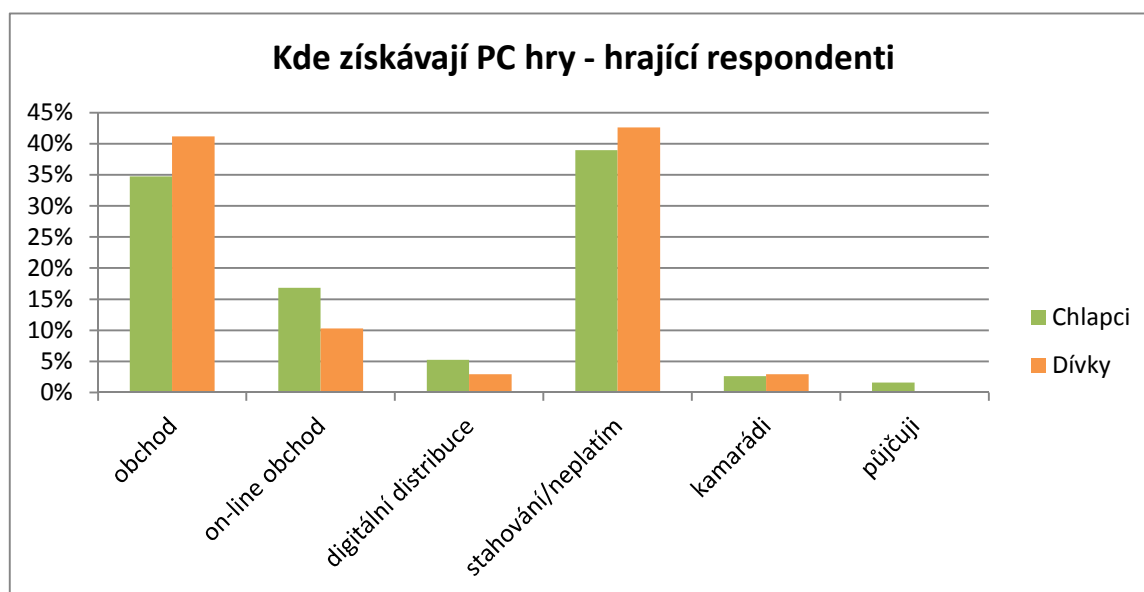
Graf č. 35: Frekvence hraní PC her – hrající chlapci

Graf č. 36: Oblíbené žánry PC her – hrající všichni respondenti/tky

Mezi nejoblíbenější žánry her u chlapců patří akční, strategie, RPG, závodní a sportovní hry. Nejoblíbenějšími žánry dívek jsou logické a také strategie, akční a závodní hry.

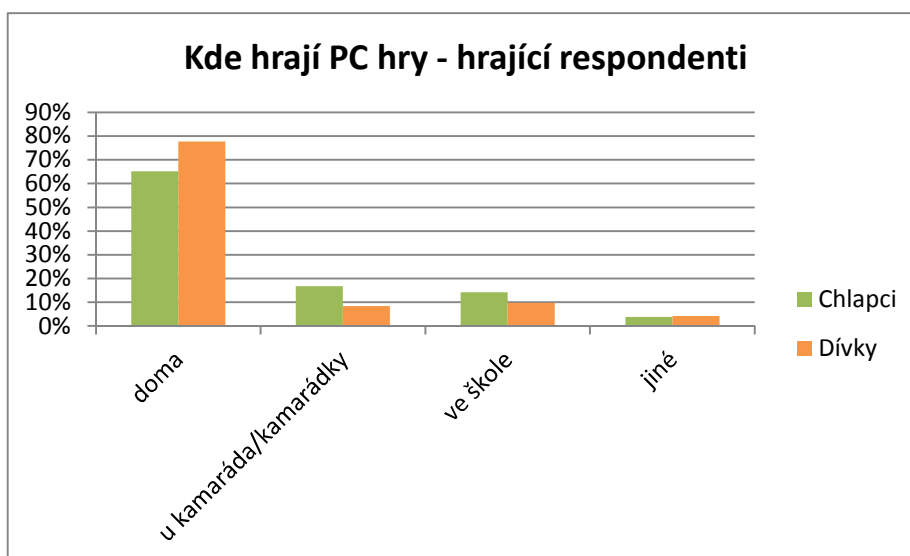
Zajímavé jsou odpovědi dětí, kde jednotlivé počítačové hry samy získávají. Až 41 % žáků i žákyň hry kupují a skoro stejné procento hry i nelegálně stahuje.

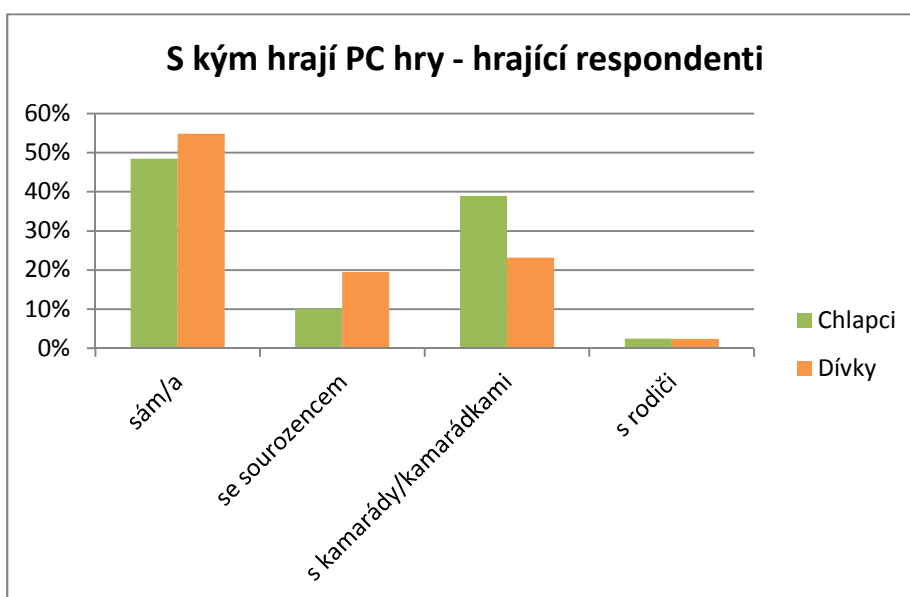
Graf č. 37: Kde získávají počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky

Zajímavé jsou rozdíly získávání her podle věku chlapců a dívek. Chlapci se celkem shodují ve všech nejvíce uváděných možnostech, a to obchod, on-line obchod a stahování neplatím. U dívek se tyto možnosti vlivem věku liší. V kamenném obchodě nejvíce nakupují dívky v devátém, poté v osmém a sedmém a až nakonec dívky v šestém ročníku. On-line obchod využívají stejně, kromě dívek z osmého ročníku, které vůbec tuto nabídku nevyužívají. Zato s nelegálním stahováním si více poradí mladší žákyně, a to celých 63 % v šestém ročníku, dále pak dívky z osmého a poté sedmého ročníku. Další velkou odchylkou je kupování her v obchodech u dívek v osmém ročníku se zaměřením na ICT, kde uvádí celých 100 % jejich získávání touto cestou.

Další výsledky šetření zjistily následující. Nejvíce dívek i chlapců hraje nejčastěji doma a sami, ale i často uváděli, že rádi hrají s kamarády/kami. S kamarády/kami více hrají chlapci a dívky navíc více hrají i se sourozenci. Zde půjde pravděpodobně o jakési „zasvěcení“ do tajů počítačových her od starších sourozenců.

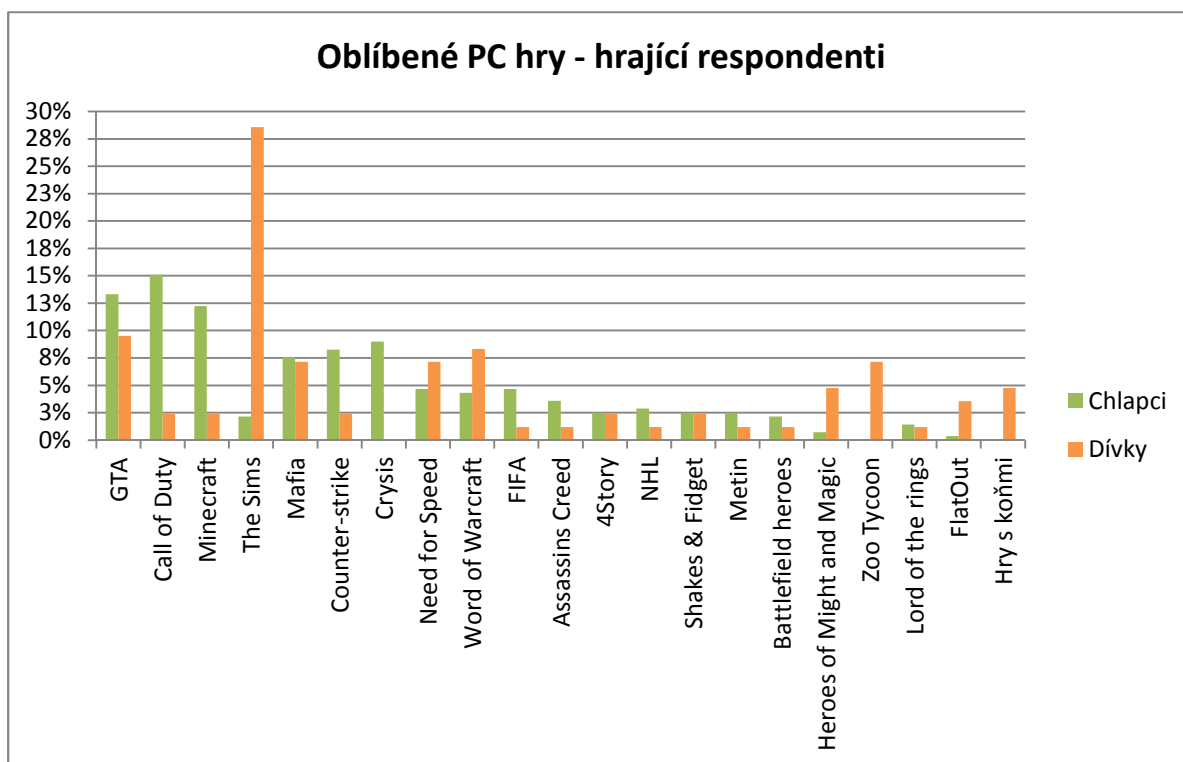

Graf č. 38: Kde hrají počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky

Graf č. 39: S kým hrají počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky

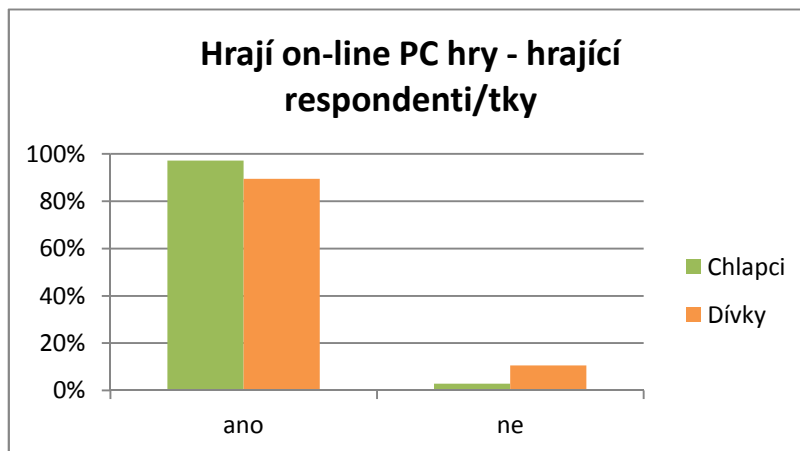
Oblíbených počítačových her je u dětí i dospělých velké množství. Snažila jsem se z výzkumu vytáhnout nejpočetnější odpovědi a nejznámější hry. Odpovědi, které zobrazovaly hry uváděné jen jednou nebo dvakrát, nejsou v grafu uvedeny, ale do celkového procenta jsou započítány. Velmi výrazné je množství oblíbenosti sérií her The Sims u dívek. Žádná jiná hra nemá takovou velkou převahu. Chlapci mají raději hry jako Call of Duty, série GTA, Minecraft, Crysis, Counter-strike či Mafia. U dívek je to krom The Sims někdy možná i překvapivě GTA, World of Warcraft, Zoo Tycoon, Mafia a různé hry s koňmi.

Graf č. 40: Oblíbené počítačové hry – hrající všichni respondenti/ty

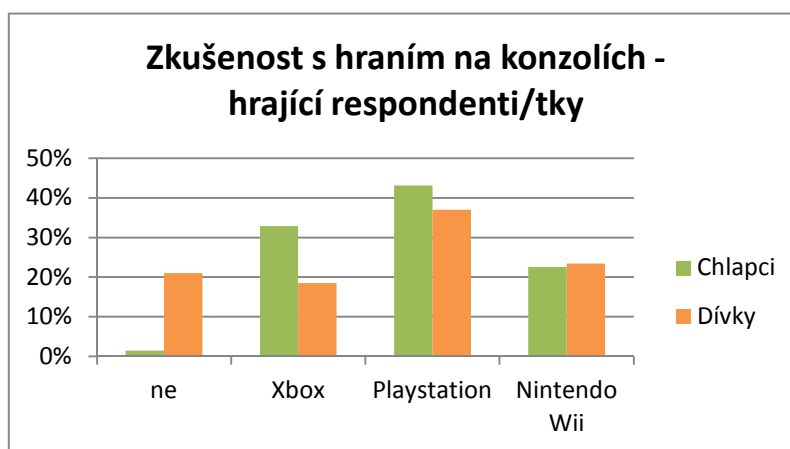
Oblíbenost her závisí na momentální modernosti hry. Na nové vydané verzi či datadisku. Nebo také záleží na oblíbenosti hry v dané třídě a u jednotlivých konkrétních dětí nebo v rodině. Přesto můžeme vyvodit alespoň nějaké výsledky. The Sims hrají dívky nejraději v každém věku. World of Warcraft je nejvíce oblíben v osmých a sedmých ročnících. Hry s koňmi uvádějí POUZE dívky ze šestého ročníku se všeobecným vzděláním. Musím ale říci, že jsem oblíbenost her s koňmi i samotné koně viděla i u mladších (jen) dívek, a to od prvních ročníků základních škol. Také u oblíbených sportů se objevuje poměrně často jízda na koních (viz výše). Z dalších výsledků je patrné, že oblíbenost hry Minecraft je u chlapců pouze se všeobecným zaměřením, s ICT zaměřením tuto hru nevedl jediný chlapec. V určitém, i když malém procentu, patří mezi oblíbené hry chlapců i The Sims, a to konkrétně u chlapců se zaměřením na ICT v šestém ročníku a se všeobecným zaměřením také v šestém a v devátém ročníku.

Dále je velmi oblíbené hraní on-line počítačových her. Ty hraje většina dotázaných.

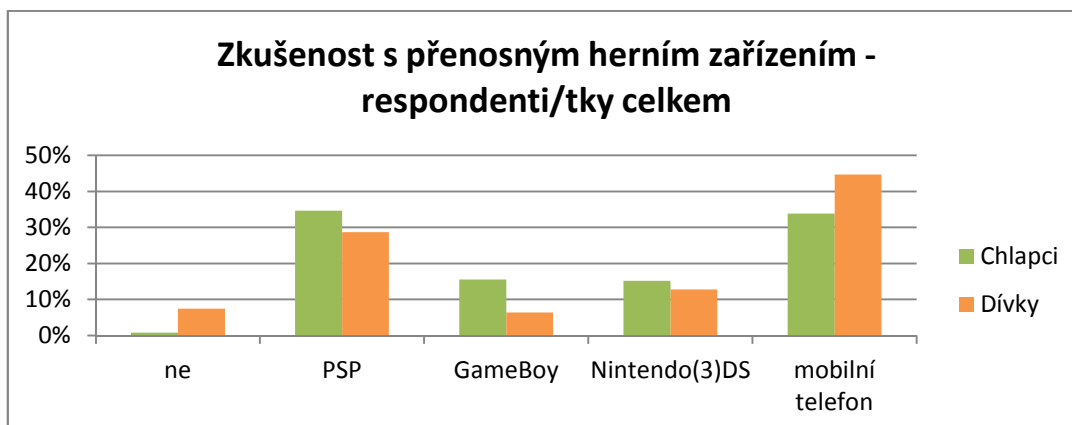
Graf č. 41: Hrají on-line počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky

Zkušenosti s hraním konzolových her mají větší chlapci. Dívky (21 %) žádnou hru na podobných zařízeních nikdy nehrály. U chlapců i u dívek jasně vyhrává konzole Playstation. Někteří chlapci se předháněli, aby mi sdělili jaké, konzole mají, a jaké verze.

Graf č. 42: Zkušenost s hraním na konzolách – hrající všichni respondenti/tky

Zkušenosti s přenosnými herními zařízeními mají opět převážně chlapci. Jedinou výjimkou jsou mobilní telefony, které k hraní využívá 45 % dívek.

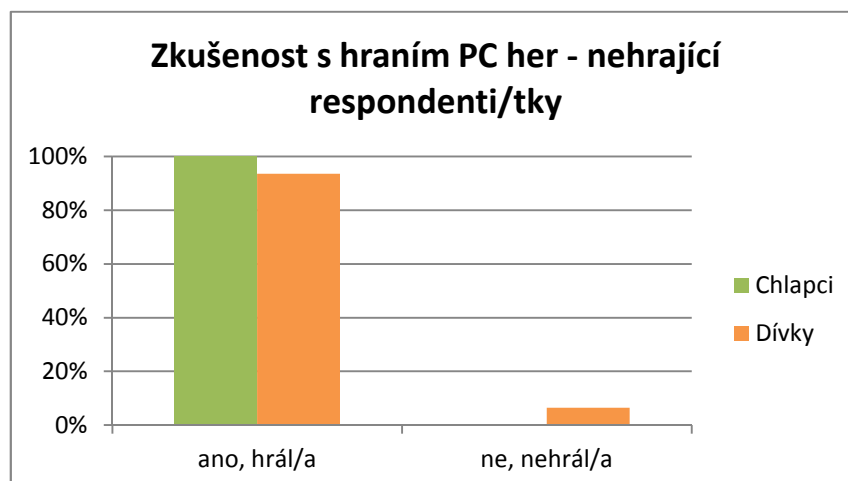
Graf č. 43: Zkušenost s přenosným herním zařízením – hrající všichni respondenti/tky

Míru informovanosti o počítačových hrách nám může ukázat následující skupina otázek. Znalosti o firmách vyrábějících hry má více než polovina dotazovaných. Většina z toho jsou chlapci (75:14). Nejznámější firmy jsou Electronic Arts, Ubisoft a Blizzard. Časopisy o počítačových hrách čte pouhých 33 % chlapců a jen 4 % dívek. Nejčtenějším časopisem je Score. Je vidět, že pokus o vydávání dívčího časopisu o počítačových hrách (Score Girl) byl neúspěšný, protože se o něm nikdo nezmínil.

Věk, ve kterém se děti dostaly k hraní počítačových her, se u dívek a chlapců lehce liší. Většina chlapců začala s výraznějším hraním v 7 - 8 letech. Dívky začaly s hraním o něco později, a to v 8 – 10 letech. Vyskytl se ale i extrémní případ, kdy dva chlapci a jedna dívka hráli již od tří let.

3.4.8 Počítačové hry - nehrající děti

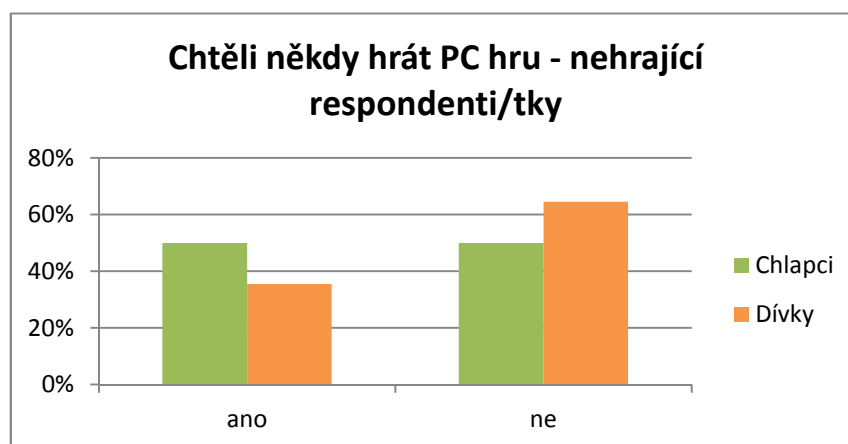
Ve svém výzkumu jsem se také velice zajímala o děti nehrající počítačové hry, i když jde o velice malé procento. Celkem počítačové hry nehraje 37 dětí, z toho 31 dívek a 6 chlapců. Jedna z prvních otázek (po rozřazení jestli hrají či nehrají počítačové hry) byla, jaká je jejich zkušenost s hraním her. Velice mě překvapilo, že většina nehrajících respondentů/tek opravdu někdy hrála hry a vyzkoušela si to.

Graf č. 44: Zkušenost s hraním PC her – nehrající všichni respondenti/tky

Mezi vyzkoušené hry u chlapců patří Mafia a pak různé internetové a hlavně Facebookové hry. Dívky uvádějí, že vyzkoušely také hru Mafia, dále Zoo Tycoon, The Sims, Tomb Rider, Call of Duty, GTA, Worms, a různé internetové a Facebookové hry. Nejvíce dívek nehrajících počítačové hry je z devátého a osmého ročníku se všeobecným zaměřením. Například ze šestého ročníku u obou zaměření a obou pohlaví nehraje hru pouze jeden chlapec, a to se všeobecným zaměřením.

U dotazu, zda by někdy chtěli hrát nějakou hru, lehce převažují dívky se zápornou odpovědí, jinak jsou celkem vyrovnané. Většina chlapců (100 %) a dívek (74 %) uvedla, že mají rádi/y hry všeobecně (stolní, karetní či společenské). Tudíž se dá říci, že 26 % dívek nemá rádo tento styl zábavy.

Graf č. 45: Chtěli někdy hrát PC hry – nehrající všichni respondenti/tky

Co si děti o počítačových hrách myslí? Přemýšlejí o tom, proč hry nehrají? Nebo také naopak proč počítačové hry hraje tolik (nejen) jejich spolužáků/aček?

Jejich názor na hraní her byl v některých situacích velice podobný, ale objevovaly se i zajímavé reakce:

- „Je to velká ztráta času.“ (30 % všech nehrajících dětí)
- „Nebaví mě.“ (15 % všech nehrajících dětí)
- „Získání závislosti.“ (dívky)
- „Spousta jich (her) kazí lidi.“
- „Vyvolávají vztek a brutalitu.“ (dívky)
- „Když to někoho baví, ať si hraje.“ (dívky)
- „Nejde mi to.“ (dívka devátý ročník)
- „Je s nimi moc starostí, konzole jsou lepší.“ (chlapec)
- „Raději budu tři hodiny chatovat.“ (dívka devátý ročník)

Dokonce bylo pár názorů kladných, přesto hry nehrají např.: „jsou fajn“, „jsou zábavné“, „dá se u nich relaxovat“ nebo „jsou lepší než stolní hry“.

U otázky co dělají jiného, když nehrají počítačové hry, žáci a žákyně odpovídali následovně:

- „Jsem na Facebooku/chatu.“ (25 %)
- „Chodím ven s kamarády/kami.“ (17 %)
- „Serfuji po Internetu.“
- „Pracuji na svém blogu.“
- „Sportuji.“
- „Učím se.“
- „Poslouchám hudbu.“
- „Mám jiné zájmy.“
- „Sleduji televizi či DVD.“
- „Čtu si.“
- „Spím.“

3.4.9 Genderové rozdíly v názorech na práci s počítačem

Děti se zdají být tolerantnější než dospělí, ale i u nich se objevují genderové stereotypy získané od svého okolí.

Názory dívek a chlapců na počítač a počítačové hry

Většina respondentů a respondentek uvedla, že počítačové hry mohou způsobovat závislost a mohou škodit zdraví, pokud se to s nimi přehání. Velká část chlapců na tyto otázky neodpověděla nebo uvedla, že si o této problematice nic nemyslí. Brutalita ve hrách se nelíbí velké části dívek, ale i několika málo chlapcům. Domnívají se, že to může vést k agresivnímu chování. Několik dětí si také povšimlo velké časové náročnosti hraní si na počítači, což jim ubírá čas na jiné zájmy.

Pozitivní vliv počítačových her uvedlo přibližně o třetinu méně dětí. Především vyzdvihují jejich zábavnost a dále možnost vzdělávání se u nich. Dalšími pozitivními účinky, které uvádějí, jsou relaxace a odpočinek. Zajímavě odpověděly především dívky hrající počítačové hry. Podle nich je na počítačových hrách nejlepší zabít čas, když se nudí.

Následující tabulky přehledně poukazují na názory chlapců a dívek na vztahy k počítačům. Je zde velmi zřetelná vžitá genderová role u dívek i u chlapců.

V tabulce záměrně chybí v porovnání skupina dotazovaných chlapců, kteří nehrají počítačové hry. Ti na všechny otázky (pokud na ně vůbec odpověděli) odpovídali „nic“. Pouze na otázky „Co si myslíš o chlapcích a počítačích nebo počítačových hrách?“, zmínili, že je to pro ně hračka na hraní. Připomínám, že celkem nehrálo pouze šest chlapců, tudíž vzorek je zde příliš malý.

Co si myslí o sobě navzájem chlapci a dívky „o dívkách a počítači“:

Dívky		Chlapci
Hrající PC hry	Nehrající PC hry	Hrající PC hry
Je to normální.	Je to normální.	Je to normální.
Je to zvláštní, většina dívek nerozumí moc počítači.	Moc tomu nerozumí.	Moc s tím neumějí.
Dívky jsou více na software.		Po technické stránce se nevyznají.
Holky jsou spíše na Facebooku.	Jsou často na Facebooku. A neopatrně ke svým informacím a fotografiím.	Jsou stále na Facebooku. Stačí jim jen komunikace.
Mají jiné zájmy.		
I dívky potřebují počítač.		Hodí se jim na práci, ale ne na hry.

	Nevidím (nehledám) rozdíl.	
	Některé na něm tráví hodně času.	Jsou závislé.
	Nehrají tolik hry.	
		Nic. Nevím.
		Také mohou hrát hry.
		Nejde to k sobě. (Raději by na něj neměly ani chodit.)

Tabulka č. 04: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o dívkách a počítači“

Co si myslí o sobě navzájem chlapci a dívky „o dívkách a počítačových hrách“:

Dívky		Chlapci
Hrající PC hry	Nehrající PC hry	Hrající PC hry
Je to normální.	Je to normální. Je to zábava.	Je to normální.
Nic. Nevím.	Nic. Nevím.	Nic. Nevím.
Moc nehrají, nejde to k nim.	Moc nehrají, nehodí se to k nim. Hrůza. Je to divné, když hrají hry.	Neumějí to (hrát akční hry).
Hrají dívčí hry.	Hrají holčičí hry.	Hrají blbě hry. Nemám rád, když hrají hry jako Call of Duty.
I holky potřebují hrát.	I dívky mohou hrát.	Nehrají hry. Občas si zahrají. Musí to umět.
Ovládají se, nesedí jen u počítače.	Nejsou závislé, mají rozum a nesedí stále jen u PC.	
	Myslím, že dnes baví více holky než kluky.	Někdy jsou lepší než já.
		Neobvyklé. Moc jich neznám.
		Nemají k nim tak pozitivní vztah.
		Nevadí mi, když hrají hry. Neměly by je hrát, je to spíše pro kluky.
		Nevím, zda by to pochopily.
		Nedovedu si je představit hrát.

Tabulka č. 05: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o dívkách a počítačových hrách“

Co si myslí o sobě navzájem chlapci a dívky „o chlapcích a počítači“:

Dívky		Chlapci
Hrající PC hry	Nehrající PC hry	Hrající PC hry
Většinou je to normální.	Je to normální.	Je to normální.
Nic. Nevím.	Nic.	Nic. Nevím.
Jsou v něm dobrý.	Mistři. Patří to k nim.	Obvykle machři na PC.
Je to pro ně typické.	Hodně kluků se o ně zajímá. Baví je.	Hodí se to k nim.
Jsou závislí.	Jsou závislí. Neumí se ovládat. Jsou na nich moc často. „Pařmeni“.	Jsou závislejší.
Utíkají před realitou.		
	Rozumí jim více než dívky.	Umějí na PC mnohem lépe než holky.
	Spíše hrají hry.	
	Stejný jako holky.	
		Chlapci umí na něm více, protože jsou soutěživější.

Tabulka č. 06: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o chlapcích a počítači“

Co si myslí o sobě navzájem chlapci a dívky „o chlapcích a počítačových hrách“:

Dívky		Chlapci
Hrající PC hry	Nehrající PC hry	Hrající PC hry
Je to normální.	Je to normální. Zábava.	Je to normální.
Jsou závislí.	Jsou závislí.	Jsou závislejší.
Nic. Nevím.	Nic.	Nic. Nevím.
Pořád hrají, patří to k nim.		
Hrají jiné hry (brutální a střílečky).	Hrají samé střílečky (a takové ty divné hry).	Obvykle machři na hry. Hrají obvykle (akční a závodní hry).
Jsou v tom dobří.		Mají je rádi, je to jejich koníček. Rádi mezi sebou soutěží.
	Hrají více než dívky. Hodí se to k nim více.	Jsou lepší než holky. Hrají více. Hodí se to k nim lépe.
	Nemají kvůli nim na nic jiného čas (zanedbávají školu).	

Tabulka č. 07: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o chlapcích a počítačových hrách“

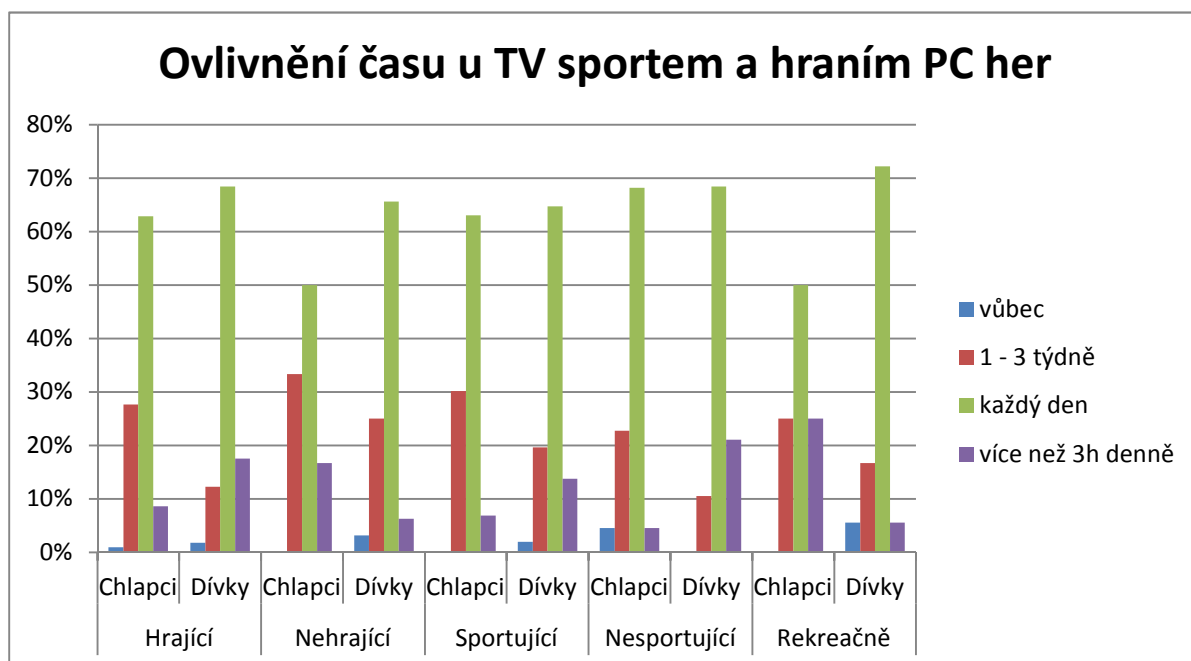
3.4.10 Vzájemné ovlivňování zájmů

Následující tabulka a graf ukazují vzájemné vztahy mezi sportem, sledováním televize a hraním počítačových her. Je evidentní, že čas trávený u televizní obrazovky není příliš ovlivněn zájmy, jako je sportování a hraní počítačových her. Není ovlivněna hlavně skupina sledující televizi denně, lehce vyšší rozdíly můžeme pozorovat u skupiny dívek sledujících televizi více než tři hodiny denně.

Čas trávený u počítače je výše uvedenými zájmy ovlivňován podstatně více. Velký rozdíl je u chlapců hrajících a nehrajících počítačové hry. Je zřetelné, že hrající chlapci tráví u počítače mnohem delší časové úseky. U dívek se ve stejné situaci zvýšilo rozpětí z průměrných 1 - 14 na 25 – 34 hodin týdně. Nejvíce času u počítače stráví chlapci, kteří sportují. U dívek nejsou rozdíly nijak velké, s výjimkou velkého výkyvu rekreačně sportujících, kde celých jedenáct procent tráví u počítače více než 55 hodin týdně.

	Hrající		Nehrající		Sportující		Nesportující		Rekreačně	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
vůbec	1%	2%	0%	3%	0%	2%	5%	0%	0%	6%
1 - 3 týdně	28%	12%	33%	25%	30%	20%	23%	11%	25%	17%
každý den	63%	68%	50%	66%	63%	65%	68%	68%	50%	72%
více než 3h denně	9%	18%	17%	6%	7%	14%	5%	21%	25%	6%

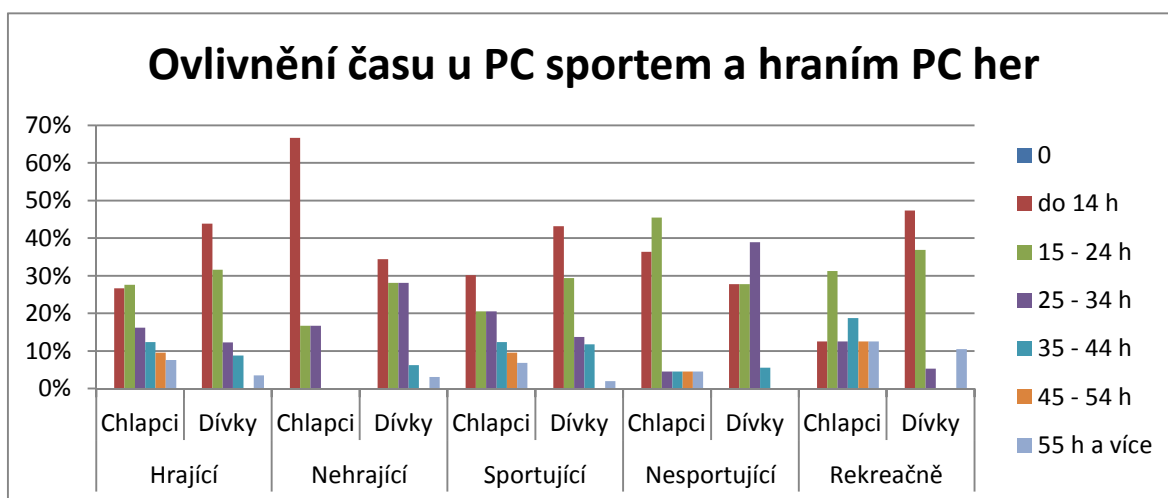
Tabulka č. 08: Ovlivnění času trávením u televize, sportem a hraním počítačových her – všichni respondenti/ky

Graf č. 46: Ovlivnění času trávením u televize, sportu a hraním počítačových her - všichni respondenti/ky

	Hrající		Nehrající		Sportující		Nesportující		Rekreačně	
	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky
0 h	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
do 14 h	27%	44%	67%	34%	30%	43%	36%	28%	13%	47%
15 - 24 h	28%	32%	17%	28%	21%	29%	45%	28%	31%	37%
25 - 34 h	16%	12%	17%	28%	21%	14%	5%	39%	13%	5%
35 - 44 h	12%	9%	0%	6%	12%	12%	5%	6%	19%	0%
45 - 54 h	10%	0%	0%	0%	10%	0%	5%	0%	13%	0%
55 h a více	8%	4%	0%	3%	7%	2%	5%	0%	13%	11%

Tabulka č. 09: Ovlivnění času trávením u počítače, sportem a hraním počítačových her – všichni respondenti/tky

Graf č. 47: Ovlivnění času trávením u počítače, sportem a hraním počítačových her – všichni respondenti/tky

Nelegální stahování dat

Na citlivou otázku, co si myslí o nelegálním šíření počítačových her a jiných dat, nejdříve respondenti/tky nechtěli moc odpovídat (hlavně chlapci). Když jsem je ubezpečila, že jsou dotazníky opravdu anonymní, většinou se trochu rozepsali. Ale stejně nejvíce odpovědí byla „nic“ (39 dotázaných – 18 %) nebo „nevím“ (31 dotázaných – 13 %). Stejně množství (18 %) dotázaných odpovídalo, že je jim to jedno nebo jim to nevadí (5 %). A celých 21 respondentů i respondentek (9 %) raději na otázku neodpovědělo.

Zato celých 11 % (25 dětí) si myslí, že je to v pořádku, nebo také že nevidí důvod, proč si tyto věci nestáhnout, když jsou k dispozici nebo jsou drahé (6 %). Devět procent dětí ví, že je to trestné a že by to dělat neměly, že jde o porušení zákona. Dokonce tu byli i tací (3), kteří se přiznali, že sami stahují.

Zajímavé byly i další odpovědi, které se v dotaznících objevovaly většinou jen málokrát. Jednalo se o následující názory:

- „Není to fér (práva), měla by se více chránit.“
- „Má to každý, je to jedno.“
- „Může se to dozvědět Policie a může zabavit počítač.“
- „Je to výnosné.“
- „Nikdy jsem o tom neslyšel/a.“
- „Dnešní dobu nezměníme.“
- „Jsou spíše nelegální ceny.“
- „Jsou tam viry.“
- „Je škoda, že je to trestné.“

3.4.11 *Současná situace IT učitelů na školách*

Každý/á učitel/ka má mít určité dovednosti, předpoklady a schopnosti. Ne vždy ale zná vše, co by měl. Velké množství učitelů a učitelek se v rozhovorech zmínilo, že vlastně ani netuší, co znamená gender a genderově citlivá výuka. Velice se o toto téma zajímali a přiznali, že nikdo na škole takové „drobnosti“ neřeší. Jiní uznali, že to může být komplexní a komplikovaný problém.

U učitelů/ek předmětů ICT je pedagogické vzdělání stejně důležité jako u jiných vyučujících. Často se na českých základních (i středních) školách stává, že tento předmět učí nekvalifikovaný vyučující, to znamená bez pedagogické kvalifikace.

Jejich odbornost je důležitá a cenná, ovšem nemají potřebnou pedagogickou kvalifikaci. Neumí správně předat informace a motivovat své žáky a žákyně. Předávají tím dětem přemíru znalostí a přehlcojí je sekundárními odbornými znalostmi a pojmy. Poté po nich vyžadují přemíru počítačových dovedností a vědomostí. Tito učitelé a učitelky mohou mít často potíže s odborným vedením vyučovací hodiny nebo dokonce i s pedagogickým přednesem.

Nebo naopak mají pedagogické vzdělání, ale nejsou to IT odborníci. Co mohou tito učitelé a učitelky dětem předat?

3.5 Shrnutí dotazníkového šetření vyhodnocením hypotéz

H1 První hypotéza se vůbec **nepotvrdila**. Ukázalo se, že největším koníčkem je jednoznačně sport (chlapci 34 % a dívky 28 % ze všech jiných zájmů). Počítače se zde objevily až na druhém místě, a to s pouhými 15 % u chlapců a 9 % u dívek. Počítačové hry jsou oblíbené jen pro 8 % chlapců a pouhé 2 % dívek. Zajímavější než počítačové hry jsou pro děti jejich přátelé a chození s nimi ven. Dále je oblíbené umění, a to zpěv, hudba a hra na nástroj.

H2 Tato hypotéza byla z části **vyvrácena** první hypotézou, kdy bylo zjištěno, že největším zájmem dětí je sport. Tudíž děti sportují. Pravidelně sportuje 64 % chlapců a 57 % dívek. Alespoň občas si zasportuje 15 % chlapců a 21 % dívek. Druhá část hypotézy se dá zčásti také **vyvrátit**, protože nečte pouhých 7 % dívek, ale již 27 % chlapců. Ale i tak větší část dětí čte knihy, alespoň občas. Pravidelně čte 52 % dívek, ale jen 32 % chlapců. Chlapci méně často čtou pravděpodobně proto, že se více věnují jiným zájmům. V této době je to nejvíce sport, počítač a počítačové hry.

H3 Žáci a žákyně skutečně tráví přemíru času na počítači. Ale hypotéza, že chlapci tráví více času u počítače, byla **potvrzena pouze částečně**. U chlapců je vyšší výskyt jednotlivců, kteří tráví extrémní množství času u počítače, ale průměrná hodnota je u dívek i chlapců přibližně stejná.

H4 Z různých výsledků dotazníkového šetření se dá tato, třetí, hypotéza **potvrdit**. Skutečně mají dívky v nižších ročnících IT více v oblibě. Dívky převážně šestých a sedmých ročníků mají kladnější vztah např. k počítačovým hrám, které hraje 100 % (šestý ročník) a 84 % (sedmý ročník) dívek. Kladný vztah k počítači jako takovému je u všech věkových kategorií i pohlaví stejný (průměrně 96 %). Z pozorování lze usoudit, že i dívkám, které jsou nyní v nižších ročnících (1. stupeň ZŠ), tento zájem vydrží. Rok od roku je možné pozorovat větší zájem dívek o počítačové kroužky, kroužky o počítačových hrách nebo Internetu, které vedu. Jako přelomové lze označit roky narození dívek 1999 a 2000, u těchto dívek jsou nejvíce pozorovány změny.

H5 Bohužel se tato hypotéza ani zčásti **nepotvrdila**. Domněnky, že jsou s genderovou problematikou alespoň zběžně seznámeni všichni učitelé a učitelky, byly mylné. Nejenom že většina vyučujících vůbec nevěděla, co obnáší genderově citlivá výuka, většina z nich ani neznala pojem gender. Bylo tudíž objeveno mnoho genderových problémů, kterým musí děti čelit. Například sami vyučující dívky - žačky příliš nemotivují pracovat s počítačem nebo nechají chlapce, aby dívkám při práci s počítačem pomohli. Chlapci jsou více hodnoceni za úhlednost a estetiku svých prací vytvořených na počítači než dívky, u kterých se toto spíše předpokládá. Dívky jsou více zkoušeny z jednodušších otázek než chlapci, kteří musí mít podrobnější znalosti např. vnitřního vybavení počítače.

H6 U dětí byly pozorovány genderové stereotypy, především dívky vyhodnocovaly chlapce jako experty a závislé na počítači a počítačových hrách. Chlapci o dívkách mluví jako o „neschopných se vůbec na počítač podívat, natož na nich něco udělat“. Jsou v nich prý velice slabé a vůbec nehrají hry. Také tvrdí, že příliš často komunikují on-line. Díky výše uvedenému lze předpokládat, že nejsou s genderovou problematikou obeznámeni a hypotéza je tímto **vyvrácena**.

4. ANALÝZA UČEBNIC

Pro analýzu genderového rozboru byly vybrány dvě učebnice, které byly uznány jako nejvíce používané v pedagogické praxi, což vyplynulo z rozhovorů s vyučujícími IT. Učebnice by se měly analyzovat z mnoha hledisek, mezi které patří například jejich přehlednost, přiměřená obtížnost a rozsah učiva, odborná správnost obrazového materiálu (ve shodě s kurikulárními dokumenty), vhodné či potřebné doplňující texty a materiály a v neposlední řadě cena a dostupnost, ale také hodnoty a postoje, pod který spadá genderový rozbor.

4.1 Kniha 1 – Dolanský, 2004

DOLANSKÝ, Zdeněk. Práce s počítačem nejen na ZŠ. Blug, 2004. ISBN 80-7274-937-4.

Tato publikace je již z pohledu odbornosti a aktuálnosti softwaru značně zastaralá, ale v této oblasti vzdělávání se stává zastaralou každá učebnice téměř v době vydání. Většinu z informací lze bez problémů využít i u novějšího softwaru. Je důležité vybrat si ty správné informace. Není vhodná pro domácí vyučování, bez vysvětlení.

Na první pohled vypadá kniha seriózně a je mířena spíše na mladší žáky a žákyně. Kniha je velmi čtivá, zajímavá, chvilkami velmi podrobná, i když na to na první pohled nevypadá, a hlavně poutavá díky svým průvodcům a uváděným příkladům k přiblížení se dané problematice.

Při bližším zkoumání zjistíme, že se z knihy o ní samotné toho moc nedozvíme. Úplně chybí označení roku a místa vydání. Tyto údaje nejsou ani na webových stránkách nakladatelství.

Obsah této učebnice je velice strohý a nepřehledný, jelikož chybí číslování jednotlivých kapitol.

Genderový nárok č. 5 – Rovnocenné příklady a ilustrace

Celou publikací provází tři kamarádi – dráček Počtík, kamarádka Lucka a monitor Móňa, kteří se snaží učivo přiblížit čtenáři (pouze v mužském rodě) a hadovi Háděti.

Celá publikace je doprovázena obrázky právě těchto kamarádů. Zajímavostí je jejich maskulinní převaha (viz tabulka).

Obrázek	Pohlaví	Počet zobrazení
dráček Počtík	mužské	11 +1(chyba zobrazení)
kamarádka Lucka	ženské	4
monitor Móňa	mužské	11

Obrázek č. 10: Počty genderových ilustrací z analyzované učebnice č. 1

Zato hned v úvodu je fotografie dětí pracujících u počítače, kde jsou vyobrazeny dívky i chlapani (2:3), což je v pořádku a zdá se, že by mohla být učebnice, nebo alespoň obrázky v ní genderově vyvážené. U kapitoly „Processor“ můžeme vidět obrázek mozku, co se dívá do monitoru, v kapitole „Výměna pozadí a spořiče obrazovky“ je možné vidět dva obrázky, vhodné pro chlapance i pro dívky, a to květinu a zvíře. Dále pak v kapitole „Vkládání“ je několik obrázků a vždy se jedná o zvířata. Dalším takovým obrázkem zvířete jsou želvičky z kapitoly o „Schránce“.

V kapitole „Naše zdraví a počítač“ je zobrazen pouze chlapeček u počítače, a tento jev se opakuje v kapitole „Péče o počítač“, kde je zobrazen obrázek doktora muže.

Příklady na procvičování jsou psány neutrálně nebo v zájmenu přivlastňovacím já/mě („Jakým způsobem lze i ikonami hýbat po ploše?“ nebo „Jak mohu vyměnit tapetu na pracovní ploše?“ či „Jaké druhy programů, podle toho co dovedou, znáš?“). Výjimku tvoří např. otázka „Mysli si, že jsi majitelem nějaké firmy (...) např. půjčovny vzducholodí (...)“. Tento příklad zobrazuje pouze mužský rod a jsou tudíž dívky vyloučeny z této práce? Přitom příklad se vzducholoděmi mi přijde vhodný pro obě pohlaví.

Shrnutí: Obrázky použité v publikaci jsou genderově vyvážené z pohledu práce na počítači a příkladů co a jak na něm konkrétně dělat. Ale u obrázků, kde je zobrazena přímo postava mužského či ženského pohlaví, je jednoznačně více vyobrazen muž (24:4).

Genderový nárok č. 6 – Generické maskulinum

V úvodu autor píše krátké poděkování, které začíná slovy „Vážený čtenáři, právě jsi otevřel...“. V tomto duchu je vedena celá učebnice, generické maskulinum je zde velmi rozsáhlé. Občas se zde dá najít odstavec, který mluví všeobecně k dětem, ale jedná se spíše o výjimku (např. první odstavec str. 7). Dokonce jsem jednou našla v učebnici doplněnou ženskou koncovku za mužským tvarem, a to na str. 15 v kapitole „Skříň počítače“, kde se uvádí: „I když je na zadním panelu spousta výstupů, správně zapojit bys je zvládl/a i ty. Tato věta (nebo odstavec) jako by sem nepatřila a psal ji jiný autor, protože mimo jiné o další dva odstavce dále opět autor píše: „Budeš-li si sám kupovat (...). Další příklady jsou již podobného stylu. Např. v kapitole „Jak to vypadá uvnitř počítače?“ (...) Sám počítač nikdy neotvírej! Budeš ale zklamán (...) a podobné.

Shrnutí: Tato publikace nesplňuje požadavek na oslovování stejnoměrně chlapce a dívky. Velmi často, více méně stále používá generického maskulina nebo se vyhýbá uvádění tvarů obojího rodu. Z tohoto úhlu pohledu je kniha psána pro chlapce.

Genderový nárok č. 4 – Příklady z oblastí každodenního života

Autorovi se příklady používané k vysvětlení daného světa, oblasti či úkolu celkem daří genderově vyrovnat, nebo spíše používá (většinou) příklady, které bez problémů pochopí jednoduše chlapci i dívky.

Vhodné jsou příklady, které autor přirovnává k počítačovým součástkám nebo IT pojmům například tyto:

- „Tak jako ty rosteš a rosteš, či stárneš a stárneš, počítače se zmenšovaly a zmenšovaly.“
- „Klávesnice musíme udržovat v čistotě. Nechutnají jim drobečky ze svačiny a ani kapky z tvého nápoje.“

- „Viry mohou porušit programy tak, že nejdou spustit nebo nepracují tak, jak by měly, na obrazovce se objevují různé žertovné nápisy, počítač začne hrát melodie, po obrazovce začne jezdit autíčko nebo létat mouchy, které smazávají písmenka.“
- O procesoru a chladiči: „Je to takový kovový ježek (...). Funguje stejně jako studená lžička v horkém čaji. Odvádí teplotu do sebe a čaj (procesor) se tak chladí.“
- K druhům počítačových myší: „(...) nemá kuličku, ale svítí jí na bříšku světelný paprsek (...)“
- Při vysvětlování stromové struktury autor jednotlivé složky přirovnává ke krabicím (známe např. i šuplíky) a názvy složek popisuje jako mamince, tatínkovi a Počítíkovi. V kapitolách, kde provází Lucka, autor vytváří soubory a složky s jejím jménem, tím se alespoň z malé části vyrovnají poměry mužských a ženských příkladů.
- Defragmentace disku je popisována jako generální úklid HDD, což také všichni určitě znají.
- Při učení psaní textu je jeden z příkladů „Napiš maminka, tatínek a monitor Móňa“. Ale v textu při vysvětlování a ukazování rozdílného druhu písma, je maminka uvedena celkem 9x a tatínek pouze 1x. I když je to zde hlavně kvůli vzorům písma a umožnění přehledného a výstižného srovnání, stálo by za úvahu zvýšit počet tatínků nebo mít v příkladu ideálně oba rodiče.

Mezi vyrovnané příklady, ale můžeme najít i některé, které byly ne příliš vhodně zvolené:

- K operační paměti a procesoru: „Pak můžeš jezdit, střílet, létat, prostě si hrát, jak je libo.“
- Srovnání velikostí RAMek: „Je to jako bys chtěl závodit v trabantu proti formuli 1.“
- „(...) při hraní her, kdy uslyšíš např. zvuky motoru auta, které zrovna řídíš...“
- Při srovnávání programu Word a WordPad autor uvádí příklad závodění šlapacího autíčka a automobilu, kde můžeme tvrdit, že obojí má čtyři kola a volant, jako, že oba jsou textové editory, ale s různou kvalitou.
- Při zmínce o historických textových editorech je sice zmíněn program T602, ale jako „dědeček“ T602 a dále pak jeho „vnouček“ 602TEXT.

Bohužel i v těchto příkladech se autor velmi často zapomínal zmiňovat i o důležitých ženách nebo to vypadá, že by autora ani nenapadlo, že by se o dané oblasti mohla dívka – žena zajímat. Jde o tyto příklady:

V historii počítačů zmiňuje významná jména, jako je B. Pascal, G. W. Leibniz, John von Neumann, Ch. Babage – a překvapuje mě, že i když se mu to přímo nabízí, nezmiňuje Augustu Adu, hraběnkou z Lovelace. Dalším nevhodně zvoleným příkladem je počítačové pirátství, kde autor zmiňuje jen chlapce a popisuje jak dnešní „pirát“ vypadá, jakoby dívky nemohly být počítačovými pirátkami. Obdobným příkladem je i ukázka odrážek, kde se autor věnuje osobnostem, ale pouze doslova malířům (Dvořák a Mareš) a spisovatelům.

Shrnutí: Z hlediska použitých příkladů autor používá většinou správné a vhodné typy úloh. Ale na druhou stranu při ukázkách, kdy má autor použít významné osobnosti, omezuje se pouze na mužské pohlaví.

Genderový nárok č. 3 – Různé životní styly, různorodost v povolání a zájmech mužů a žen

Charakteristika tohoto problému je dvojitá. Na jednu stranu autor zmiňuje i ženy v různých povoláních, ale bohužel už jen jako paní prodavačku nebo paní písařku... Zato velmi často autor uvádí povolání převážně v mužském rodě, a to i taková, která se nezdají být „typicky“ mužská. V úvodní kapitole mluví o speciálních programech pro novináře, konstruktéry a projektanty, úředníky. V dalších kapitolách nalezneme dělníky a programátory nebo třeba jen odborníky. Lékař je zde dokonce uveden dvakrát a vždy jako muž. Další profese, která je zde uvedena dvakrát, je učitel – učitelka. Dvakrát je zde zmíněn učitel nebo kantor, který celé učivo s žáky probírá a řádně vysvětluje. Učitelka je zde zmíněna, a to u tvorby tabulky na následné zkoušení, které je otravné.

Autor se snaží občas popsat různé oblasti pracovního procesu vyhýbáním se jednotlivým povoláním uvedením celého sektoru například zdravotnictví, banky a jiné, čímž dochází k rovnocennému a jasnému příkladu pro dívky i chlapce. Ale bohužel jen asi dvakrát v celé učebnici.

Jednou zmíní autor také oba rodiče v souvislosti s prací na počítači, který mají oba v zaměstnání. Ale ve chvíli, kdy se Lucka zmíní o počítači, hrách a programech, už patří počítač tatínkovi.

Hodně zde také autor promlouvá přímo k chlapcům, kde je nejenom oslovuje, ale uvádí slovní spojení, kdy mohou „machrovat na kamarády“ nebo kdy mu „kamarád“ nabídne nový program nebo počítačovou hru. Nikde nebyla ani jednou zmínka o kamarádce či alespoň dívce pracující/hrající na počítači (krom Lucky, která provádí částí publikace).

4.2 Kniha 2 – Kovářová, 2004 a 2008

KOVÁŘOVÁ, Libuše. *Informatika pro základní školy 1*. Kralice na Hané: Computer Media, s.r.o., 2004. 100 s. ISBN 80-86686-22-1.

a

KOVÁŘOVÁ Libuše, Vladimír, NĚMEC, Michal JIŘÍČEK a Pavel NAVRÁTIL. *Informatika pro základní školy 1*. Vyd. 2. Kralice na Hané: Computer Media, 2008. 88 s. ISBN 978-80-7402-015-5.

Tato publikace je součástí souboru tří dílů. Všechny jsou si stylem psaní a rozboru velice podobné. Tato publikace stejně jako předchozí je lehce zastaralá, a to především v používání starších verzí programů. Ale přesto se dá využít i dnes. Kniha není vhodná pro domácí vyučování, bez následného vysvětlení, má-li uživatel nový software. Což znamená u této knihy MS Windows Vista (a novější) a MS Office 2007 (a novější).

Na první pohled kniha zaujme. Jsou zde spousty obrázků, textů, tabulek a diagramů. Obrázky jsou kreslené, ale i z fotografií, a to umocňuje praktičnost této učebnice. První část knihy se může jevit spíše pro mladší žáky a žákyně, ale jsou zde i podrobné informace, které se hodí právě pro vyučování na druhém stupni nebo pro žáky a žákyně s pokročilejšími znalostmi. Kniha je čtivá a zajímavá. Velice pěkné provedení je díky průvodci chlapci Hugovi, který vše vysvětluje a doplňuje.

Obsah této učebnice je velice úhledný a kapitoly jsou přehledné.

Učebnice byla vydána po druhé jako aktualizované vydání v roce 2008, některé obrázky a texty byly upraveny pro aktuální software, přesto je dnes již zastaralá, přesto jedna z nejaktuálnějších.

Genderový nárok č. 5 – Rovnocenné příklady a ilustrace

Celou publikací provází pouze jedna postava, a to chlapec Hugo.

V knize jsou obrázky Huga při mnoha doprovodných ukázkách. Také jsou zde tabulky a diagramy, na které Hugo upozorňuje, a jsou tak označovány poznámky, upozornění, rámeček Pamatuj a minislovníček.

V celé publikaci objevíme pouze Huga nebo jiné muže. Například při rozdělování ohně, postavy z Egypta, Hugo jako doktor, chlapci jako vojáci a mnoho dalších.

Jsou zde i příklady a ilustrace, které jsou genderově korektní. Například v úkolu v kapitole „Historie informací“, kde autorka pokládá otázku: „Zkus se zamyslet nad tím, které tři informace byly v historii lidstva nejdůležitější.“ nebo v kapitole „Malování“ úkol: „Nakreslete šneka.“. Nebo „Nakreslete mrak s bleskem a kopírováním vyrobte bouřku.“ a podobné. Většina úkolů je ekvivalentních. Autorka používá správné obrázky pro tvorbu, a to zvířátka, která jsou vhodná ze zkušeností pro dívky i chlapce. Občas se objeví i nekorektní příklady, například v jedné kapitole při vkládání textu do obrázků jsou využita jména pro vkládání textu do balónků. Z pěti balónků je pouze v jednom dívčí jméno, a to autorčino.

Shrnutí: Obrázky použité v publikaci nejsou genderově vyvážené. Jak u jednotlivých příkladů, tak i u obrázků postav muže – ženy. Příklady jsou na tom lépe. Autorka se snaží předkládat většinou rovnocenné příklady.

Genderový nárok č. 6 – Generické maskulinum

V úvodu i celé publikaci je uvedeno neutrální množné oslovení žáků a žákyň, tudíž zde není používáno generické maskulinum.

Shrnutí: Tato učebnice je z tohoto pohledu korektní.

Genderový nárok č. 4 – Příklady z oblastí každodenního života a genderový nárok č. 3 – Různé životní styly, různorodost v povolání a zájmech mužů a žen

Autorka při vysvětlování IT pojmů a práce s počítačem celkem úspěšně používá genderově vyvážené příklady z každodenního života. S těmito příklady a textem by neměli mít problémy dívky ani chlapci.

Mezi vhodné příklady spadají například tyto:

- Oheň a pračlověk – „A pak čirou náhodou někdo přišel na to, že když do sebe třískne bílými kameny poblíž suché kůry stromu, tak se oheň rozhoří sám“ (...)
- „Protože při psaní používaly svitky (podlouhlé pruhy, na koncích stočené, něco jak měl Kokoška v Šíleně smutné princezně, jenomže delší), slepily se ještě papyrové listy za sebe pomocí škrobové kaše.“
- Příklad se SMS zprávami
- „Pokud byste totiž zapnuli prázdný, tzv. nenainstalovaný počítač, nedělal by vůbec nic – byl by „mrtvý“.“
- (...) oblíbená hra je software (...) dopis, který píšete, píšete v textovém editoru – to je software (...)
- „Zkuste nakreslit trs trávy, královskou korunu nebo hvězdu.“
- Při učení se kopírování objektů jsou využity přírodní objekty – mraky, blesky, stromy nebo objekty z běžného života, například nádobí.
- I další příklady i z běžného života – (...) „stejně jako doma zůstávají odpadky v koši až do té doby, dokud ho někdo nevynesou. Ve vašem případě – dokud na něj naklepnete pravým tlačítkem myši a nezvolíte „Vysypat koš“.“
- Obrázky jsou voleny z památek (například Eiffelova věž) nebo různá zvířata.
- U ukázek internetových stránek byly stránky věnující se přírodě, jedné základní škole a jiné.

Následují příklady, které byly ne příliš vhodně zvolené:

- „Má váš děda tak silné brýle, že mu bez nich musíte popisovat i slona, kterého si právě hladí po hlavě?“
- „Líbí se vám hrbaté holky?“
- (...) „Představte si Britney Spears, když se její štíhlouňka postavička roztáhne dvakrát víc do šířky než do délky... Uch!“
- Podkapitola „Zarovnání odstavců“ zobrazuje vojenskou přehlídku obsahující pouze muže.

Autorka se možná velmi vyhýbá jakémukoliv rozdělení i mužů a žen v různých povoláních. Krom vojáků a doktora tam snad ani žádné není.

Shrnutí: Autorka se velice snaží o genderově rovnocennou publikace ve více rovinách. Jen pár příkladů není nejlépe zvoleno. Ale také je publikace psána velmi opatrně, zasloužila by si více akčnosti a více příkladů ze životních zkušeností pro dívky i chlapce.

5. DOPORUČENÍ PRO PEDAGOGICKOU PRAXI

Školy by měly působit na své žáky a žákyně neutrálně, bez genderových stereotypů. Žáci a žákyně zde rozvíjejí své individuální vlastnosti a předpoklady. Neměli by tudíž být svazováni žádnými stereotypy a předpoklady nebo společenskými pravidly, které jsou spojeny s jejich pohlavím. V dnešní společnosti, tudíž ani ve školních institucích, není možné zatím takto stoprocentně komunikovat, jelikož si většina lidí neosvojila znalost genderové problematiky, a to ani pedagogičtí pracovníci. I když se ve vzdělávacím kurikulu objevují požadavky na rovnoprávné jednání a vyučování rovnosti mezi lidmi, je genderová problematika z důvodu neznalosti neúmyslně vyloučena.

Genderové stereotypy je nutné zmírňovat již od narození dítěte. Jako pedagogové a pedagožky bychom měli znát situaci na nižších stupních vzdělávání a výchovy. Právě učitelé a učitelky by měli dokázat poradit a pomoci rodičům a jejich dětem.

Pro rodiče dětí a učitele/ky v mateřských školách bych doporučila volnost ve výběru hraček. Nechat si hrát dívky s „typicky chlapeckými“ hračkami a naopak. Neškatulkovat obě pohlaví od narození do „typických“ barev (modrá, růžová). Pokud se rodiče těchto barev bojí, mohou použít mnoho jiných barev. Například u žluté, zelené, hnědé a béžové dopředu neuhodneme, o jaké pohlaví se jedná. Společnost totiž není zatím úplně připravena na to, že když uvidí růžový kočárek nebo dečky, aby uvnitř byl malý chlapeček. Dále bychom si měli dávat pozor na to, jaké vlastnosti a schopnosti u dětí rozvíjíme. Neměli bychom se specializovat na konkrétní vlastnosti u konkrétního pohlaví (že se jí/mu to bude později hodit). Vždyť nevíme, komu se v budoucnu co bude hodit, a navíc bychom měli být schopni rozvíjet všechny dovednosti u všech dětí stejně (nebo se o to alespoň snažit). Dívky i chlapci by si měli společně hrát se stavebnicemi a kostkami, nebo vařit v kuchyňce či si hrát s panenkami a panáčky. Nezakazovat jim hrát si s hračkami „nevhodnými“ pro jejich pohlaví. Toto je velice často viděno u chlapců, touží-li po panence. Všechny děti by se měly rozvíjet v co nejvíce schopnostech a dovednostech.

I když je dnešní vzdělávání považováno za demokratické, z předešlého textu se zdá, že ženy a dívky získávají v rámci vzdělávacího procesu méně, než jim po právu přísluší. Odborní teoretici se domnívají, že je několik možných řešení, jak tuto skutečnost napravit.

Velice často je uváděno řešení v podobě segregovaných škol podle pohlaví. I když se to pro druhé může zdát naopak segregací do „příslušných“ genderově definovaných rolí. Naopak odborníci mají za to, že tyto vzdělávací instituce umožňují každému pohlaví věnovat se takovým studijním předmětům a oblastem, ve kterých jejich pohlaví nemělo možnost vyniknout (Ruhlman, 1996). U dívek je pozitivní dopad na tuto segregaci potvrzen. Tyto dívky mají vyšší a zdravější sebevědomí, po ukončení vzdělávání snáze nacházejí prestižní a dobře placené zaměstnání (Dobrzynski, 1995). V takovýchto školách se totiž studentky mohou specializovat na „tradičně mužské“ obory, jako je fyzika, inženýrství nebo informatika bez nepříjemného pocitu, že jsou v menšině. Nemají pocit a nezažívají, že je jejich snaha mužskými kolegy a pedagogy zlehčována.

Naopak další skupinou, většinou kritizující segregaci školství, jsou odborníci, kteří si vytyčují za cíl rekonstruovat společenské instituce. Podle nich segregace ve školství neřeší obecné problémy genderových nerovností a diskriminace. Snaží se o celkový jiný pohled na instituce, které by měly pracovat v rovnocenných podmínkách a v rámci spravedlivého systému rovného rozdělení společenských prostředků a odměn (AAUW: Hostile hallways, 1993). Bylo vyvinuto již mnoho snah o rovnocennost, a v různých podmínkách se více či méně povedlo. Jako jedna z úprav je zavedení genderově vyváženého kurikula, kde by měly být začleněny studijní materiály o ženách (nebo i o občanech jiných barev pleti než bílé a gayích a lesbách). Další možností jsou různé semináře a kurzy (většinou ve vysokoškolském vzdělávání). Tyto kurzy se věnovaly například „Ženám v dějinách“, „Ženám v literatuře“, „Ženám v obchodu a ekonomice“ nebo „Ženám a IT“ (převážně z Women's studies, USA). I když se na první pohled může zdát, že jsou tyto kurzy jen ku prospěchu věci, nastávají i zde možné komplikace. Tyto kurzy převážně jen vyzdvihovaly práce a životy žen výjimečných, které se chovaly jako muži a věnovaly se tak i „mužským činnostem“. Měřítka pro muže vyzdvihují „úspěšnou“ ženu. Což zajisté může vést k posílení genderových stereotypů a označovat dívky, které se takto chovat nechtějí nebo nemohou, za „neúspěšné“ (Renzetti a Curran, 2005).

Proto většina dnešních kurzů (Women's studies) věnujících se genderu v rámci jiných oborů má jinou koncepci. Jejich hlavním cílem a otázkou jsou změny v politice či společnosti, kdyby byly strukturovány z ženského hlediska. Jedna z běžných a v dnešní době častých otázek je: „Pokud bychom do ekonomických analýz zahrnuli neplacenou,

tradičně ženskou práci v domácnosti, jak by to tyto analýzy proměnilo? A jaké postoje zaujímají ženy k nejrůznějším ekonomickým problémům?“ (Renzetti a Curran, 2005).

Litera zákona však mluví o rovnosti šancí a nediskriminaci. Toho můžeme mimo jiné dosáhnout právě na školách, kde je nejdůležitější s tím začít. Jak osvětou učitelů a učitelek, tak osvětou rodičů a celé společnosti.

5.1 Doporučení pro vyučující

Další všeobecná doporučení:

V zájmu rovného zacházení s pohlavími se vyučujícím doporučuje Smetáčková (2006: 41 - 42):

- Oslovovat dívky adresně a individuálně – během vyučování i o přestávce.
- Zesílit pozitivní komentáře vůči dívkám: „To zvládneš!“
- Dbát na vyvážené složení pracovních žakovských skupin.
- Nepřidělovat úkoly studujícím a pracovním skupinám genderově zatíženým způsobem.
- Dívky vyvolávat stejně často jako chlapce, klást jim stejně důležité či těžké otázky, propůjčovat projevům dívek závažnost zopakováním nebo položením doplňující otázky.
- Nepřipustit, aby studující navzájem rušili své projevy, zejména aby chlapci rušili projevy dívek.
- Nesvazovat chlapce a dívky stereotypy, např. „To není nic pro dívky/chlapce.“; „Chlapec/dívka si přece nehraje s...“; „Správný chlapec přece nepláče.“; „Tak se ukaž jako pořádný chlap.“; „Dívka něco takového nedělá.“;
- Otevřeně a pozitivně přijímat, když se chlapec nebo dívka chová „genderově netypicky“; v takových situacích neprotahovat obličej, nepotřásat hlavou, nesmát se a podobně.
- Trénovat dívky i chlapce ve veřejném projevu.
- V případě nejasností povzbuzovat dívky, aby blíže vysvětlily, co míní říci. To platí zejména v oblastech, kde mají chlapci náskok – a naopak.
- Srovnání nebo příklady stavět na specifické životní zkušenosti dívek (případně chlapců) se v žádném případě nesmějí zesměšňovat. Pokud jsou nezvyklé, vyučující je musí vyzdvihnout jako originální a pochválit je.
- Jsou-li dívky diskriminovány chlapci, musí dostat chlapci prostřednictvím přiměřených sankcí na vědomí, že se zde nejedná jen o tolerovatelné „kavalírské prohřešky“.
- Chování chlapců a dívek se s nimi musí otevřeně projednávat.
- Učující má podporovat kontakty a dohody mezi dívkami a chlapci.
- „Macho“ - výstupy chlapců musí být v zárodku potlačovány.

- Chlapci mají být podporováni v tom, aby se uměli šetrně přiblížit ostatním a být si vědomi vlastních strachů a zranitelných míst.

Pro vyučující na školách doporučuji vyvěsit ve třídě a využívat „Desatero genderové korektnosti“ (Žába na prameni, 2007):

1. Vyhybejme se genderově stereotypnímu uvažování o mužích a o ženách.
2. Nezesměšňujme ženy nebo muže, které/kteří se chovají genderově nestereotypně.
3. Neoznačujme jako výjimky ženy/muže, které/kteří působí v méně typických rolích.
4. Neospravedlňujme genderové stereotypy pořekadly a příslovími, odkazy na přírodu či na vědecké authority.
5. Nehodnotme rozdílně tentýž projev chování u žen a u mužů.
6. Všimějme si, jak je ženské tělo zneužíváno jako zkrášlující a sexuálně stimulující objekt v reklamě, apod.
7. Používejme tvary obojího rodu tam, kde mají označovat ženy i muže.
8. Užívejme ženské tvary názvů profesí, zejména tam, kde se jedná o konkrétní ženu.
9. Všimějme si rozmanitosti, která existuje mezi ženami. Všimějme si rozmanitosti, která je mezi muži.
10. Přemýšlejme, čemu se smějeme.

Někteří učitelé a učitelky, kteří učí na škole již mnoho let, možná tyto rady nebudou chtít uznávat. Stává se, že někteří „zkušenější“ vyučující nemají zájem o nové poznatky, nové zdokonalování se, či změnu v zažitém režimu. To je ale velká chyba. Při výchově a vzdělávání jsou důležité sice zkušenosti, ale i nové a moderní směry. Je třeba se přizpůsobit a umět se učit celý život.

5.2 Doporučení pro vyučující IT

Každý učitel a učitelka by si měli dělat (pokud tak ještě nedělají) autoevaluaci svých hodin, kromě jiného i z genderového hlediska. Učitelé a učitelky by tedy měli začít kontrolou času, který věnují jednotlivým žákům, chlapcům a jednotlivým žákyním, dívkám. Velmi důležitý krok kupředu je správně používat dvojího rodu v jazyce a oslovování hlavně v komunikaci s žáky a žákyněmi, ve třídě i celé škole. Oslovovat žáci a žákyně, mluvit o spisovatelkách a spisovatelích a podobně.

Vyučující by měl/a:

- Zpětně si promítnout, kolikrát vyvolal/a koho, a na co se ho/jí ptal/a.
- Za co hodnotil/a chlapce a za co dívky?
- Zvážit, zda měla obě pohlaví stejné podmínky při odpovědi?
- Zhodnotit všechny oficiální a neoficiální výukové materiály:
 - používanou učebnici
 - používané pracovní materiály
 - používané nebo doporučené webové stránky
 - používaná záznamová média
 - a další podklady...

Vyučující si mohou přizvat na pomoc do své hodiny i kolegu/yni.

Samozřejmostí jsou studijní texty a příklady, které neobsahují tradiční rozdělení mužské a ženské role či jejich nerovnost.

A v neposlední řadě by se vyučující a vedení škol měli zamyslet nad výzdobou ve škole. Není moc „holčičí“ nebo naopak nechybí zde obrazy významných mužů i žen? Co výzdobou vlastně (nejen) dětem říkáme...

Vyučující by měli motivovat dívky v IT předmětech, oborech a později i v zaměstnání. Je nezbytné je více s IT seznámit a více o něm mluvit.

Návrhy na vylepšení situace genderové rovnocennosti v IT:

- Na škole by mělo být umožněno žákům a žákyním, aby mohli do učebny chodit ve vymezených hodinách i po vyučování
 - vhodné by bylo zařídit jak bloky pro obě pohlaví dohromady, tak i rozdělit tyto hodiny pro dívky a chlapce zvlášť (dívky se zde nebudou cítit nežádoucí), dále by bylo vhodné rozdělit i první a druhý stupeň,
 - pokud má škola více učeben, mohou být tyto hodiny paralelní.
- Vyučující by měli občas do své výuky zařadit zajímavé vyprávění o významných osobnostech, jak a co udělaly pro technický svět.
- Také by měli žáky a žačky informovat o různých možnostech uplatnění v IT. A také o tom, kolik žen již takovou práci dělá.
- Ve vyučování využít občas smíšené skupiny pro jednotlivé úkoly, chlapci a dívky se více naučí vycházet s druhým pohlavím, mít trpělivost a naučí se kooperovat navzájem. Je důležité je sledovat a nabádat, aby obě pohlaví dělala totéž a genderově se neškatulkovala.
- Jako zpestření výuky i prohloubení motivace k práci s počítačem hlavně u dívek doporučuji občas využít oddělených hodin, chlapci a dívky zvlášť. I kdyby to znamenalo spojit více tříd, například i z jiných ročníků. Ze své pedagogické praxe to mohu jen doporučit, obohatí se tím žáci a žákyně i vyučující.
- Počítačová učebna i prostor před ní by mohly být mimo jiné vyzdobeny obrazy (nebo obrázky na nástěnkách) známých osobností z techniky a IT (Bill Gates, Steve Jobs aj.), kde samozřejmě nebudou chybět ženy (Ada Lovelace, GraceHopper, Roberta Williams, ale i ženy z dnešní doby, které pracují v IT sféře).
- Počítačová učebna by mohla mít jako výzdobu využité různé počítačové plakáty z počítačových her, hardware a software; vhodné a přitažlivé pro dívky i chlapce, neurážející.

- Počítačové učebny by neměly vypadat jako „doupě“, ale jako klasická učebna na základní škole.
- Pro posílení motivace dívek pro IT by škola mohla pomoci rodičům (třeba i těm na rodičovské dovolené) a prarodičům, například školením v oboru IT, s jejich informační gramotností, která by pomohla nejen jim, ale zároveň i jejich dětem, mezi kterými v dnešní době vzniká IT bariéra. Tyto možnosti a zkušenosti by zvýšily zájem dívek o počítače a motivovaly by je tím k častější a pro ně poté běžnější práci.

5.3 Doporučené zdroje pro vyučující

www.csz.cz - Český svaz žen – Největší ženská organizace v České republice. Organizují množství projektů a vydávají tematické publikace.

www.feminismus.cz - O ženách, mužích, feminismu a Gender Studies – informace, publikace a projekty o rovných příležitostech.

feminismus.cz/pametzen - Stránky projektu Paměť žen, který zachycuje životní zkušenosti a názory žen tří generací (narozených v letech 1920–1960) metodou oral-history a narativního interview.

www.genderonline.cz - Časopis Gender, rovné příležitosti, výzkum – Vydává Sociologický ústav AV ČR.

www.genderstudies.cz - Nevládní nezisková organizace Gender Studies a Knihovna s informačním centrem v Praze – slouží především jako informační, konzultační a vzdělávací centrum v otázkách vztahů mužů a žen a jejich postavení ve společnosti.

www.owp.cz - Stránky nakladatelství a vydavatelství One Woman Press, které se specializuje na beletrii, poezii i odbornou literaturu týkající se genderové problematiky.

www.zabanaprameni.cz - stránky občanského sdružení Žáby na prameni, která mimo jiné realizovala projekt Rovné příležitosti v pedagogické praxi.

zenskaprava.ecn.cz - Program *Ženská práva jsou lidská práva* je jedním z dlouhodobých programů NEzávislého Sociálně Ekologického HNUTÍ – NESEHNUTÍ. Realizují především informační a vzdělávací aktivity. Jejich hlavním cílem je přenést informace a diskuse z odborných a akademických rovin mezi širší veřejnost a do všedního života.

www.zenyaveda.cz - stránky Národního kontaktního centra - ženy a věda, které pracuje v rámci Sociologického ústavu Akademie věd ČR; jsou zde informace o genderové rovnosti ve vědě a výzkumu a mezinárodní spolupráci ve vědě a výzkumu, statistiky a rozhovory s badatelkami aj.

www.zkusit.cz - Zkus IT, Rozhodni se pro budoucnost - stránky pro dívky a ženy, které přemýšlejí o své budoucí kariéře v IT oboru. Rozhovory, zajímavé informace.

6. ZÁVĚR

V současné společnosti bývá genderově citlivá výuka probírána jak odborníky, tak i laickou veřejností. Na muže a ženy, tudíž i na chlapce a dívky, působí vžití genderové stereotypy. Tyto genderové role jsou předkládány jednotlivcům rodinou, přáteli, školními institucemi i médií. Obzvláště v oboru IT jde o problém, který by se měl řešit.

Tato diplomová práce splnila své definované cíle, jelikož zjistila odpovědi na předem položené otázky. Přesto bylo zjištěno, že povědomost většiny pedagogů a pedagožek o genderově citlivé výuce je nedostačující. Genderově citlivá výchova a vzdělávání je součástí smýšlení o rovnosti lidí různých ras, barvy pleti a pohlaví. Primární odpovědnost v genderově citlivé výuce mají především pedagogové a pedagožky, kteří ale nemají dostatečnou úroveň znalostí této problematiky. Relativně často vyučujícím nebyl znám pojem „gender“ nebo „genderově citlivá výuka“. Ve své pedagogické praxi se učitelé a učitelky často o této problematice běžně nic nedozví, ačkoliv většina má o ni zájem. Žáci a žákyně tudíž logicky nebyli s genderovou problematikou také obeznámeni.

Z výzkumu je možné konstatovat, že počítače a počítačové hry mají rádi jak chlapci, tak i dívky obdobně. Dívky většinou upřednostňují odlišný styl počítačových her než chlapci. Dívky také tráví více času u počítače díky novým možnostem elektronické komunikace, která je pro ně přitažlivější než pro chlapce. Dívky více preferují komunikaci, chlapci výzvy a dobrodružství v podobě počítačových her. Dívky hrají počítačové hry, ve vyšším věku, především z nudy; také preferují kratší hry. Kladné zjištění je, že i když na počítači děti tráví mnoho času, nezpůsobuje to jejich nezájem o sport. Pravidelně sportuje nadpoloviční většina dětí (chlapci i dívky), příležitostně si zasportuje větší část ostatních dětí. Všeobecně bylo ale zjištěno, že raději sportují chlapci než dívky.

Mohlo by se zdát, že genderové stereotypy jsou ve škole všude kolem nás. Není to jen výklad a vystupování vyučujících, ale například i používané učební materiály. Byla zjištěna nedostatečná genderová rovnost v učebních materiálech, především v učebnicích pro genderově citlivou výuku. Učitelé a učitelky by měli volit vhodné, genderově vyhovující učebnice, cvičebnice, internetové stránky, ilustrace a další materiály používané ve výuce.

Děti jsou velice ovlivňovány, jak v rodině, tak především ve školských institucích. Ovlivňují je jak jejich spolužáci a spolužačky, tak i vyučující, ale i celá koncepce školy, a to po celou dobu školní docházky. V diplomové práci byly také vytyčeny směry, kterými lze ovlivnit výuku pedagogů a navržena různá metodická řešení. Na základě zjištěných informací je důležité, aby vyučující realizovali ve své autoevaluaci genderové analýzy svých hodin. Vyučující by měli ve své výuce přistupovat k žákům i žákyním rovnocenně. Také by je neměli odrazovat diskriminujícími, nevhodnými poznámkami a vylučováním z určitých úkolů. Naopak je vhodné motivovat i dívky - žáčky k dalšímu studiu IT a jiných technických oborů. Vyučující by jim měli představit tento obor z různých pohledů a ukázat jim nezměrné možnosti IT oboru.

Genderově citlivou výuku již není možné opomíjet. Je důležité přijmout ji jako běžnou součást života a vzdělávání v globální podobě. Důsledky genderově nevhodné výuky ve vzdělávací oblasti ICT demotivují především dívky k práci s počítačem. Jejich názory jsou spíše maskulinitou chlapců v ICT. Jen pár mladších dívek se s IT ztotožňuje stejně jako chlapci. Bylo vyzorováno, že jde většinou o dívky, jejichž matky se IT běžně věnují. Z výzkumné části dále vyplývá, že informační gramotnost se zvyšuje u dívek narozených po roce 1999; považují počítač za běžnou součást života, stejně jako například automobil nebo mikrovlnnou troubu. Dnešní děti, dívky i chlapci, tráví mnoho času jak sportem, tak u počítače, ale mají k tomu většinou ještě další zájmy. Důsledkem toho je, že mají o několik hodin prodloužený aktivní den, a tím i, mimo jiné, nedostatek spánku, který může způsobovat různé zdravotní potíže. Aby mohly všechny své zájmy i povinnosti zvládat, a protože mají počítač především v dětském pokoji, tak většina dětí tráví u počítače večery, často až do noci. Děti v adolescentním věku také dávají přednost počítači, hrám a elektronické komunikaci před společným trávením času s rodiči nebo sourozenci.

Bylo by přínosem, kdyby byla tato studie zopakována, neboť by bylo zajímavé zjistit, zda stále narůstá vyšší zájem o IT u mladších žákyň. Rovněž by výzkum měl být zopakován na více školách, a to i s různými rozšířeními, například o tělesnou výchovu a další.

K eliminaci genderových stereotypů je zvláště potřeba „změna myšlení“ konkrétní kultury, společnosti, která ale představuje dlouhodobý a komplikovaný proces.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AAUW - American Association of University Women

ČSÚ – Český statistický úřad

ICT – Informační a komunikační technologie

INF – Se zaměřením ICT

IT – Informační technologie

G - Gymnázium

MS - Microsoft

MŠ – Mateřská škola

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SŠ – Střední škola

VŠEOB – S všeobecným zaměřením

ZŠ – Základní škola

8. SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK, GRAFŮ A OBRÁZKŮ

Obrázek č. 01: Rozdělení českých uživatelů/lek Facebooku podle věku.....	68
Tabulka č. 01: Počet studující žen a mužů v oborech IT.....	42
Tabulka č. 02: Přehled respondentů a respondentek dotazníkového šetření.....	50
Tabulka č. 03: Hrající a nehrající hry na Facebooku – všichni respondenti/tky.....	68
Tabulka č. 04: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o dívkách a PC“.....	81 - 82
Tabulka č. 05: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o dívkách a PC hrách“.....	82
Tabulka č. 06: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o dívkách a PC“.....	83
Tabulka č. 07: Co si myslí o sobě chlapci a dívky „o chlapcích a PC hrách“.....	83
Tabulka č. 08: Ovlivnění času trávením u televize, sportem a hraním počítačových her – všichni respondenti/tky.....	84
Tabulka č. 09: Ovlivnění času trávením u počítače, sportem a hraním počítačových her – všichni respondenti/tky.....	85
Tabulka č. 10: Počty genderových ilustrací z analyzované učebnice č. 1.....	90
Graf č. 01: Oblíbenost práce na počítači – od všech respondentů/ek.....	50
Graf č. 02: Čas strávený u počítače v hodinách za týden – od všech respondentů/tek.....	52
Graf č. 03: Od kolika let pracují s počítačem – od všech respondentů/tek.....	53
Graf č. 04: Zájmy – od všech respondentů/tek.....	54
Graf č. 05: Zájmy dívky.....	55
Graf č. 06: Zájmy chlapci.....	55
Graf č. 07: Podíl oblíbenosti sportu, PC a knih – dívky.....	56
Graf č. 08: Podíl oblíbenosti sportu, PC a knih – chlapci.....	56
Graf č. 09: Podíl oblíbenosti sportu a počítače – dívky podle zaměření.....	57
Graf č. 10: Podíl oblíbenosti sportu a počítače – chlapci podle zaměření.....	57
Graf č. 11: Čtení knih – od všech respondentů/tek.....	58
Graf č. 12: Čtení časopisů – od všech respondentů/tek.....	59
Graf č. 13: Druhy časopisů – dívky podle věků a zaměření.....	60
Graf č. 14: Druhy časopisů – dívky podle věků a zaměření.....	60
Graf č. 15: Čtení komiksů – chlapci podle zaměření.....	60
Graf č. 16: Sportuje mládež?.....	61

Graf č. 17: Sportují chlapci se zaměřením ICT?.....	61
Graf č. 18: Sportují chlapci s všeobecným zaměřením?.....	61
Graf č. 19: Sportují dívky se zaměřením ICT?.....	62
Graf č. 20: Sportují dívky s všeobecným zaměřením?.....	62
Graf č. 21: Čas trávený u TV-DVD-PC – dívky.....	63
Graf č. 22: Čas trávený u TV-DVD-PC – chlapci.....	63
Graf č. 23: Nejčastěji sledované zařízení – všichni respondenti/tky.....	64
Graf č. 24: Dokáží si představit život bez PC – všichni respondenti/tky.....	64
Graf č. 25: Oblíbenost webových stránek – všichni respondenti/tky.....	66
Graf č. 26: Povědomost o Facebooku – všichni respondenti/tky.....	69
Graf č. 27: Hrají počítačové hry – všichni respondenti/tky.....	69
Graf č. 28: Hrají počítačové hry – dívky zaměřením ICT.....	70
Graf č. 29: Hrají počítačové hry – dívky všeobecné zaměření.....	70
Graf č. 30: Hrají počítačové hry – všechny dívky.....	71
Graf č. 31: Důvod oblíbenosti hraní PC her – hrající všichni respondenti/tky.....	71
Graf č. 32: Důvod oblíbenosti hraní PC her – hrající dívky.....	72
Graf č. 33: Frekvence hraní PC her – hrající všichni respondenti/tky.....	72
Graf č. 34: Frekvence hraní PC her – hrající dívky.....	73
Graf č. 35: Frekvence hraní PC her – hrající chlapci.....	73
Graf č. 36: Oblíbené žánry PC her – hrající všichni respondenti/tky.....	73
Graf č. 37: Kde získávají počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky.....	74
Graf č. 38: Kde hrají počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky.....	75
Graf č. 39: S kým hrají počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky.....	75
Graf č. 40: Oblíbené počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky.....	76
Graf č. 41: Hrají on-line počítačové hry – hrající všichni respondenti/tky.....	77
Graf č. 42: Zkušenost s hraním na konzolích – hrající všichni respondenti/tky.....	77
Graf č. 43: Zkušenost s přenos. herním zařízením – hrající všichni respondenti/tky.....	78
Graf č. 44: Zkušenost s hraním PC her – nehrající všichni respondenti/tky.....	79
Graf č. 45: Chtěli někdy hrát PC hry – nehrající všichni respondenti/tky.....	79
Graf č. 46: Ovlivnění času trávením u televize, sportu a hraním počítačových her - všichni respondenti/tky.....	84
Graf č. 47: Ovlivnění času trávením u počítače, sportem a hraním počítačových her – všichni respondenti/tky.....	85

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- AAUW: *Hostile hallways: the AAUW survey on sexual harassment in America's schools*. Washington, DC: The Foundation, 1993, 25 s. ISBN 18-799-2201-0.
- ADAM, Alison. *Gender, ethics and information technology*. New York: Palgrave Macmillan, 2005, 196 s. ISBN 14-039-1506-7.
- ARENSON, Karen W. A Revamped Student Test Reduces the Gap Between Sexes. *New York Times*. 14.1.1998. ISSN 0028-7806. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1998/01/14/us/a-revamped-student-test-reduces-the-gap-between-sexes.html>
- BAČOVÁ, Viera a Gabriela MIKULÁŠKOVÁ. Rodové presvedčenia a rodové indentifikácie adolescentných chlapcov a dievčat. *Československá psychologie: časopis pro psychologickou teorii a praxi*. 2000, XLIV, č. 1. ISSN 0009-062X.
- BOCAN, Miroslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Adam SPÁLENSKÝ. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání, 2011, 176 s. Dostupné z: <http://soubory.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/zz-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15let.pdf>
- BURJAN, Vlado. Škola, scholé, ascholia... In: *Časopis DOBRÁ ŠKOLA: Časopis pre učiteľov, ktorí chcú byť lepší* [online]. 08.12.2010. 2010 [cit. 2012-09-21]. Dostupné z: [http://www.dobraskola.com/?tx_t3blog_pi1\[blogList\]\[showUid\]=93&cHash=8f60798980dab7bb3497296fe645ff7a](http://www.dobraskola.com/?tx_t3blog_pi1[blogList][showUid]=93&cHash=8f60798980dab7bb3497296fe645ff7a)
- *Click!: Jediná papírová nezbytnost v digitálním světě*. Praha: Grafika Publishing, 2008, XIX, č. 8. ISSN 1801-2345. Dostupné z: <http://resa.rza.cz/www/file.php?id=70>
- COOPER, Joel a Kimberlee D WEAVER. *Gender and computers: Understanding the*
- CORSARO, William A. a Donna EDER. CHILDREN'S PEER CULTURES. *Annual Review of Sociology*. 1990, roč. 16, č. 1, s. 197-220. ISSN 03600572.
- CRAWFORD, Kathryn. Girls and computers: equity and the evolution of computer literacy. *Refractory Girl*. 1990, č. 35, 21 - 26. ISSN 0310-4168.
- ČERVINKOVÁ, Daniela. *Problematika genderu na základní škole*. Brno, 2010. 84 s. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/185760/pedf_m/. Diplomová práce. Masarykova

univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra rodinné výchovy a výchovy ke zdraví.

Vedoucí práce PhDr. Mgr. Jitka Reissmannová.

- ČÍŽEK, Jakub. Věk sociálních sítí: České komunity. *Facebook: zapojte se do světa moderního internetu*. 2010, speciál 2010. ISSN 1214-1917.
- ČSÚ: Definice pojmů - Využívání ICT v organizacích veřejné správy. *Český statistický úřad* [online]. 2012, 27.1. 2012 [cit. 2012-08-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/definice_pojmu_vyuzivani_ict_v_organizacich_verejne_spravy
- ČSÚ: IT odborníci v datech. *Český statistický úřad* [online]. 2012, 25.1.2012 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/it_odbornici_v_datech/
- ČSÚ: Studenti a absolventi terciárního stupně vzdělávání. *Český statistický úřad* [online]. 2012 [cit. 2012-10-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/studenti_a_absolventi_terciarniho_stupne_vzdela_vani
- ČSÚ: Mzdy IT odborníků v České republice. *Český statistický úřad* [online]. 2012, [cit. 2012-11-09]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/mzdy_it_odborniku_v_ceske_republice
- ČSÚ: Zaostřeno na ženy a muže - 3. Vzdělání. *Český statistický úřad* [online]. 17.1. 2013. 2013 [cit. 2013-02-09]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/F0003691C7/\\$File/1413123302.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/F0003691C7/$File/1413123302.pdf)
- Desatero genderové korektnosti. *Kyselá a zlatá žába: Žába na prameni* [online]. [2008] [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.zabanaprameni.cz/kyseladesaterogenderovekorektnosti>
- *Digital Divide*. Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates, 2003, xi, 168 s. ISBN 08-058-4427-9.
- DOBRZYNSKI, Judith H. How to Succeed? Go to Wellesley. *New York Times*. 29.10.1995. ISSN 0028-7806. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1995/10/29/business/how-to-succeed-go-to-wellesley.html?pagewanted=all&src=pm>
- DOLANSKÝ, Zdeněk. *Práce s počítačem nejen na ZŠ*. Blug, 2004. ISBN 80-7274-937-4.
- Essential Facts: About the Computer and Video Game Industry. In: [online]. Entertainment software association, 2011. Dostupné z: http://www.theesa.com/facts/pdfs/ESA_EF_2011.pdf

- Essential Facts: About the Computer and Video Game Industry. In: [online]. Entertainment software association, 2012. Dostupné z: http://www.theesa.com/facts/pdfs/esa_ef_2012.pdf
- *Excalibur*. Praha: Popular Computer Publishing, 1991-2000, roč. 1-10. ISSN 1210-1125.
- FEIRING, Candice a Michael LEWIS. The Child's Social Network: Sex Differences from Three to Six Years. *Sex Roles*. 1987, roč. 17, 11/12, s. 621-636. ISSN 03600025.
- FIALOVÁ, Irena. *Genderové aspekty využívání ICT ve výuce: didaktické materiály k použití v edukaci*. V Praze: Pedagogická fakulta UK v Praze, 2009, 34 s. ISBN 978-807-2904-143.
- FIALOVÁ, Irena. SOKRATES COMENIUS G@ME. *Gender Awareness in Media Education: Genderové aspekty v mediálním vzdělávání*. Praha, 2006 - 2009.
- *GameStar*. Praha: IDG Czechoslovakia, 1999-2006, roč. 1-8. ISSN 1212-3331.
- *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000-, roč. I.-. ISSN 1213-0028. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/archive>
- *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000, I. roč., č. 1. ISSN 1213-0028. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/15-rocnik-1-cislo-1-2000>
- *Gender, rovné příležitosti, výzkum*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2000, I. roč., č. 2 - 3. ISSN 1213-0028. Dostupné z: <http://www.genderonline.cz/cs/issue/16-rocnik-1-cislo-2-3-2000>
- GOLOMBOK, Susan a Robyn FIVUSH. *Gender development*. New York: Cambridge University Press, 1994, ix, 275 s. ISBN 05-214-0862-8.
- HAVELKOVÁ, Hana a Mirek VODRÁŽKA. *Žena a muž v médiích*. Praha: Nadace Gender Studies, 1998, 50 s. Černá kočka, 2. sv. ISBN 80-902-3672-3.
- HEJL, Zdeněk. Počet uživatelů Facebooku 2011. *Magazín Portiscio: Blog o internetu a internetovém marketingu* [online]. 2011 [cit. 2012-05-24]. Dostupné z: <http://www.portiscio.net/pocet-uzivatelu-facebooku>
- HESS, Robert D. a Irene T. MIURA. Gender Differences in Enrollment in Computer Camps and Classes. *Sex Roles*. 1985, roč. 13, 3/4, s. 193-203. ISSN 03600025.
- HILL, Catherine, Christianne CORBETT, Adresse St. ROSE Eds. (2010): *Why so few? Women in Science, Technology, Engineering and Mathematics*. Washington DC: AAUW.

- *Hodnocení učebnic*. Editor Josef Maňák, Petr Knecht. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2007, 141 s. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 7. ISBN 978-807-3151-485.
- HROUDA, Jan. *Ženy a počítačové hry*. Praha, 2007. 30 s. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Sociologie. Konzultant práce Mgr. Zdeněk Sloboda.
- JARKOVSKÁ, Lucie. *Gender ve škole: příručka pro budoucí i současné učitele a učitelky*. Irena SMETÁČKOVÁ. Praha: Otevřená společnost, 2006, 67 s. ISBN 80-903-3315-X. Dostupné z: <http://www.osops.cz/download/files/gender1/gvs2-komplet.pdf>
- JIRÁSEK, František. *Sbírka úloh z matematiky pro SOŠ a studijní obory SOU*. Praha: SPN, 1986. 364 s. Učebnice pro střední školy. ISBN 80-04-21341-3.
- KETTNEROVÁ, Drahomíra a Lea TESAŘOVÁ. *Deutsch eins zwei*. Plzeň: Fraus, 2002, 320 s. ISBN 80-723-8139-3.
- KINCL, Lubomír, Miloslav KINCL a Jana JAKRLOVÁ. *Biologie rostlin: pro 1. ročník gymnázií*. 2. upr. vyd. Praha: Fortuna, 1993, 112 s. ISBN 80-716-8364-7.
- KNOTKOVÁ, Blanka, Irena SMETÁČKOVÁ-MORAVCOVÁ a Jana DECARLI VALDROVÁ. *Příručka pro posuzování genderové korektnosti učebnic: Jak zjistit, zda učebnice nepodává stereotypní obraz žen a mužů?*. Praha, 2004. Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/kat_ger/modules/low/kurz_text.php?id_kap=15&kod_kurz_u=kat_ger_6109
- KOVÁŘOVÁ, Libuše. *Informatika pro základní školy 1*. Kralice na Hané: Computer Media, s.r.o., 2004. ISBN 80-86686-22-1.
- KRISTOVÁ, Markéta. *Ženy v ICT profesích a ICT oboru v České republice*. Praha, 2008. Dostupné z: <http://www.zkusit.cz/dokumenty/zeny-v-it.pdf>. Disertační práce. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Sociologie. Vedoucí práce PhDr. Jiřina Šiklová CSc.
- LANDER, Rachel a Alison ADAM. *Women in computing*. Exeter: Intellect, 1997, xiv, 207 s. ISBN 18-715-1658-7.
- *Level*. Praha: Popular Computer Publishing, 1995-, roč. 1-. ISSN 1211-068X.
- *Levelík*. Red. Martin BACH. Praha: Vogel Burda Communications, 2007.
- LINHART, Jiří, VODÁKOVÁ, Alena a KLENER, Pavel. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-311-3.

- MARHÁNKOVÁ – HASMANOVÁ, Jaroslava a Michaela SVATOŠOVÁ. *Ženy v technických a ICT oborech: Situace v ČR*. Praha: Gender Studies, 2011. Dostupné z: http://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/zeny-a-it.pdf
- MAULE, Jan, Jitka ŠIMKOVÁ a Dana HANZLIKOVÁ VAŠKOVÁ. *Ženy, IT a trh práce*. České Budějovice: Attavena, 2007. Dostupné z: http://www.attavena.cz/www/download/publikace/zeny_a_IT.pdf
- MEYER, Michele. No sex and violence. *U.S. News & World Report*. 1996, roč. 120, č. 11, s. 69-69. ISSN 00415537.
- MILLER, Cynthia L. Qualitative Differences Among Gender-Stereotyped Toys: Implications for Cognitive and Social Development in Girls and Boys. *Sex Roles*. 1987, roč. 16, 9/10, s. 473-487. ISSN 03600025.
- NÁRODNÍ INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE. *Hodnotové orientace dětí: ve věku 6-15 let*. Praha, 2011. Dostupné z: <http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15-let.pdf>
- NOVOTNÝ, Michael. Učitel v mateřské škole. *Metodický portál: Články* [online]. 24. 05. 2012, [cit. 2012-09-19]. ISSN 1802-4785. Dostupný z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/p/15605/UCITEL-V-MATERSKE-SKOLE.html>.
- OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 80-717-8403-6.
- ODEAN, Kathleen. *Great books for girls: more than 600 books to inspire today's girls and tomorrow's women*. New York: Ballantine Books, 1997, ix, 420 p. ISBN 03-454-0484-X.
- PARADISE, Louis V. a Shavaun M. WALL. Children's Perceptions of Male and Female Principals and Teachers. *Sex Roles*. 1986, roč. 14, 1/2, s. 1-7. ISSN 03600025.
- PLESKOVÁ, Kateřina et al. *Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů: (pracovní sešit)*. 3., aktualiz. vyd. Brno: Nesehnutí, 2008. 50 s. ISBN 978-80-87217-01-6.
- PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 2.přepr. a akt.vyd. Praha: Portál, 2002, 481 s. ISBN 80-717-8631-4.
- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.
- PRŮCHA, Jan. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

- RAMBOUSEK, Vladimír. *Genderové aspekty informační výchovy*. Praha, 2009. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Katedra informačních technologií a technické výchovy. Vedoucí práce Ing. Irena Fialová, CSc.
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. 126 s. [cit. 2012-09-24]. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf.
- REID, G. M. Maternal sex-stereotyping of newborns. *Psychological Reports*. 1994, roč. 75, 3 Pt 2, s. 1443-50. ISSN 00332941.
- ROOPNARINE, Jaipaul L. Sex-typed Socialization in Mixed-Age Preschool Classrooms. *Child Development*. 1984, roč. 55, č. 3, s. 1078-1084. ISSN 00093920. DOI: 10.1111/1467-8624.ep12427544.
- ROSSER, Phyllis. SAT Gender Gap. *Women & Language*. 1990, roč. 13, č. 2, s. 2-10. ISSN 87554550.
- RUHLMAN, Michael. *Boys themselves: a return to single-sex education*. New York: H. Holt and Co., 1996, 384 s. ISBN 08-050-3370-X.
- SADKER, Myra a David SADKER. *Failing at fairness: how America's schools cheat girls*. New York: Charles Scribner's Sons, 1994, xi, 347 s. ISBN 06-848-0073-X.
- *Score*. Praha: Omega Publishing Group, s.r.o, 1994-, roč. 1-. ISSN 1210--7522.
- *Score girl: první časopis o hrách speciálně pro holky*. Praha: Omega Publishing Group, 2010-. ISSN 1804-3593.
- SHAKIN, Madeline, Debra SHAKIN a Sarah Hall STERNGLANZ. Infant Clothing: Sex Labeling for Strangers. *Sex Roles*. 1985, roč. 12, 9/10, s. 955-964. ISSN 03600025.
- SKÁLOVÁ, Helena. *Genderovou optikou: zaměřeno na český vzdělávací systém: sborník textů kolektivu autorek k problematice genderových aspektů školství v ČR*. Praha: Gender Studies, 2008, 57 s. ISBN 978-80-86520-28-5. Dostupné z: www.genderstudies.cz/download/vzdelavani.pdf
- Slovníček pojmů. *Feminismus.cz: O ženách, mužích, feminismu a gender studies* [online]. © 2003 [cit. 2012-09-19]. Dostupné z: <http://www.feminismus.cz/slovnicek.shtml>
- SMETÁČKOVÁ, I. a K. VLKOVÁ. *Gender ve škole: příručka pro vyučující předmětů občanská výchova, občanská nauka a základy společenských věd na základních a středních školách*. Praha: Otevřená společnost, 2005, 191 s. ISBN 80-903-3312-5. Dostupné z: <http://www.osops.cz/download/files/gender-ve-skole.pdf>

- SMETÁČKOVÁ, I. *Genderová analýza českého školství*. Praha: Otevřená společnost, 2006. Dostupné z: <http://www.proequality.cz/res/data/001/000186.pdf>
- SMETÁČKOVÁ, I. *Příručka pro genderově citlivé vedení škol*. Praha: Otevřená společnost, 2007a, 67 s. ISBN 978-808-7110-010. Dostupné z: <http://www.proequality.cz/res/data/003/000457.pdf>
- SMETÁČKOVÁ, I. *Příručka pro genderově citlivé výchovné poradenství*. Irena. Praha: Otevřená společnost, 2007b, 76 s. ISBN 978-808-7110-003. Dostupné z: <http://www.proequality.cz/res/data/004/000528.pdf>
- Sociologický Ústav AV ČR. *Prestiž povolání: červen 2012*. 20.7.2012. Tuček Milan. Praha, 2011, 5 s. eu120720 Tisková zpráva. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6869/f3/eu120720.pdf
- Statistická ročenka školství - 2011/2012: výkonové ukazatele: B1.8.1 Předškolní vzdělávání – učitelé. *MŠMT ČR* [online]. © 2012 [cit. 2012-11-19]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>
- Statistická ročenka školství - 2011/2012: výkonové ukazatele: C1.11 Základní vzdělávání – učitelé. *MŠMT ČR* [online]. © 2012 [cit. 2012-11-19]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>
- STONEMAN, Zolinda, Gene H. BRODY a Carol E. MACKINNON. Same-Sex and Cross-Sex Siblings: Activity Choices, Roles, Behavior, and Gender Stereotypes. *Sex Roles*. 1986, roč. 15, 9/10, s. 495-511. ISSN 03600025.
- THORNE, Barrie. *Gender play: girls and boys in school*. Buckingham: Open University Press, 1993, xi, 237 s. ISBN 03-351-9123-1.
- *Učebnice pod lupou*. Editor Josef Maňák, Dušan Klapko. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2006, 123 s. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, sv. 4. ISBN 80-731-5124-3.
- VALDROVÁ, Jana. *Abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004, 232 s. . ISBN 80-903-2283-2. Dostupné z: http://zenskaprava.cz/files/abc_fem1.pdf
- VALDROVÁ, Jana, Blanka KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ a Pavla PACLÍKOVÁ. *Kultura genderově vyváženého vyjadřování: Jak koncipovat promluvy a texty? Na co dbát v češtině a v cizím jazyce? Jak lépe zviditelnit odborný přínos žen?*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2010. Dostupné z: <http://www.ceskaskola.cz/2010/01/msmt-kultura-genderove-vyvazeneho.html>
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum, 2005, 467 s. ISBN 978-802-4609-560.

- WILLIAMS JR., J. Allen, JoEtta A. VERNON, Martha C. WILLIAMS a Karen MALECHA. SEX ROLE SOCIALIZATION IN PICTURE BOOKS: AN UPDATE. *Social Science Quarterly (University of Texas Press)*. 1987, roč. 68, č. 1, s. 148-156. ISSN 00384941.
- Zkus IT, Slovensko-český ženský fond. *Ženy v IT v České republice*. 2008, 4 s. Dostupné z: <http://www.zkusit.cz/zeny-v-it.pdf>
- Zkus IT: Staň se IT profesionálkou!. *Zkus IT* [online]. Praha, © 2007-2010 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://www.zkusit.cz/>

10. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Ukázka vyplněných dotazníků

PŘÍLOHA 1 - DOTAZNÍK

chlapec - dívka	věk	třída	Škola: ZŠ - Gymnázium - SŠ
-----------------	-----------	-------------	-----------------------------------

Vyplň tabulku: Jak hodnotíš své znalosti na počítači? (vyznač křížkem)

	umím	trochu umím	neumím	neumím, ale chci se naučit
práce s operačním systémem Windows				
práce s operačním systémem Linux				
textový editor (MS Word)				
tabulkový kalkulátor (MS Excel)				
prezentace (MS Powerpoint)				
instalace programů				
stažení fotografií (či mp3) z fotoaparátu nebo mobilního telefonu				
hraní her				
poslech hudby				
zpracování hudby				
úprava fotografií (Photoshop)				
práce s grafickým programem (Malování, Corel)				
zpracování videa/filmu (stříhání)				
Práce s Internetem – surfování				
komunikace přes Internet (chat, e-mail)				
nakupování přes Internet				
práce s blogem				
tvorba webových stránek				
programování				
hardware (výběr, sestavení počítače)				
Jiné.....				

1. Pracuješ rád/a na počítači?
ano ne
proč:

2. Kolik času přibližně strávíš týdně u počítače?
..... hodin

3. Znáš Facebook?
ano ne

4. Hrál/a jsi na Facebooku někdy hry?
ano ne
jaké:.....

5. Jaké máš zájmy?
.....

6. Hraješ na počítači hry?
ano ne občas

7. Hraješ stolní/karetní hry?
ano ne občas
jaké:.....

8. Čteš knihy?
ano ne občas
jaké:.....

9. Čteš časopisy?
ano ne občas
jaké:.....

10. Čteš komiksy?

ano ne občas

jaké:.....

11. Věnuješ se nějakému sportu?

ano ne rekreačně

jakému:.....

12. Jaký je tvůj oblíbený sport?

.....

13. Jak často se díváš se na televizi, DVD aj.?

vůbec 1-3 týdně každý den více než 3h denně

na co:.....

.....

14. Díváš se více na televizi nebo DVD?

TV DVD – CD – PC

15. Zajímáš se o nějaké historické období?

ano ne

jaké:.....

16. Od kolika let pracuješ s počítačem?

.....

17. Dokážeš si představit svůj život bez počítače?

ano ne

proč:.....

18. Hraješ na počítači hry?

ano (pokračuj otázkou 19)

ne (pokračuj otázkou 32)

Hraješ počítačové hry? Pokračuj otázkou 19. Jestliže je nehraješ, pokračuj otázkou 32:

19. Proč hraješ na počítači hry?

.....

20. Jak často hraješ?

několikrát měsíčně několikrát týdně denně

21. Jaké žánry her hraješ?

akční adventury logické RPG simulátory
sportovní strategie závodní jiné.....

22. Kde hry získáváš?

obchod on-line obchod digitální distribuce stahování/neplatím
jiné:.....

23. Kde je hraješ?

doma u kamaráda/kamarádky ve škole jiné:.....

24. Hraješ sám/sama nebo s někým? S kým?

sám/a se sourozencem s kamarády či s kamarádkami s rodiči

25. Napiš 5 nejoblíbenějších počítačových her?

.....
.....

26. Znáš nějakou firmu vyrábějící počítačové hry?

ano ne

jakou:.....

27. Hrál/a jsi někdy hru přes internet (online)?

ano ne

jakou:.....

28. Čteš nějaké časopisy o počítačových hrách?

ano ne

jaké:.....

29. Hrál/a jsi někdy na herní konzole?

ne Xbox Playstation Nintendo Wii jiné.....

30. Hrál/a jsi někdy na přenosném herním zařízení?

ne PSP GameBoy Nintendo(3)DS mobilní telefon

31. Od kolika let hraješ hry?

.....

(nyní pokračuj otázkou 37)

Nehraješ počítačové hry? Pokračuj otázkou 32 :

32. Nikdy jsi žádnou hru nehrál/a?

ano (jakou.....) ne (proč.....)

.....

33. Chtěl/a jsi někdy nějakou hrát?

ano ne

jakou.....

34. Líbí se ti všeobecně hry (jako i stolní, karetní, počítačové)?

ano ne

35. Co si o počítačových hrách myslíš?

.....

.....

36. Co děláš jiného, když nehraješ počítačové hry?

.....

37. Jaká je tvá oblíbená internetová stránka?

.....

38. Co si myslíš o nelegálním šíření počítačových her?

.....
.....

39. Co je podle tebe špatného na hraní počítačových her?

.....
.....

40. Co je podle tebe dobrého na hraní počítačových her?

.....
.....

41. Co si myslíš o dívkách a počítačích?

.....

42. Co si myslíš o dívkách a počítačových hrách?

.....
.....

43. Co si myslíš o chlapcích a počítačích?

.....

44. Co si myslíš o chlapcích a počítačových hrách?

.....
.....

Děkuji za vyplnění ☺

PŘÍLOHA 2 – UKÁZKA VYPLNĚNÝCH DOTAZNÍKŮ

Dotazník

chlapec ☐ dívka ☒	věk <u>13</u>	třída <u>8</u>	Škola: <u>ZŠ - Gymnázium - SŠ</u>
--	---------------	----------------	-----------------------------------

Vyplň tabulku: Jak hodnotíš své znalosti na počítači? (vyznač křížkem)

	umím	trochu umím	neumím	neumím, ale chci se naučit
práce s operačním systémem Windows		X		
práce s operačním systémem Linux		X		
textový editor (MS Word)				X
tabulkový kalkulátor (MS Excel)	X	X		
prezentace (MS Powerpoint)		X		
instalace programů	X			
stažení fotografií (či mp3) z fotoaparátu nebo mobilního telefonu	X			
hraní her	X			
poslech hudby	X			
zpracování hudby	X			
úprava fotografií (Photoshop)	X			
práce s grafickým programem (Malování, Corel)	X			
zpracování videa/filmu (stříhání)		X		
Práce s Internetem – surfování	X			
komunikace přes Internet (chat, e-mail)	X			
nakupování přes Internet	X			
práce s blogem		X		
tvorba webových stránek		X		
programování		X		
hardware (výběr, sestavení počítače)			X	
Jiné.....				

1. Pracuješ rád/a na počítači?

ano ne
 proč: Je sám internet a s kamarády a kamarádky

2. Kolik času přibližně strávíš tydne u počítače?

2 hodin

3. Znáš Facebook?

ano ne

4. Hrál/a jsi na Facebooku někdy hry?

ano ne
 jaké: Impuls farmu a rybičky

5. Jaké máš zájmy?

kamarády, arosh, Facebook a chování ven

6. Hraješ na počítači hry?

ano ne občas

7. Hraješ stolní/karetní hry?
ano ne občas
jaké:.....

8. Čteš knihy?
ano ne občas
jaké: *zajímavé a zábavné*

9. Čteš časopisy?
ano ne občas
jaké: *Bravo, Top dívka*

10. Čteš komiksy?
ano ne občas
jaké: *Top co bývají v Česku*

11. Věnuješ se nějakému sportu?
ano ne rekreačně
jakému: *AEROBIK*

12. Jaký je tvůj oblíbený sport?
Aerobik

13. Jak často se díváš se na televizi, DVD aj.?
vůbec 1-3 týdně každý den více než 3h denně
na co: *COMEBACK*
ORDINACE v různých zahraničích, partyčka ad.

14. Díváš se více na televizi nebo DVD?
 TV DVD - CD - PC

15. Zajímáš se o nějaké historické období?
ano ne
jaké:.....

16. Od kolika let pracuješ s počítačem?
publikace asi od 9 let

17. Dokážeš si představit svůj život bez počítače?
ano ne
proč: *nedokážu si představit se s kamarády a nevěděla bych nic co se děje*

18. Hraješ na počítači hry?
 ano (pokračuj otázkou 19) ne (pokračuj otázkou 32)

Hraješ počítačové hry? Pokračuj otázkou 19. Jestliže je nehraješ, pokračuj otázkou 32:

19. Proč hraješ na počítači hry?

Prostě mě baví

20. Jak často hraješ?

několikrát měsíčně

několikrát týdně

denně

21. Jaké žánry her hraješ?

akční

adventury

logické

RPG

simulátory

(sportovní)

strategie

závodní

jiné.....

22. Kde hry získáváš?

obchod

on-line obchod

digitální distribuce

stahování/neplatím

jiné.....

23. Kde je hraješ?

doma

u kamaráda/kamarádky

ve škole

jiné.....

24. Hraješ sám/sama nebo s někým? S kým?

sám/a

se sourozencem

(s kamarády či s kamarádkami)

s rodiči

25. Napiš 5 nejoblíbenějších počítačových her?

The Sims 2, Zoufalé manželky

26. Znáš nějakou firmu vyrábějící počítačové hry?

~~ano~~

ne

jakou: ~~.....~~

27. Hrál/a jsi někdy hru přes internet (online)?

ano

ne

jakou: *různé po internetu (supergig.cz)*

28. Čteš nějaké časopisy o počítačových hrách?

ano

ne

jaké:.....

29. Hrál/a jsi někdy na herní konzole?

ne

Xbox

Playstation

(Nintendo Wii)

jiné.....

30. Hrál/a jsi někdy na přenosném herním zařízení?

ne

PSP

GameBoy

Nintendo(3)DS

mobilní telefon

31. Od kolika let hraješ hry?

od 6-10

(nyní pokračuj otázkou 37)

Nehraješ počítačové hry? Pokračuj otázkou 32 :

32. Nikdy jsi žádnou hru nehrál/a?
ano (jakou.....) ne (proč.....)
.....
33. Chtěl/a jsi někdy nějakou hrát?
ano ne
jakou.....
34. Líbí se ti všeobecně hry (jako i stolní, karetní, počítačové)?
ano ne
35. Co si o počítačových hrách myslíš?
.....
.....
36. Co děláš jiného, když nehraješ počítačové hry?
.....
37. Jaká je tvá oblíbená internetová stránka?
Facebook
38. Co si myslíš o nelegálním šíření počítačových her?
.....
.....
39. Co je podle tebe špatného na hraní počítačových her?
zaměstání
40. Co je podle tebe dobrého na hraní počítačových her?
zábava, nemůžu se
41. Co si myslíš o dívkách a počítačích?
.....
42. Co si myslíš o dívkách a počítačových hrách?
.....
43. Co si myslíš o chlapcích a počítačích?
že jsou docela záměšlí
44. Co si myslíš o chlapcích a počítačových hrách?
hodně hrávají

Děkuji za vyplnění ☺

Dotazník

chlapec - dívka	věk 15	třída 9.A	škola: ZŠ - Gymnázium - SŠ
-----------------	--------	-----------	----------------------------

Vyplň tabulku: Jak hodnotíš své znalosti na počítači? (vyznač křížkem)

	umím	trochu umím	neumím	neumím, ale chci se naučit
práce s operačním systémem Windows	X			
práce s operačním systémem Linux			X	
textový editor (MS Word)	X			
tabulkový kalkulátor (MS Excel)				X
prezentace (MS Powerpoint)	X			
instalace programů				
stažení fotografií (či mp3) z fotoaparátu nebo mobilního telefonu		X		
hraní her		X		
poslech hudby		X		
zpracování hudby			X	
úprava fotografií (Photoshop)		X		
práce s grafickým programem (Malování, Corel)	X			
zpracování videa/filmu (stříhání)			X	
Práce s Internetem – surfování	X			
kommunikace přes Internet (chat, e-mail)	X			
nakupování přes Internet			X	
práce s blogem		X		
tvorba webových stránek			X	
programování			X	
hardware (výběr, sestavení počítače)			X	
Jiné.....				

1. Pracuješ rád/a na počítači?

ano

ne

proč: *pro získání informací*

2. Kolik času přibližně strávíš týdně u počítače?

9 hodin

3. Znáš Facebook?

ano

ne

4. Hrál/a jsi na Facebooku někdy hry?

ano

ne

jaké:

5. Jaké máš zájmy?

čtení, kreslení

6. Hraješ na počítači hry?

ano

ne

občas

7. Hraješ stolní/karetní hry?

ano ne občas

jaké: *šachy*

8. Čteš knihy?

ano ne občas

jaké: *historie, literatura, Bible*

9. Čteš časopisy?

ano ne občas

jaké: *Živá historie, Turista*

10. Čteš komiksy?

ano ne občas

jaké:

11. Věnuješ se nějakému sportu?

ano ne rekreačně

jakému:

12. Jaký je tvůj oblíbený sport?

Tennis

13. Jak často se díváš se na televizi, DVD aj.?

vůbec 1-3 týdně každý den více než 3h denně

na co: *na dokumenty*

14. Díváš se více na televizi nebo DVD?

TV DVD - CD - PC

15. Zajímáš se o nějaké historické období?

ano ne

jaké: *1. republika (ČSR)*

16. Od kolika let pracuješ s počítačem?

od 10. let

17. Dokážeš si představit svůj život bez počítače?

ano ne

proc: *Počítač používám jako zdroj informací není pro mě důležitý.*

18. Hraješ na počítači hry?

ano (pokračuj otázkou 19)

ne (pokračuj otázkou 32)

Nehraješ počítačové hry? Pokračuj otázkou 32 :

32. Nikdy jsi žádnou hru nehrál/a?

ano (jakou *Mafia 1*.....) ne (proč.....)

33. Chtěl/a jsi někdy nějakou hrát?

ano ne

jakou.....

34. Líbí se ti všeobecně hry (jako i stolní, karetní, počítačové)?

ano ne

35. Co si o počítačových hrách myslíš?

2. málo pokledek jde o strach času

36. Co děláš jiného, když nehraješ počítačové hry?

čtení knih, chůze, klobouk na procházky

37. Jaká je tvá oblíbená internetová stránka?

W/W/W VLAST.CZ - Vlastecký portál

38. Co si myslíš o nelegálním šíření počítačových her?

Používání pirátů je sama o sobě velký problém, protože když si koupíš cestou (počítačovou) si prohlášíš problémů.

39. Co je podle tebe špatného na hraní počítačových her?

.....

40. Co je podle tebe dobrého na hraní počítačových her?

Pro někoho to může být způsob jak zapomenout na realitu

41. Co si myslíš o dívkách a počítačích?

Na tuto otázku nemám odpověď.

42. Co si myslíš o dívkách a počítačových hrách?

Odpověď jsem si přečetl dříve.

43. Co si myslíš o chlapcích a počítačích?

.....

44. Co si myslíš o chlapcích a počítačových hrách?

.....

Děkuji za vyplnění ☺